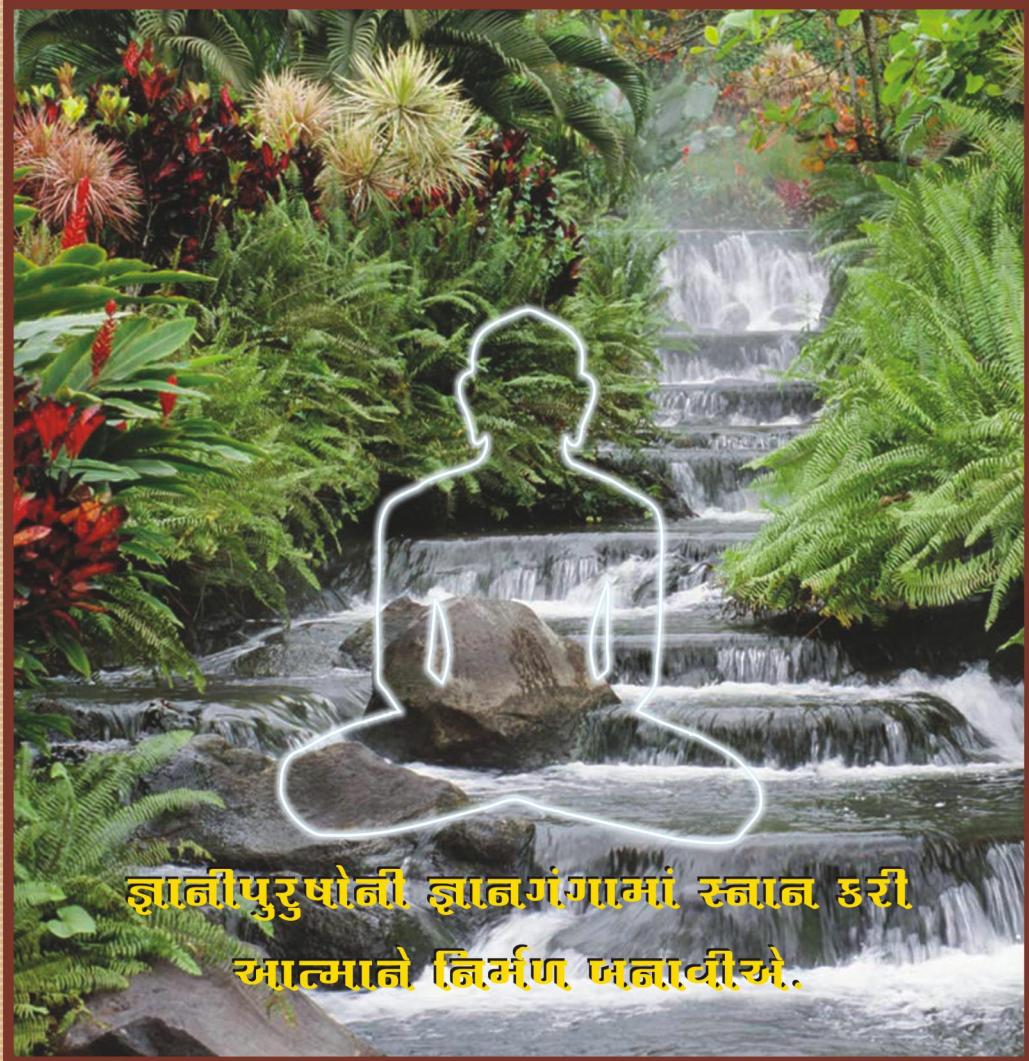

શ્રી રાજ-સોભાગ સાદગુરુ પ્રસાદ

અંક : ૫૬
(ત્રિમાસિક)
ડિસેમ્બર-૨૦૧૧

જ્ઞાનીપુરુષોની જ્ઞાનગંગામાં સ્વાન્ન કરી
ખાત્માને નિર્મણ જનાવીએ.

Published by :

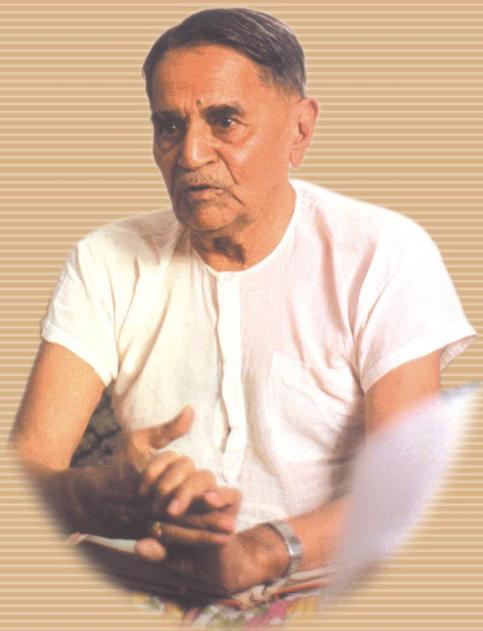
Shree Raj-Sobhag Satsang Mandal

Sobhag Para, SAYLA-363 430 (GUJARAT-INDIA)

Tel. : 02755-280533, TeleFax : 280791

Email : rajsaubhag@yahoo.com

Website : www.rajsaubhag.org

જેણો જ્ઞાન મેળવવું હોય એણો કોની ઈચ્છા મુજબ વર્તવું ?
જ્ઞાનીની ઈચ્છા મુજબ વર્તવું. પોતાની ઈચ્છા મુજબ વર્તે તે સ્વર્ચંદ્રી
કહેવાય. અને સ્વર્ચંદ્રીપણું હોય ત્યાં સુધી કર્મ કપાય નહીં. જ્ઞાન
થાય નહીં. અત્યાર સુધી શું કામ રખીએ છીએ ? આ ધર્મની
બાબતમાં આપણાને ગમ્યું એ ખરું એમ કહી આંખો મીચીને કર્યાં
જઈએ છીએ માટે રખીએ છીએ. જ્યાં સુધી સાચો માર્ગ મળે નહીં
ત્યાં સુધી રખડવાનું છે. સાચા માર્ગની શોધ તો કરવી જોઈએ.

આ સંસાર આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિથી ભરેલો છે. આપણાને
એવું લાગે છે ? આપણાને તો એ બહુ મીઠો લાગે છે. સાકર જેવો
કે શેરડીના રસ જેવો મીઠો લાગે છે. પ.કૃ.દેવ કહે છે "આ લોક
ત્રિવિધ તાપથી આકુળવ્યાકુળ છે." આ લખે છે એ સાચું ? કે આપણો
માનીએ છીએ એ સાચું ?

- પ. પૂ. બાપુજી

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃતજી

પત્રાંક - ૪૩૮

(પૂ. ભાઈશ્રીએ પત્રાંક-૪૩૮ ઉપર કરાવેલ સ્વાધ્યાય)

પ.કુ. દેવે આ પત્ર મુંબઈથી ચૈત્ર સુદ એકમ ૧૯૪૯માં પૂ. સોભાગભાઈ ઉપર લખ્યો છે. જેમાં પ્રથમ સમયસાર નાટકનો સવૈયો લખ્યો છે, જેની અંદર આત્માના સાત લક્ષણો દર્શિવાં છે.

સપ્ટે. ૨૦૧૧ના અંકમાં પત્રાંક ૪૩૮માં દર્શાવેલ લક્ષણો - સમતા, રમતા, ઊરધતા સુધી પત્રના આધારે પૂ. ભાઈશ્રીનો સ્વાધ્યાય જોયો, હવે -

શાયકતા : પ્રગટ એવા જડ પદાર્થો અને જીવ, તે જે કરણો કરી ભિન્ન પડે છે, તે લક્ષણ જીવનો શાયકપણા નામનો ગુણ છે. કોઈ પણ સમયે શાયકરહિતપણે આ જીવ પદાર્થ કોઈ પણ અનુભવી શકે નહીં, અને તે જીવ નામના પદાર્થ સિવાય બીજા કોઈ પણ પદાર્થને વિષે શાયકપણું સંભવી શકે નહીં, એવું જે અત્યંત અનુભવનું કરણ શાયકતા તે લક્ષણ જેમાં છે તે પદાર્થ, તીર્થકરે જીવ કહ્યો છે. આમ આપણો આખો જે લોક - ચૌદ રાજલોક કહેવાય છે એ ચૌદ રાજલોક છ દ્રવ્યની રચના છે. એ છ દ્રવ્યો કયાં ? તો કહે જીવ - એટલે બધા આત્માઓ, પુદુગલ, ધર્મસ્તિકાય, અધર્મસ્તિકાય - આકાશ અને કાળ આ છ દ્રવ્યથી આખો આ લોક વ્યાપેલો છે, ભરેલો છે. પણ આપણો આ આત્મા જે બીજાં પાંચ દ્રવ્યો છે તેનાથી તેના વિશેષ ગુણથી છૂટો પડે છે. તેનો વિશેષ ગુણ છે શાયકતા. આ ગુણ આત્મા સિવાય બીજા પાંચે પાંચ દ્રવ્યની અંદર નથી. માત્ર આ આત્માનો જ ગુણ છે. આ એક વાત થઈ અને એટલે જો આપણો આપણા આત્માની ઓળખાણ કરવી હોય તો આ વિશેષ ગુણ કે જેના દ્વારા આપણો એની ઓળખાણ કરી શકીએ. બીજું કે જેટલા આત્મા છે તેમાં આ શાયકતા નામનો ગુણ હોય અને હોય જ. એટલે કે પછી એ આત્માને કર્મના પોતાના

ઉદ્યથી ગમે તે ઘોનિનું શરીર ધારણા કરેલું હોય - એટલે કે એકેન્દ્રિયથી માંડીને પંચેન્દ્રિય સુધીનું જે પણ શરીર ધારણા કરેલું હોય પણ તેમાં શાયકતા નામનો ગુણ હોય જ. તેના પર કેટલું આવરણ છે તે આવરણના પ્રમાણમાં તે ગુણ વ્યક્ત થતો હોય પણ આત્મા છે એની અંદર એ ગુણ રહેલો છે અને રહેલો જ છે. હવે શાયકતા એટલે જેવું ને જાણવું. આપણે બધા જોવાની કિયા તો કરી શકીએ છીએ ને ? આત્માનો ઉપયોગ જે વસ્તુ પર લાગે તો આત્માના જ્ઞાનગુણથી આપણે એ વસ્તુનું જ્ઞાન કરી શકીએ. આમ પ્રયોગાત્મક રીતે જોઈએ તો અત્યારે તમે બધા આ રૂમની અંદર જે વસ્તુ છે તેની પર નજર કરશો તો એ બધી જ વસ્તુનું જ્ઞાન કરી શકશો. તમને જે વસ્તુ બતાવવામાં આવે તેના પર નજર જાય તો કહેશો કે આ રૂમાલ છે. વળી જ્ઞાનનો વિસ્તાર કરી કહેશો કે આ સર્ફેટ રૂમાલ છે. એવી જ રીતે આ પુસ્તક છે. અને તેને પુસ્તકરૂપે જ ઓળખાણ શકશો. તેનું જ્ઞાન કરી શકશો કે આ વચનામૃતજી છે, તેનું પૂરેપૂરું જ્ઞાન કરી શકશો. આ પંખો છે, આ લાઈટ છે, આ ઘડિયાળ છે. અહીંયાં જે દર્શન માટે ચિત્રપટ રાખવામાં આવેલાં છે, તે બધા જ ફોટો ઓળખાણ શકાય. તેમાં પૂ. બાપુજીનો ફોટો છે - તે પાઘડીવાળો છે એમ એનું જ્ઞાન કરી શકાય.

પૂ. કૃપાળુદેવનો ફોટો છે તે તેમની ૨૪ વર્ષની મુદ્રા છે. તે બાંડિયું પહેરેલી મુદ્રા છે તેમ જ્ઞાન કરી શકાય. પછી પ્રભુ મહાવીર સ્વામીનો પ્રચલિત કમળ પર બિરાજમાન ફોટો છે તેનું પણ જ્ઞાન કરી શકાય છે. એટલું જ નહીં પણ આ રૂમમાં જેટલા માણસો બેઠા છે અને સૌ એકબીજાને ઓળખે છે તો આપણે જેની તરફ નજર કરશું તો તરત જ આપણે ઓળખી જઈશું કે આ આ વ્યક્તિ છે, આ આ વ્યક્તિ છે. આમ આ આત્માનું જ્ઞાયકતા નામનું લક્ષણ છે જેના વડે આપણે દરેકે દરેક વસ્તુનું જ્ઞાન કરી શકીએ છીએ. અત્યારે મેં જોયું, પણ અજ્ઞાન છે એટલે દરેકે દરેક જીવ એમ કહેશે કે મેં આંખથી જોયું અને મારી બુદ્ધિ વડે અનું જ્ઞાન કર્યું. પણ એ બધી જ ઈન્દ્રિયો - આંખ, કાન, જિંબા વગેરે પાંચેય ઈન્દ્રિયો, મન, બુદ્ધિ એ બધા જ સંચા છે તે ત્યારે જ ચાલે છે જ્યારે એની અંદર આત્મા બેઠેલો છે અને એ આત્મા આંખ દ્વારા, કાન દ્વારા, નાક દ્વારા કે જિંબા દ્વારા એમ કોઈ ને કોઈ રીતે આત્મા પોતે વ્યક્તા થઈ રહ્યો છે. આમ જોવા અને જ્ઞાનવાની તો પૂરેપૂરી પોતાના અનુભવની વાત છે. જ્યાં જોવા જ્ઞાનવાની કિયા થાય ત્યાં આત્મા જ યાદ આવવો જોઈએ કે એ છે તો જ આ જોવા-જ્ઞાનવાની કિયા થાય છે અને એ વખતે જીવે પોતાની બુદ્ધિને વિકસાવી ભેદજ્ઞાનની કિયા એવી રીતે કરી શકાય કે આ શરીર છે તે તો પુદ્ગળનું બનેલું છે અને તે પુદ્ગળના ગુણ છે - રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ. અને પુદ્ગળછે તે રૂપી જોઈ શકાય તેવો છે, જ્યારે આત્મા કેવો છે? તો કહે અરૂપી, જોઈ ન શકાય તેવો. અસંખ્ય પ્રદેશાત્મક ચૈતન્ય સ્વરૂપ. એટલે કે આત્મા ચૈતન છે અને આ શરીર એ પુદ્ગળ છે. તે જડ છે. એટલે પુદ્ગળ એ જોવાનું કાર્ય નહીં કરી શકે. માત્ર આત્મા જ એ કાર્ય કરી શકે. અત્યારે ભલે અજ્ઞાન છે છતાં આત્મા શરીરમાં મોજૂદ છે તો જ આ કાર્ય થઈ શકે છે. એટલે આત્માનો આ વિશેષ ગુણ છે તે આત્મા સિવાય બીજી કોઈપણ દ્રવ્યમાં નથી. એ

વિશેષ ગુણથી જ આપણે આત્માને બીજા દ્રવ્યથી છૂટો પાડી શકીએ અને પછી એની ઓળખાણ કરી શકીએ, તેને વ્યક્ત કરી શકીએ. આપણે ઉઠીએ ત્યારથી જોવા-જ્ઞાનવાનું તો એકસરખું - સતત ચાલતું જ હોય છે. એની અંદર જરા પણ ફરક ન પડે. એ બધું જોવા-જ્ઞાનવાનું કાર્ય આત્મા શરીરમાં છે તો જ થઈ શકે છે, એટલે આ લક્ષણ દરેકમાં સતત વ્યક્ત થયા જ કરે છે. હવે, ખરેખર, આ જ્યાં જ્યાં જ્ઞાન થાય ત્યાં તમારી દણ્ણિ આત્મા તરફ ફરે અથવા એ સમયે જો આત્માને યાદ કરવામાં આવે તો પણ આ જે આખી પ્રક્રિયા ચાલે છે એની અંદર એટલો બધો જડપથી ફેરફાર થઈ જાય. આખી દણ્ણિ આમ બદલાઈ જાય, ફરી જાય. જે દણ્ણિ બાધ્યદણ્ણિ છે, મોહભાવયુક્ત દણ્ણિ છે તો એની અંદર ચોક્કસપણે બદલાવ આવે તેની જ્ઞાનમય દણ્ણિ બની જાય. એની અંદર પણ જેઓ થોડા ઉચ્ચ દશાએ પહોંચેલા સાધકો છે એ સાધકો માટે તો આ એકેક લક્ષણનું ચિંતન ખૂબ જ મહત્વ ધરાવે છે. અને એને ખાલી ચિંતવન કરવું એટલું જ નહીં પરંતુ આ ચિંતવન સાથે સાથે આ લક્ષણ જીવનમાં જ્યાં જ્યાં જોડાયેલું હોય એની જાગૃતિ સતત રહ્યા કરવી જોઈએ.

સુખભાસ : શદ્ભાદિ પાંચ વિષય સંબંધી અથવા સમાધિ આદિ જોગ સંબંધી જે સ્થિતિમાં સુખ સંભવે છે તે ભિન્ન ભિન્ન કરી જોતાં માત્ર છેવટે તે સર્વને વિષે સુખનું કારણ એક જ એવો એ જીવ પદાર્થ સંભવે છે, તે સુખભાસ નામનું લક્ષણ, માટે તીર્થકરે જીવનું કહ્યું છે; અને વ્યવહારદણાંતે નિદ્રાથી તે પ્રગટ જ્ઞાન છે. જે નિદ્રાને વિષે બીજા સર્વ પદાર્થથી રહિતપણું છે, ત્યાં પણ હું સુખી છું એવું જે જ્ઞાન છે, તે બાકી વધ્યો એવો જે જીવ પદાર્થ તેનું છે; બીજું કોઈ ત્યાં વિઘ્નમાન નથી, અનો સુખનું ભાસવાપણું તો અત્યંત સ્પષ્ટ છે; તે જેનેથી ભાસે છે તે જીવ નામના પદાર્થ સિવાય બીજે ક્યાંય તે લક્ષણ જોયું નથી. અજ્ઞાની જીવ છે તે ઈન્દ્રિયજનિત

સુખ છે તેને સાચું સુખ માને છે, અને એ સુખ પ્રાપ્ત કરવાની પાછળ દોડતો હોય છે. તો આમ સુખનો વિચાર કરીએ તો પાંચેય ઈન્દ્રિયો દ્વારા પણ જીવને સુખ પ્રાપ્ત થાય છે અને જીવારે જીવ ધ્યાનમાં બેસે અને જો બરાબર સમાધિ લાગી ગઈ હોય તો પણ સુખનો અનુભવ થતો હોય છે. એમ અલગ અલગ રીતે જીવ સુખનો અનુભવ કરતો હોય છે. પણ એ જે સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે તે ત્યારે જ થાય છે કેમકે એ ખાલી આત્માનું જ લક્ષણ છે. એ સિવાય બીજા દ્રવ્યમાં એ લક્ષણ રહેલું નથી. તો એ સુખભાસ નામનું લક્ષણ તીર્થકરે જીવનું કર્યું છે. પછી દાખલો આખ્યો છે નિદ્રાનો જે વ્યવહાર દિશાંતે દાખલો છે, કે જીવારે જીવ સારી નિદ્રા કરીને ઉઠે ત્યારે એને ખૂબ શાંતિ લાગતી હોય છે. એને આનંદનો અનુભવ થતો હોય છે. તો હવે ગાઢ નિદ્રામાં ત્યાં નથી પાંચેય ઈન્દ્રિયો, નથી એના વિષયો, કે નથી મન, છતાં પણ એને સુખનો અનુભવ, શાંતિનો અનુભવ થયો. તો એ શાના હિસાબે થયો? તો કહે કે એ બાકી વધ્યો એવો એ જીવ પદાર્થ એના હિસાબે થયો. કેમકે બીજું ત્યાં કાંઈ નથી પણ આત્મા તો છે. એટલે જ એ સુખનો અનુભવ કરે છે, આત્મા સિવાય બીજું ત્યાં કોઈ વિઘમાન નથી. હકીકતની અંદર અત્યારે બધા જ જીવોની અંદર આત્મા તો બેઠેલો જ છે. એટલે જ તો આપણે અહીં બેઠા છીએ, આંખેથી જોઈએ છીએ, કાનેથી સાંભળીએ છીએ. આ શરીર હલનચલન કરી શકે છે અને બધી કિયાઓ કરી શકે છે. શરીરનો જન્મ થયો પણ આત્મા તો અનાદિથી છે અને શરીર મળ્યું તો આત્મા તેમાં પુરાણો છે. એ આત્મા છે તે તો સતત જગ્રત જ છે અને તે આત્મા છે એટલે સંપૂર્ણપણે શરીરનો વિકાસ થાય છે. આપણે શરીર દ્વારા બધી જ જાતનાં કાર્યો કર્યો કરીએ છીએ. પણ એવું ગાંધું અજ્ઞાન લાગી ગયું છે જીવને કે જે મુખ્ય વસ્તુ છે એની બદલે શરીરનો - કે જેનો એને સંયોગ થયો છે એની અંદર મારાપણું થઈ ગયું છે. એટલે

એની સંભાળમાં, આળ-પંપાળમાં, એને સાચવવાની ઉપાધિમાં જીવ લાગી ગયો છે અને આત્મા તરફ એની દિશિ પણ જતી નથી. જીવ આત્મા અંદર બેઠેલો છે તેના કારણે અનેક અનુભવો કરતો હોવા છતાં એ એમ જ માને છે કે આ શરીર છે એટલે જ હું અનેક પ્રકારના અનુભવો કરી શકું છું, હાલુ-ચાલુ છું. જીવની બધી જ વાતો એની સાથે વણાઈ જતી હોય છે. પણ એ આત્મા તો અહિનીશ શરીરની અંદર જગ્રત બેઠેલો જ છે. શરીર સૂઈ જાય છે પણ એ નથી સૂતો. એની જે પણ પ્રવૃત્તિ હોય એ તો ચાચ્યા કરતી હોય છે અને બધા જ જે અહીં બેઠેલા પુણ્યશાળી જીવો છે કે જેને તે આત્મા પ્રાપ્ત કરવાની ભાવના છે. બાકી, કાંઈ બધા જ જીવોને આ વાત સાંભળવા માટેનો રસ પણ ન હોય, એવો જે આત્મા કે જે આપણે ગાઢ નિદ્રામાં હોય ત્યારે એ એકલો વ્યક્ત થતો હોય એ કેવી વાત! અને આખી આપણી દિશિ જ બદલાઈ જાય એટલે જે લક્ષણો છે તે એકેક લક્ષણોનો ઝ્યાલ રાખી - એટલે કે એ લક્ષણો જીવારે જીવારે જ્યાં જ્યાં વ્યક્ત થતાં હોય ત્યારે ત્યારે આપણી આત્મા તરફ જ દિશિ એટલે આત્માભિમુખ જ દિશિ થાય તો કેટલો મોટો ફરક પડી જાય. ચોક્કસપણે આત્મા છે એમાં સહજપણે સુખ નામનું લક્ષણ છે પણ એ વ્યક્ત નથી થતું એનું કારણ છે કે જીવ શરીરી ભાવમાં, દેહાધ્યાસમાં પડી ગયો છે, એવો પડી ગયો છે કે એ કોઈપણ રીતે તેને સુખ મેળવવું હોય તો પર વસ્તુનો આધાર લઈને જ સુખ મળે એવી એને ભાંતિ થઈ ગઈ છે, એટલે એને મેળવવા એ પ્રયત્ન અને પુરુષાર્થ કરતો હોય છે પણ ખરેખર તો તે સુખ પોતાના આત્માની અંદર જ રહેલું છે કે જેમાં એને બીજા કોઈ આધારની જરૂર નથી. સારી મીઠાઈ ખાવી અને સુખની પ્રાપ્તિ કરવી પણ તેને સારી મીઠાઈ તો ખાવા માટે જોઈએ ને? સારું સંગીત સાંભળી આનંદ મેળવવો હોય તો પણ સંગીતનો આધાર તો જોઈએ ને? એમ આ પાંચેય

ઇંગ્રિયો અને એના વિષયોમાં પર વસ્તુના આધારથી જીવ સુખ પ્રાપ્ત કરવાનો વિચાર કરતો હોય છે અથવા એ સુખ પ્રાપ્ત કરવા માટે થઈને ઉત્સુક રહેતો હોય પણ એ સુખ તો ખરેખર આત્માની અંદર જ રહેલું છે ને એ આત્માનું જ લક્ષણ છે.

જ્યારે જ્યારે તે ક્ષણિક પણ સુખનો અનુભવ કરે છે ત્યારે પણ એને ઘ્યાલ આવવો જોઈએ કે આ સુખ છે તે તો આત્માનું લક્ષણ છે અને એટલે જ એનો અનુભવ થઈ શકે છે. સુખાભાસ છે તે સુખનો આભાસ છે કે જે પર વસ્તુના આધારે જીવ કરી શકે છે.

વેદકતા : આ મોળું છે, આ મીહું છે, આ ખાડું છે, આ ખારું છે, હું આ સ્થિતિમાં છું, ટાઢે ઠરું છું, તાપ પડે છે, દુઃખી છું, દુઃખ અનુભવું છું, એવું જે સ્પષ્ટ જ્ઞાન, વેદનજ્ઞાન, અનુભવજ્ઞાન, અનુભવપણું તે જો કોઈમાં પણ હોય તો તે આ જીવ પદને વિષે છે. આમાં વેદન અલગ અલગ પ્રકારે થાય. જે જિબ્બા ઇન્દ્રિય છે એનાથી આ વેદન થાય છે. જેવો પણ પદાર્થ જીબ પર મૂકવામાં આવે તો તેનો જે સ્વાદ હોય તેનું વેદન જીવ કરી શકે, કે જે અનુભવ આખો દિવસ જીવ કરી શકે. હું આ સ્થિતિમાં છું, ટાઢે ઠરું છું, તાપ પડે છે, આ સ્પર્શેન્દ્રિય છે કે જેમાં બહાર ઠંડી હોય તો તેને ઠંડકનું, જો ગરમી હોય તો એને તાપ-એનો અનુભવ થાય છે. આમ અલગ-અલગ પ્રકારનું જે વેદન થાય છે તે આ બે ઇન્દ્રિય દ્વારા થાય છે. હવે દુઃખ તે મનથી થાય છે. એટલે દુઃખી છું, દુઃખ અનુભવું છું, કાંઈપણ એવો પ્રસંગ બની ગયો હોય તો જીવ દુઃખી થતો હોય. દુઃખનો અનુભવ કરતો હોય. દુઃખના અનેક પ્રકાર છે અને અલગ અલગ રીતે જીવને એનું વેદન થતું હોય છે. તો હવે આ સ્પષ્ટજ્ઞાન, વેદનજ્ઞાન, અનુભવજ્ઞાન, અનુભવપણું — આ ચાર શાઢો મૂક્યા તે જેનું લક્ષણ હોય તે જીવ પદાર્થ છે.

ખારું, મીહું, ખાડું — આનો કેટલાને અનુભવ

નથી ? એટલે કે આ જ્ઞાન, વેદનજ્ઞાન, અનુભવજ્ઞાન, અનુભવપણું કહો તે બધા જ હમજાં અહીં જમીને આવ્યા હશે અને તે શું જમીને આવ્યા અને તે કેવું હતું તે વર્ણન કરી શકે. બે બહેનો બેગાં થાય તો આ જ વાત થાય. આ અનુભવ તો બધા જ કરે છે. ઠંડી, ગરમીનો અનુભવ પણ બધા જ કરે છે. દુઃખનો અનુભવ તો, છે કોઈ અહીંયા ભાગ્યશાળી કે જેને દુઃખ નહીં આવ્યું હોય ? હવે આની અંદર હું. દેવે જે કીધું તે બધાનું સ્પષ્ટજ્ઞાન, વેદનજ્ઞાન, અનુભવજ્ઞાન, અનુભવપણું તે આ જીવ પદને વિષે છે. જો કે આ શરીર બધાનું એકસરખું છે. બધાનાં શરીરમાં આત્મા તો બેઠો છે એટલે જ એ આ બધું વેદન કરે છે. પણ એક જીવ છે તેના શરીરમાંથી આત્મા નીકળી ગયો પછી એની જીભ પર આપણે ખાડું, ખારું, મીહું મૂકીશું તો એ એનું વેદન કરી શકશે ? એના શરીર પર બરફનો ટુકડો મૂકીશું તો તેને ખરેખર ઠંડકનું વેદન થશે ? અથવા તો કોઈ ગરમ અંગારો તેના શરીર પર મૂકવામાં આવે અને એ શરીર બળતું હોય તો તાપનો એને અનુભવ થશે ? નહીં થાય. એના કુટુંબીજનો દુઃખી થતા હોય તો પણ તે જીવ દુઃખનું વેદન નહીં કરી શકે. કેમ ? તો કહે વેદન કરનાર શરીરમાં જે બેઠેલો હતો તે નીકળી ગયો, ચાલી ગયો. એટલે જે પુદ્ગલના જડ શરીર પર ગમે તેવી મીઠાઈ મૂકવામાં આવે કે ઠંડી, ગરમી કે તાપ તેના શરીર પર હોય તો પણ એ એનું વેદન કરી શકતો નથી. એટલે વેદકતા નામનું લક્ષણ એ આત્માનું છે. એટલે ગમે એટલી વખત સવારથી આપણે ખાઈએ, પીએ — બધી વખતે આપણે આત્માને યાદ કરી શકીએ. ગરમી, ઠંડી થતી હોય કે સુખદુઃખનો અનુભવ કરી શકતા હોય એ બધી વખતે આપણે આપણા આત્માને યાદ કરી શકીએ. કેમકે એ લક્ષણ જ આત્માનું છે અને એને કોઈપણ રીતે આપણે વ્યક્ત કરવાનું છે.

થैતન્યતા : સ્પષ્ટ પ્રકાશપણું, અનંત અનંત

કોટી તેજસ્વી દીપક, મણિ, ચંદ્ર, સૂર્યાદિની કાંતિ જેના પ્રકાશ વિના પ્રગટવા સમર્થ નથી, અર્થાતું તે સર્વ પોતે પોતાને જણાવા અથવા જાણવા યોગ્ય નથી. જે પદાર્થના પ્રકાશને વિષે ચૈતન્યપણાથી તે પદાર્થો જાણ્યા જાય છે, તે પદાર્થો પ્રકાશ પામે છે, સ્પષ્ટ ભાસે છે, તે પદાર્થ જે કોઈ છે તે જીવ છે. અર્થાતું તે લક્ષણ પ્રગટપણો સ્પષ્ટ પ્રકાશમાન, અચળ એવું નિરાભાધ પ્રકાશમાન ચૈતન્ય, તે જીવનું તે જીવ પ્રત્યે ઉપયોગ વાળતાં પ્રગટ દેખાય છે. હવે આ લક્ષણ એટલે જેને કહીએ ચૈતન્યગુણ. આપણો આત્મા ચૈતન્યથી - ચૈતનથી ભરપૂર છે, જ્ઞાનથી ભરપૂર છે, અને સ્વપર-પ્રકાશક છે. એટલે કે એ પોતે પોતાને પણ પ્રકાશે અને પરને પણ પ્રકાશે છે. આમ ચૈતન્ય કે જે ચૈતનની અંદર સામાન્ય અને વિશેષ ચૈતન કહેવાય છે એમાં જે વિશેષ ચૈતન છે તે આત્માના જ્ઞાનગુણ દ્વારા વ્યક્ત થતું હોય છે. સ્પષ્ટ પ્રકાશપણું, અનંત અનંત કોટી તેજસ્વી દીપક, મણિ, ચંદ્ર, સૂર્યાદિની કાંતિ જેના પ્રકાશ વિના પ્રગટવા સમર્થ નથી, અર્થાતું તે સર્વ પોતે પોતાને જણાવા અથવા જાણવા યોગ્ય નથી. જે પદાર્થના પ્રકાશને વિષે ચૈતન્યપણાથી તે પદાર્થો જાણ્યા જાય છે, તે પદાર્થો પ્રકાશ પામે છે, સ્પષ્ટ ભાસે છે, તે પદાર્થ જે કોઈ છે તે જીવ છે. અર્થાતું તે લક્ષણ પ્રગટપણો સ્પષ્ટ પ્રકાશમાન, અચળ એવું નિરાભાધ પ્રકાશમાન ચૈતન્ય, તે જીવનું તે જીવ પ્રત્યે ઉપયોગ વાળતાં પ્રગટ દેખાય છે. આમાં આપણે વિચાર કરીએ કે કેટલી બધી લાઈટો અહીંયાં કરેલી છે એ બધી લાઈટો ચાલુ છે એટલે આખા હોલની અંદર પૂરેપૂરો પ્રકાશ ફેલાયેલો છે. પ્રકાશની કમી લાગતી નથી. એવી રીતે અનંત કોટી તેજસ્વી દીપક પ્રગટાવેલા હોય તો એનો પ્રકાશ કેટલો બધો હોય. પછી એક સુંદર મજાનો મણિ હોય અને તેની અંદરથી સુંદર મજાનું તેજ નીકળતું હોય તો પણ આપણે મોહી જઈએ અને એ જે મણિનો પ્રકાશ છે જેવો મણિ મૂક્યો કે તેનો

એકધારો પ્રકાશ આપણને જોવામાં આવતો જ હોય-આવતો જ હોય. એવી રીતે ચંદ્ર કે જેના પ્રકાશનો અનુભવ આપણે કરી શકીએ છીએ. એકમ, બીજ, ત્રીજ કે પૂનમ સુધીના ચંદ્રનો આપણે અનુભવ કરી શકીએ. સૂર્ય જ્યારે તે પૂર્ણ રીતે પ્રકાશી રહ્યો હોય ત્યારે એની કાંતિ જોવામાં આવે. તો હવે એ કોઈપણ જાતની બતી કહો તો બતી, દીપક ભલે કરોડો હોય, મણિ, ચંદ્ર કે સૂર્ય. એને પોતાને ખબર છે? કે આ પ્રકાશ મારો છે અને એ પ્રકાશ સમગ્ર રીતે બધે જ ફેલાઈ ગયો છે? એને તો કાંઈ જ ખબર નથી. એની અંદરથી તો પ્રકાશ નીકળી જ રહ્યો છે પણ એને ખબર નથી કે મારી અંદરનો પ્રકાશ આ બધી જગ્યાએ અજવાણાં ફેલાવી રહ્યો છે. એટલે કે એ સર્વ પોતે પોતાને જણાવવા અથવા તો જાણવા યોગ્ય નથી. તો આટલો બધો જે પ્રકાશ, જેનો આપણે અનુભવ કરીએ છીએ તે શેના વડે? જે પદાર્થના પ્રકાશને વિષે ચૈતન્યપણાથી તે પદાર્થ જણાય છે. તે આત્મા વડે બધા જ પદાર્થો જાણ્યા જાય છે. સ્પષ્ટ ભાસે છે. આપણો આત્મા છે તો જ એ બધી વસ્તુને પ્રકાશી શકે છે. એ ન હોય તો તે પ્રકાશ આપે કે ન આપે શું ફરક પડે? પ્રકાશમાન અને પ્રકાશમાન ચૈતન્ય એટલે પોતે પોતાને અને પરને પ્રકાશે. તે તેનો સ્વપરપ્રકાશગુણ. એટલે પોતે પોતાને અને બીજાને પ્રકાશે. જે ચૈતન્યગુણ - સ્વપર-પ્રકાશક ગુણ. અને જો જીવ પ્રત્યે એનો ઉપયોગ વાળવામાં આવે તો સ્પષ્ટ જીવને ખ્યાલ આવે. હવે આ પ્રકાશ અલગ-અલગ પ્રકારથી જો આપણે ખૂબ પરિચિત છીએ જ્યાં સુધી આત્મા નથી તો પર વસ્તુ કે સ્વને પ્રકાશી શકતી નથી. આમ સ્વપર-પ્રકાશક ગુણ તે આત્માનો જ છે અને એ આત્મા સિવાય કોઈમાં નથી. અને જે કાંઈ આપણી સમજજી છે તેમાં ભાંતિ છે, જો એ ભાંતિ નીકળી જાય તો સ્પષ્ટ સમજજી આવવી જોઈએ કે આત્માના ચૈતન્યપણાથી વસ્તુ સ્પષ્ટ પ્રકાશે, આપણે જોઈ શકીએ, આપણે એને પ્રકાશી

શકીએ, તો આપણે આપણા આત્મા તરફ દણ્ઠિ કરતાં જઈએ એ જે લક્ષણો કહ્યાં તે ફરી ફરી વિચારી જીવ નિરાભાદપણે જાણ્યો જાય છે, જે જાણવાથી જીવ જાણ્યો છે તે લક્ષણો એ પ્રકારે તીર્થકરાદિએ કહ્યાં છે. આત્માને ઓળખવા માટે જે જીવો ઉચ્ચ ભૂમિકાનાં છે, સાધક છે તેમણે ફરી ફરી આ લક્ષણો વિચારવા જેવાં છે. આપણે જે કાંઈપણ આપણું જીવન ચાલી રહ્યું છે તે જીવનની અંદર સતત રીતે કોઈ ને કોઈ લક્ષણ વ્યક્ત થયા જ કરે છે. જો આખી દણ્ઠિ જ પલટાઈ જાય તો કદાચ એક વખત એવો આવી જાય કે પોતે પોતાના આત્માની ઓળખાણ કરી લે. એટલે કે જીવ કોઈપણ એક લક્ષણ છે તેની જો પકડ આવી જાય તો તે આત્માની ઓળખાણ સુધી પહોંચી જઈ શકે. એવાં આ મજબૂત અને બળવાન લક્ષણો છે.

□ □ □

પત્ર ક્રમાંક - ૧૭૦

આત્મા જ્ઞાન પામ્યો એ તો નિઃસંશય છે; ગ્રંથિભેદ થયો એ ત્રણે કાળમાં સત્ય વાત છે. સર્વ જ્ઞાનીઓએ પણ એ વાત સ્વીકારી છે. હવે છેવટની નિર્વિકલ્પ સમાધિ આપણને પામવી બાકી છે, જે સુલભ છે અને તે પામવાનો હેતુ પણ એ છે કે કોઈ પણ પ્રકારે અમૃતસાગરનું અવલોકન કરતાં અલ્યુ પણ માયાનું આવરણ બાધ કરે નહીં, અવલોકન સુખનું અલ્યુ પણ વિસ્મરણ થાય નહીં; “તુંહિ તુંહિ” વિના બીજી રટના રહે નહીં, માયિક એક પણ ભયનો, મોહનો, સંકલ્પનો કે વિકલ્પનો અંશ રહે નહીં. એ એક વાર જો યથાયોગ્ય આવી જાય તો પછી ગમે તેમ પ્રવર્ત્તિય, ગમે તેમ બોલાય, ગમે તેમ આહાર-વિહાર કરાય તથાપિ તેને કોઈ પણ જાતની બાધા નથી. પરમાત્મા પણ તેને પૂછી શકનાર નથી. તેનું કરેલું સર્વ સવણું છે.

॥ ॐ ॥
॥ શ્રી સદગુરુદેવાય નમઃ ॥

પ્રભુજી પ્રભુજી દર્શન ઘોને,
તમારા વિના કયાંયે ગમે નહીં અમને.
પ્રભુજી પ્રભુજી

વિરહની વેદના કેમે સહી જાય ના,
તમારા વિના નૈનોનાં આંસુ સુકાય ના.
પ્રભુજી પ્રભુજી

અમી ભર્યા નયનો તમારાં યાદ આવે,
હેત ભર્યા વચનો કોણ અમને સુણાવે; (૨)

પળે પળે તમારી યાદ સતાવે,
તમારા વિના ઘડીઓ જુગ જેવી લાગે. ૧ (૨)
પ્રભુજી પ્રભુજી

ઉંચા આસને તમે સુખમાં બિરાજે,
સૂની પડેલ બાળાને દર્શનથી નવાજો; (૨)

જરા નીચે અમ પર નજર્યુ તો નાખો,
તમારા વિના સૂનો આશ્રમ આખો. ૨ (૨)
પ્રભુજી પ્રભુજી

મારું સત્તશાસ્ત્ર છે જીવન તમારું,
ભક્તિ તમારી છે સર્વસ્વ મારું; (૨)

તુજના વાતસભ્ય વિણ જીવતર છે ખારું,
તમારા વિના હવે કોણ છે મારું. ૩ (૨)
પ્રભુજી પ્રભુજી

લાડ હુલારા ઓ હરિબાના નંદન,
શત શત ભક્તિભર્યા તમને વંદન; (૨)

જીવંત રાખ્યા છે રોમ રોમમાં તમને,
આ ભવના અંતે ચરણોમાં રાખો અમને. ૪ (૨)
પ્રભુજી પ્રભુજી

— બ્ર.નિ. મિનળબેન
પ.પૂ. બાપુજીના દેહવિલયદિને

શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામી જિનાલયજીની ૨૪ત જ્યંતિ નિમિત્તે

પંચાન્દિકા મહોત્સવ

પંચાન્દિકા મહોત્સવ, ધર્મઉલ્લાસની અપૂર્વ તક

પરમ પૂજ્ય બાપુજીમાં બાલ્યકાળથી જ જિને શર ભગવાન પ્રત્યેની ઉત્તમ ભક્તિ જગેલી હતી. રોજ દેરાસરે જાય અને સેવા-પૂજા, ચૈત્યવંદન કરે અને સાંજે આરતી તથા મંગલ દીવો વખતે પણ હાજર રહે. તીર્થકર ભગવાન પ્રત્યેની ઉત્તમોત્તમ ભક્તિ વધતી જ રહી અને સાયલા આશ્રમમાં તેમની પ્રેરણાથી શિખરબંધી જિનાલયનું નવનિર્માણ વર્ષ ૧૯૮૭માં થયું.

બાપુજીની સાથે મુમુક્ષુઓ પણ પૂજા કરવા જાય અને સમૂહમાં સાથે ચૈત્યવંદન કરે. તીર્થકર ભગવાનને સર્વોપરી રાખી તેમનું ઉત્કૃષ્ટ આલંબન કેટલું બધું ઉપકારી છે તે પરમ કૃપાળુ દેવના વચનામૃતનાં આધારે બાપુજી સમજાવતાં.

‘સર્વદર્શનની શૈલીનો વિચાર કરતાં નિર્ગંથ દર્શન એ રાગ-દ્રેષ અને મોહ રહિત પુરુષનું બોધેલું વિશોષ માનવા યોગ્ય છે.’ (પત્રાંક ૪૦)

‘નિર્ગંથ ભગવાને પ્રણીતેલા પવિત્ર ધર્મ માટે જે જે ઉપમા આપીએ તે તે ન્યૂન જ છે. આત્મા અનંતકાળ રખડયો, તે માત્ર એના નિરૂપમ ધર્મના અભાવે. જેના એક રોમમાં કિંચિત્ પણ અજ્ઞાન, મોહ કે અસમાધિ રહી નથી તે સત્પુરુષનાં વચન અને બોધ માટે કંઈપણ નહીં કહી શકતાં તેનાં જ વચનમાં પ્રશસ્ત ભાવે પુનઃ પુનઃ પ્રસકત થવું એ પણ આપણું સર્વોત્તમ શ્રેય છે. શી એની શૈલી! જ્યાં આત્માને વિકારમય થવાનો અનંતાશં પણ રહ્યો નથી, શુદ્ધ સ્ફટિક ફીણ અને યંદથી ઉજ્જવળ શુક્લ ધ્યાનની શ્રેણીથી પ્રવાહરૂપે નીકળેલા તે નિર્ગંથનાં પવિત્ર વચનોની મને તમને ત્રિકાળ શ્રદ્ધા રહો! એજ પરમાત્માનાં યોગબળ આગળ પ્રયાચના!’ (પત્રાંક ૫૨)

પંચાન્દિકા મહોત્સવ દરમ્યાન લોગસ્સ સૂત્રના આધારે ૨૪ તીર્થકરનું પૂજન રાખવામાં આવ્યું છે. મંત્રમાં નવકારમંત્ર, સૂત્રમાં લોગસ્સસૂત્ર અને સ્તોત્રમાં ભક્તામર સ્તોત્ર સુવિશેષ મહિમા ધરાવે છે. લોકને પ્રકાશનારા, ધર્મતીર્થ પ્રવર્ત્તિવનારા, એવા ચોવીસે અર્હત કેવલી ભગવંતોનું કીર્તન, આ સૂત્રમાં રહેલું છે. ૨૪ તીર્થકરોનાં નામ સૂત્ર શૈલીએ અને મંત્રસ્વરૂપે વણી લેવા સાથે તીર્થકર પરમાત્મા માટે વપરાતા વિવિધ શબ્દો પણ સરસ રીતે ગુંઠી લેવાયા છે. તે પ્રત્યેક શબ્દમાં ઘણો અર્થવિસ્તાર કરવાની ક્ષમતા છે.

લોગસ્સ સૂત્રમાં ૨૪ તીર્થકરોનું નામસ્મરણ, સ્તવન, ધ્યાન આટલું બધું કેમ મહત્વનું મનાયું તે આ શબ્દોના અર્થવિસ્તાર દ્વારા અનુપ્રેક્ષા કરીએ તો સહજ સમજાય એવું છે. પંચાન્દિકા મહોત્સવમાં પરમ પૂજ્ય જિનિયંદ્ર વિજય મહારાજ સાહેબ તેમજ પરમ પૂજ્ય ભાઈશ્રીની પવિત્ર ઉપસ્થિતિ અને આશ્રય મળતાં તે શબ્દોનો અર્થવિસ્તાર સહૃ મુમુક્ષુ યથાયોગ્ય રીતે કરી શકશે.

લોગસ્સસ સૂત્રની પહેલી ગાથા મંગલાચરણની છે. તેમાં સૂત્રકાર તીર્થકરોની સ્તુતિ કરવાની પોતાની પ્રતિજ્ઞા દર્શાવે છે. પછીની ત્રણ ગાથાઓ ૨૪ તીર્થકરોના નામ-સંકીર્તનની, ભાવવંદનની ગાથાઓ છે. આ ગાથાઓ મંત્ર ગાથાઓ તરીકે ઓળખાઈ છે. વંદન, પૂજન, પ્રાર્થના અને યાચનાની છેલ્લી ત્રણ ગાથાઓ અનુપ્રેક્ષણની,

વિચારથી વાગોળવાની છે.

લોગસ્સની પાંચમી ગાથામાં કહ્યું કે મેં આ રીતે પ્રભુ પ્રત્યે અભિમુખ થઈને એકાગ્ર ચિત્તથી ૨૪ જિનવરોની જ સુતિ કરી છે. તેઓ મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. લોગસ્સની છઢી ગાથામાં કહ્યું છે કે લોકમાં ઉત્તમ પ્રકારે સિદ્ધ થયા છે તેઓનું મેં કીર્તન કર્યું છે. મન, વચન અને કાયાનાં યોગથી વંદન કર્યું છે, તેઓ મને આરોગ્ય, બોધિ લાભ અને સમાધિ આપો. સાતમી ગાથામાં સિદ્ધપદ માટેની પ્રાર્થના છે.

આમ લોગસ્સ સૂત્ર દ્વારા સુતિ કરનાર આત્મા મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ અને તે માટેની તમામ સામગ્રી માંગી લે છે. લોગસ્સ સૂત્ર ૪૫ આગમોમાંથી ૪ મૂળાગમોમાંના આગમસૂત્ર તે આવશ્યક સૂત્રમાં જોવા મળે છે અને તે ગણધર રચિત મનાય છે.

લોગસ્સસૂત્ર તે ૬ આવશ્યક સૂત્રમાં ચોવીસંથો તરીકે ઓળખાય છે.

આ પંચાન્દિકા મહોત્સવ દરમ્યાન આશ્રમ સ્થિત વાસુપૂજ્ય સ્વામી જિનાલયમાં પ્રથમવાર અઠાર અભિષેક કરાવવામાં આવનાર છે. બાપુજીનાં જન્મસ્થળ ચોરવીરા જવાનું તેમજ આશ્રમનાં કલ્યાણ હોલનાં ચિત્રપટો અને બેઝમેન્ટમાં પરમ કૃપાળુ દેવની પ્રતિમાજીનાં હાર બદલવાનો વાર્ષિક ઉત્સવ પણ સાથે જ જોડાયેલો છે. ભક્તિ સત્સંગ અને સાંસ્કૃતિકનાં વિશિષ્ટ અન્ય કાર્યક્રમોનું આયોજન પણ કરવામાં આવ્યું છે.

ધર્મઉત્સ્વાસના આ મહોત્સવમાં સાથે જોડાવા સર્વે મુમુક્ષુઓને વિનંતી છે.

વાસુપૂજ્ય જિનાલયને ૨૫ વર્ષ પૂર્ણ થાય છે. આ રજત જયંતિ પ્રસંગને તા. ૨૧થી ૨૫ ફેબ્રુઆરી, ૧૨ મંગળવારથી શનિવાર દરમ્યાન પંચાન્દિકા જિનભક્તિ મહોત્સવ તરીકે ઉજવવામાં આવશે.

પંચાન્દિકા મહોત્સવની વિગત

તારીખ તથા તિથિ		કાર્યક્રમ
૧	તા. ૨૧-૨-૨૦૧૨, મહા વદ -૦) મંગળવાર	૧. ચોરવીરાની યાત્રા ૨. કુંભ સ્થાપના ૩. પંચકલ્યાણક પૂજન
૨	તા. ૨૨-૨-૨૦૧૨, ફાગણ સુદ-૧ બુધવાર	૧. લોગસ્સ સૂત્રના આધારે ચોવીસ તીર્થકર ભગવંતોનું પૂજન
૩	તા. ૨૩-૨-૨૦૧૨, ફાગણ સુદ-૨ ગુરુવાર	૧. અઠાર અભિષેક પૂજન ૨. પ.પૂ. બાપુજીના જન્મદિનની સભા
૪	તા. ૨૪-૨-૨૦૧૨, ફાગણ સુદ-૩ શુક્રવાર	૧. સત્તરભેટી પૂજન ૨. જિનાલયની ધજા બદલાવવી ૩. પરમકૃપાળુ દેવની પ્રતિમાજીને હાર ચઠાવવો ૪. કલ્યાણ હોલનાં ચિત્રપટોના હાર બદલવા
૫	તા. ૨૫-૨-૨૦૧૨, ફાગણ સુદ-૪ શનિવાર	૧. દેરાસરજીના દ્વારોદ્ઘાટન

તत्त्वार्थसूत्र अर्थात् मोक्षमार्ग – अध्याय आठમो

— ગત અંક-૫જથી આગળ

ભૂમિકા : પહેલા અધ્યાયના પહેલા સૂત્રમાં કહ્યું કે સમ્યગદર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રની એકતા તે મોક્ષમાર્ગ છે. બીજા સૂત્રમાં કહ્યું કે તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધા તે સમ્યગદર્શન છે, ત્યાર પછી ચોથા સૂત્રમાં સાત તત્ત્વોનાં નામ જણાવ્યાં; તેમાંથી જીવ, અજીવ અને આજીવ એ ગ્રણ તત્ત્વોનું વર્ણન સાત અધ્યાય સુધીમાં કર્યું. આજીવ પછી બંધતાત્ત્વ આવે છે; તેથી આચાર્યદિવ આ અધ્યાયમાં બંધતત્ત્વનું વર્ણન કરે છે.

બંધના બે પ્રકાર છે – ભાવબંધ અને દ્રવ્યબંધ. આ અધ્યાયના પહેલા બે સૂત્રમાં જીવના ભાવબંધનું અને તે ભાવબંધનું નિમિત્ત પામીને થતા દ્રવ્યકર્મના બંધનું વર્ણન કર્યું છે. ત્યાર પછીનાં સૂત્રોમાં દ્રવ્યબંધના પ્રકાર, તેની સ્થિતિ અને તે કચારે છૂટે એ વગેરેનું વર્ણન કર્યું છે.

બંધનું લક્ષણ – સૂત્ર - ૨ : સક્ષાયત્વાજીજીવઃ કર્મણો યોગ્યાન્પુદ્ગલાનાદતે સંબંધः ॥ ૨ ॥

અર્થ : જીવ કષાય સહિત હોવાથી કર્મને યોગ્ય પુદ્ગલ પરમાણુઓનું ગ્રહણ કરે છે તે બંધ છે. આખા લોકમાં કાર્મણવર્ગિણારૂપ પુદ્ગલો ભર્યા છે. જ્યારે જીવ કષાય કરે ત્યારે તે કષાયનું નિમિત્ત પામીને કાર્મણવર્ગિણા પોતે કર્મરૂપે પરિણમે છે અને જીવની સાથે સંબંધ પામે છે, તેને બંધ કહેવામાં આવે છે. અહીં જીવ અને પુદ્ગલના એક ક્ષેત્રાવગાહરૂપ સંબંધને બંધ કહ્યો છે. બંધ થવાથી જીવ અને કર્મ એક વસ્તુ થઈ જતી નથી, તેમ જ તે બે ભેગાં થઈને કોઈ કાર્ય કરતાં નથી એટલે જીવ અને કર્મ એ બંને ભેગાં થઈને આત્મામાં વિકાર કરતાં નથી, તેમ જ જીવ અને કર્મ એ બંને ભેગાં થઈને પુદ્ગલ કર્મમાં વિકાર કરતા નથી. કર્મોનો ઉદ્ય જીવમાં વિકાર કરતો નથી, જીવ કર્મમાં વિકાર કરતો નથી, પણ બંને સ્વતંત્રપણે પોતપોતાના પર્યાયના કર્તા છે. જ્યારે જીવ પોતાની વિકારી અવસ્થા કરે ત્યારે જૂનાં કર્મોનાં વિપાકને ‘ઉદ્ય’ કહેવામાં આવે છે. અને જો જીવ વિકારી અવસ્થા ન કરે તો તેને મોહકર્મની નિર્જરા થઈ એમ કહેવામાં આવે છે. પરલક્ષ વગર જીવમાં વિકાર થાય નહિ. જીવ જ્યારે પરલક્ષે પોતાની અવસ્થામાં વિકાર ભાવ કરે ત્યારે તે ભાવ અનુસાર નવાં કર્મો બંધાય છે – આટલો જીવ પુદ્ગલનો નિમિત્ત-નૈમિત્તિકસંબંધ છે. તે આ સૂત્રમાં બતાવ્યું છે.

જીવ અને પુદ્ગલનો જે નિમિત્ત-નૈમિત્તિકસંબંધ છે તે ત્રિકાળી દ્રવ્યમાં નથી માત્ર એક સમયની અવસ્થા પૂરતો છે. જીવમાં કદ્દી બે સમયનો વિકાર ભેગો થતો નથી તેથી તેનો કર્મ સાથેનો સંબંધ પણ બે સમયનો નથી.

પ્રશ્ન : જો તે સંબંધ એક જ સમય પૂરતો છે તો જીવ સાથે લાંબી સ્થિતિવાળા કર્મનો સંબંધ કેમ બતાવ્યો છે ?

ઉત્તર : ત્યાં પણ સંબંધ તો વર્તમાન એક સમય પૂરતો જ છે; પરંતુ જીવ જો વિભાવ પ્રત્યેનો જ પુરુષાર્થ ચાલુ રાખશે અને જો સમ્યગ્દર્શનાદિરૂપ સત્ય પુરુષાર્થ નહિ કરે તો તેનો કર્મ સાથેનો સંબંધ ક્યાં સુધી રહેશે તે જણાવ્યું છે.

આ સૂત્રમાં સક્ષાયત્વાત્ શબ્દ છે તે જીવ અને કર્મ બંનેને (અર્થાત્ ક્ષાયરૂપ ભાવ અને ક્ષાયરૂપ કર્મ એ બંનેને) લાગુ પડી શકે છે; અને એ પ્રમાણે લાગુ પાડતાં તેમાંથી નીચેના નિયમો નીકળે છે.

(૧) અનાદિથી જીવ કદ્દી પણ શુદ્ધ થયો નથી પણ ક્ષાયસહિત જ રહ્યો છે અને તેથી જીવ અને કર્મનો સંબંધ અનાદિથી છે. (૨) ક્ષાયભાવવાળો જીવ ક્ષાય-કર્મના નિભિતે નવો બંધ કરે છે. (૩) ક્ષાય-કર્મને મોહકર્મ કહેવાય છે, આઠ કર્મોમાંથી તે એક જ કર્મ બંધનું નિભિત થાય છે. (૪) પહેલા સૂત્રમાં બંધનાં જે પાંચ કારણો જણાવ્યાં છે તેમાંથી પહેલાં ચારનો સમાવેશ અહીં કહેલા ક્ષાય શબ્દમાં થઈ જાય છે. (૫) અહીં જીવ સાથે કર્મનો બંધ થવાનું કહ્યું છે; તે કર્મ પુદ્ગલો છે એમ બતાવવા માટે સૂત્રમાં પુદ્ગલ શબ્દ કહ્યો છે. તેથી ‘કર્મ આત્માનો અદણ ગુણ છે’ એવી કેટલાક જીવોની જે માન્યતા છે તે દૂર થાય છે.

‘સક્ષાયત્વાત્’ – અહીં પાંચમી વિભક્તિ લગાડવાનો હેતુ એવો છે કે જેવો તીવ્ર, મધ્યમ કે મંદ ક્ષાય જીવ કરે તે મુજબ જ કર્મોમાં સ્થિતિ અને અનુભાગબંધ થાય છે.

કર્મના નિભિતે જીવ સક્ષાય થાય છે એટલે કે જે જીવની અવસ્થામાં વિકારી થવા યોગ્ય લાયકાત હોય તેને કર્મનું નિભિત હાજર હોય છે અને જે જીવને કર્મનો સંબંધ ન હોય તે જીવની પોતાની લાયકાત પણ સક્ષાયરૂપ થવાની હોતી નથી. એ ધ્યાન રાખવું કે સામે કર્મ ઉદ્ય હોય માટે જીવને ક્ષાય કરવો જ પડે એમ નથી; કર્મ હાજર હોવા છતાં જીવ પોતે જો સ્વલક્ષમાં ટકીને ક્ષાયરૂપે ન પરિણામે તો તે કર્મોને બંધનું નિભિત કહેવાતું નથી.

જીવને કર્મ સાથે જે સંબંધ છે તે પ્રવાહે અનાદિથી ચાલ્યો આવે છે, પણ તે એક જ સમય પૂરતો છે. દરેક સમયે પોતાની યોગ્યતાથી જીવ નવો નવો વિકાર કરે છે તેથી તે સંબંધ ચાલુ રહે છે. પણ જડ કર્મો જીવને વિકાર કરાવતાં નથી. જીવ પોતાની યોગ્યતાથી વિકાર કરે તો થાય અને ન કરે તો ન થાય. જેમ ઘણા કાળથી ઊનું થયેલું પાણી ક્ષણમાં ઠરી જાય છે તેમ અનાદિથી વિકાર ચાલ્યો આવતો હોવા છતાં, વિકારની યોગ્યતા એક જ સમય પૂરતી હોવાથી સ્વભાવના લક્ષે તે ટળી શકે છે. વિકાર ટળતાં કર્મ સાથેનો સંબંધ પણ ટળે છે.

પ્રશ્ન : આત્મા તો અમૂર્તિક છે, હાથ-પગ વગરનો છે અને કર્મો તો મૂર્તિક છે, તો તે

કર્મને કઈ રીતે ગ્રહણ કરે ? ઉત્તર : ખરેખર એક દ્વય બીજા દ્વયને ગ્રહણ કરી શકતું નથી; તેથી અહીં જે ‘ગ્રહણ’ કરવાનું કહ્યું છે તે ઉપચારથી કહ્યું છે એમ સમજવું. જીવને અનાદિથી કર્મપુદ્ગલો સાથે સંબંધ છે અને જીવના વિકારનું નિમિત્ત પામીને સમયે સમયે જૂનાં કર્મો સાથે નવાં કર્મો સ્કંધરૂપ થાય છે-એટલો સંબંધ બતાવવા માટે આ ઉપચાર કર્યો છે; ખરેખર જીવ સાથે કર્મપુદ્ગલો બંધાતાં નથી પણ જૂનાં કર્મપુદ્ગલો સાથે નવાં કર્મપુદ્ગલોનો બંધ થાય છે; પરંતુ જીવમાં વિકારની યોગ્યતા છે અને તે વિકારનું નિમિત્ત પામીને નવાં કર્મપુદ્ગલો બંધાય છે માટે ઉપચારથી જીવને કર્મપુદ્ગલોનું ગ્રહણ કહ્યું છે.

જગતમાં ઘણા પ્રકારનાં ‘બંધ’ હોય છે જેમ કે - ગુણગુણી બંધ વગેરે. તે બધા પ્રકારના બંધથી આ બંધ જુદો છે એમ બતાવવા માટે આ સૂત્રમાં બંધ પહેલાં ‘સः’ શબ્દ વાપર્યો છે.

જીવ અને પુદ્ગલને ગુણ-ગુણીસંબંધ કે કર્તા-કર્મસંબંધ નથી એમ ‘સः’ શબ્દથી બતાવ્યું છે, તેથી અહીં તેમનો એક ક્ષેત્રાવગાહરૂપસંબંધ અથવા તો નિમિત્તનૈમિત્તિક સંબંધ સમજવો. કર્મનો બંધ જીવના તમામ પ્રદેશોએ થાય છે અને બંધમાં અનંતાનંત પરમાણુઓ હોય છે. (જુઓ અ. ૮, સૂ. ૨૪)

અહીં બંધ શબ્દનો અર્થ વ્યાકરણ દાખિએ નીચે જણાવેલ ચાર પ્રકારે સમજવો –

(૧) આત્મા બંધાયો તે બંધ, એ કર્મસાધન છે. (૨) આત્મા પોતે જ બંધરૂપ પરિણમે છે તેથી બંધને કર્તા કહેવાય, એ કર્તૃસાધન છે. (૩) પહેલા બંધની અપેક્ષાએ આત્મા બંધ વડે નવીન બંધ કરે છે તેથી બંધ કરણસાધન છે. (૪) બંધનરૂપ ક્રિયા તે જ ભાવ, એવી ક્રિયારૂપ પણ બંધ છે તે ભાવ સાધન છે. ॥ ૨ ॥

બંધના ભેદ - સૂત્ર - ૩ : પ્રકૃતિસ્થિત્યનુભવપ્રદેશાસ્તદ્વિધય : ॥ ૩ ॥

અર્થ : તે બંધના પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ, અનુભાગબંધ અને પ્રદેશબંધ એ ચાર ભેદ છે.

પ્રકૃતિબંધ – કર્મોના સ્વભાવને પ્રકૃતિબંધ કહે છે. **સ્થિતિબંધ** – જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મો પોતાના સ્વભાવરૂપે જેટલો કાળ રહે તે સ્થિતિબંધ છે. **અનુભાગબંધ** – જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મોના રસવિશેષને અનુભાગબંધ કહે છે. **પ્રદેશબંધ** – જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મોરૂપે થનાર પુદ્ગલસ્કંધોના પરમાણુઓની સંખ્યા તે પ્રદેશબંધ છે. બંધના ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારમાંથી પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધ યોગના નિમિત્તે થાય છે અને સ્થિતિબંધ તથા અનુભાગબંધ કષાયના નિમિત્તે થાય છે.

૨. અહીં જે બંધના પ્રકાર વર્ણવ્યા છે તે પુદ્ગલકર્મબંધના છે; તે દરેક પ્રકારના ભેદ-ઉપભેદ હવે અનુક્રમે કહે છે. ॥ ૩ ॥

પ્રકૃતિબંધના મૂળ ભેદ -

સૂત્ર - ૪ : આધો જ્ઞાનદર્શનાવરણવેદનીયમોહનીયાયુર્નામગોત્રાન્તરાયાઃ ॥ ૪ ॥

અર્થ : પહેલો અર્થાત્ પ્રકૃતિબંધ જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, વેદનીય, મોહનીય, આયુ, નામ, ગોત્ર અને અંતરાય એ આઠ પ્રકારનો છે.

૧. જ્ઞાનાવરણ - જ્યારે આત્મા પોતે પોતાના જ્ઞાનભાવનો ઘાત કરે ત્યારે આત્માના જ્ઞાનગુણના ઘાતમાં જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને જ્ઞાનાવરણ કહે છે. ૨. દર્શનાવરણ - જ્યારે આત્મા પોતે પોતાના દર્શનભાવનો ઘાત કરે ત્યારે આત્માના દર્શનગુણના ઘાતમાં જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને દર્શનાવરણ કહે છે. ૩. વેદનીય - જ્યારે આત્મા પોતે મોહભાવ વડે પરલક્ષે આકૃષ્ણતા કરે ત્યારે સગવડતા કે અગવડતારૂપ સંયોગો પ્રાપ્ત થવામાં જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને વેદનીય કહે છે. ૪. મોહનીય - જીવ પોતાના સ્વરૂપને ભૂલીને અન્યના પોતાના સમજે અથવા સ્વરૂપાચરણમાં અસાવધાની કરે ત્યારે જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને મોહનીય કહે છે. ૫. આયુ - જ્યારે જીવ પોતાની યોગ્યતાથી નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય કે દેવના શરીરમાં રોકાઈ રહે ત્યારે જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને આયુકર્મ કહે છે. ૬. નામ - જીવ જે શરીરમાં હોય તે શરીરાદિની રચનામાં જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને નામકર્મ કહે છે. ૭. ગોત્ર - જીવને ઊંચ કે નીચ આચરણવાળા કુળમાં પેદા થવામાં જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને ગોત્રકર્મ કહે છે. ૮. અંતરાય - જીવને દાન, લાભ, ભોગ, ઉપભોગ અને વીર્યના વિઘનમાં જે કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત થાય તેને અંતરાયકર્મ કહે છે.

૨. પ્રકૃતિબંધના આ આઠ ભેદોમાંથી જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, મોહનીય અને અંતરાય એ ચાર ઘાતિકર્મ કહેવાય છે, કેમ કે તેઓ જીવના અનુજીવી ગુણોના પર્યાયના ઘાતમાં નિમિત્ત છે; અને બાકીના વેદનીય, આયુ, નામ અને ગોત્ર એ ચારને અઘાતિકર્મ કહેવાય છે, કેમ કે તેઓ જીવના અનુજીવી ગુણોના પર્યાયના ઘાતમાં નિમિત્ત નથી પણ પ્રતિજીવી ગુણોની પર્યાયના ઘાતમાં નિમિત્ત છે.

વસ્તુમાં ભાવસ્વરૂપ ગુણ અનુજીવી ગુણ અને અભાવસ્વરૂપ ગુણ પ્રતિજીવી ગુણ કહેવાય છે.

૩. જેમ એક જ વખતે ખાવેલા આહાર ઉદરાજિના સંયોગે રસ, લોહી વગેરે જુદા જુદા પ્રકારે થઈ જાય છે, તેમ એક જ વખતે ગ્રહણ થયેલાં કર્મો જીવના પરિણામો અનુસાર જ્ઞાનાવરણ ઈત્યાદિ અનેક ભેદરૂપ થઈ જાય છે. અહીં ઉદાહરણથી એટલો ફેર છે કે આહાર તો રસ, લોહી વગેરે રૂપે કમેકમે થાય છે પરંતુ કર્મો તો જ્ઞાનાવરણાદરૂપે એક સાથે થઈ જાય છે. ॥ ૪ ॥

પ્રકૃતિબંધના ઉત્તર ભેદ -

સૂત્ર - ૫ : પંચનવદ્વયષાવિંશતિચતુર્દ્વિચત્વારિંશદ્વિપંચભેદા યથાકમભૂ ॥ ૫ ॥

અર્થ : ઉપર કહેલાં જ્ઞાનાવરણાદિ આઈ કર્મોના અનુક્રમે પાંચ, નવ, બે, અણ્ણાલીસ, ચાર, બેંતાલીસ, બે અને પાંચ ભેદો છે. ॥ ૫ ॥

જ્ઞાનાવરણકર્મના પાંચ ભેદ સૂત્ર - ૬ : મતિશ્રુતાવધિમનઃપર્યકેવલાનામ્ ॥ ૬ ॥

અર્થ : મતિજ્ઞાનાવરણ, શ્રુતજ્ઞાનાવરણ, અવધિજ્ઞાનાવરણ, મનઃપર્યજ્ઞાનાવરણ અને કેવળજ્ઞાનાવરણ-એ પાંચ ભેદો જ્ઞાનાવરણકર્મના છે.

**દર્શનાવરણકર્મના નવ ભેદ - સૂત્ર - ૭ : ચક્ષુરચક્ષુરવધિકેવલાનાં
નિદ્રાનિદ્રાનિદ્રાપ્રચલાપ્રચલાપ્રચલાસ્ત્યાન-ગૃહ્ણયશ્ચ ॥ ૭ ॥**

અર્થ : ચક્ષુરદર્શનાવરણ, અચક્ષુરદર્શનાવરણ, અવધિદર્શનાવરણ, કેવળદર્શનાવરણ, નિદ્રા, નિદ્રાનિદ્રા, પ્રચલા, પ્રચલા પ્રચલા અને સ્ત્યાનગૃહ્ણિ - એ નવ ભેદ દર્શનાવરણકર્મના છે.

ઇન્દ્રસ્થ જીવોને દર્શન અને જ્ઞાન કર્મથી હોય છે અર્થાત્ પહેલાં દર્શન અને પછી જ્ઞાન હોય છે; પરંતુ કેવળી ભગવાનને દર્શન અને જ્ઞાન બંને એક સાથે હોય છે કેમ કે દર્શન અને જ્ઞાન બંનેના બાધક કર્મોનો ક્ષય એક સાથે થાય છે. મનઃપર્યદર્શન હોતું નથી, કેમ કે મનઃપર્યજ્ઞાન મતિજ્ઞાનપૂર્વક જ થાય છે; તેથી મનઃપર્યદર્શનાવરણકર્મ નથી.

વેદનીયકર્મના બે ભેદ - સૂત્ર - ૮ : સદસદ્ગૈદે ॥ ૮ ॥ સત્ત અસત્ત વેદે.

અર્થ : શાતાવેદનીય અને અશાતાવેદનીય એ બે ભેદ વેદનીયકર્મના છે.

શાતા તે નામ સુખનું છે. તે સુખનું જે વેદન અર્થાત્ ભોગવટો કરાવે તે શાતાવેદનીય કર્મ છે. અશાતા નામ દુઃખનું છે; તેનું જે વેદન અર્થાત્ ભોગવટો કરાવે તે અશાતાવેદનીય કર્મ છે.

દુઃખ નામની જે કોઈ પણ વસ્તુ છે તે અસાતાવેદનીય કર્મના ઉદ્યથી થાય છે, કારણ કે તે જીવનું સ્વરૂપ નથી. જો જીવનું સ્વરૂપ માનવામાં આવે તો ક્ષીણકર્મ અર્થાત્ કર્મ રહિત જીવોને પણ દુઃખ હોવું જોઈએ, કેમ કે જ્ઞાન અને દર્શનની સમાન, કર્મનો વિનાશ થવા છતાં, દુઃખનો વિનાશ નહિ થાય. પણ સુખ કર્મથી ઉત્પન્ન નથી થતું, કેમ કે તે જીવનો સ્વભાવ છે, અને તેથી તે કર્મનું ફળ નથી. સુખને જીવનો સ્વભાવ માનતાં સાતાવેદનીય કર્મનો અભાવ પણ થતો નથી, કેમ કે દુઃખ-ઉપશમનના કારણભૂત સુદ્રવ્યોના સંપાદનમાં સાતા વેદનીય કર્મનો વ્યાપાર થાય છે. (૮)

મોહનીય કર્મના અદ્ઘાવીસ ભેદ -

સૂત્ર - ૮ : દર્શનચારિત્રમોહનીયાક્ષાયક્ષાયવેદનીયાખ્યાસ્ત્રિદ્વિનવષોડશભેદાઃ
સમ્યક્તવમિથ્યાત્વતદુભ્યાન્યિ ક્ષાયક્ષાયૌ હાસ્યરત્યરતિશોકભયજુગુપ્સા-
સ્ત્રીપુંનપુંસકવેદા અનંતાનુબંધ્યપ્રત્યાખ્યાનપ્રત્યાખ્યાનસંજ્વલનવિકલ્પાશ્રે-ક્રશઃ
કોધમાનમાયાલોભાઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ : દર્શનમોહનીય, ચારિત્રમોહનીય, અક્ષાયવેદનીય અને ક્ષાયવેદનીય એ ચાર ભેદરૂપ મોહનીયકર્મ છે, અને તેના પણ અનુક્રમે ગ્રાણ, બે, નવ અને સોળ ભેદ છે. તે આ પ્રમાણે સમ્યક્તવમોહનીય, મિથ્યાત્વમોહનીય અને સમ્યગ્મિથ્યાત્વમોહનીય આ ગ્રાણ ભેદ દર્શનમોહનીયના છે; અક્ષાય વેદનીય અને ક્ષાયવેદનીય-આ બે ભેદ ચારિત્ર મોહનીયના છે; હાસ્ય, રતિ અરતિ, શોક, ભય, જુગુપ્સા, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ અને નપુંસકવેદ-આ નવ ભેદ અક્ષાયવેદનીયના છે; અને અનંતાનુબંધી, અપ્રત્યાખ્યાન, પ્રત્યાખ્યાન તથા સંજ્વલનના ભેદથી તથા એ દરેકના કોધ, માન, માયા તથા લોભ એ ચાર પ્રકાર—એ સોળ ભેદ ક્ષાય વેદનીયના છે. આ રીતે કુલ અદ્ઘાવીસ ભેદ મોહનીયકર્મના છે.

૧. મોહનીયકર્મના મુખ્ય બે ભેદ છે—દર્શન મોહનીય અને ચારિત્રમોહનીય. જીવનો મિથ્યાત્વભાવ એ જ સંસારનું મૂળ છે તેમાં નિભિત મિથ્યાત્વમોહનીયકર્મ છે; તે દર્શનમોહનીયનો એક ભેદ છે. દર્શનમોહનીયના ગ્રાણ ભેદ છે—મિથ્યાત્વપ્રકૃતિ, સમ્યક્તવપ્રકૃતિ અને સમ્યક્રમિથ્યાત્વપ્રકૃતિ. આ ગ્રાણમાંથી બંધ એક મિથ્યાત્વપ્રકૃતિનો જ થાય છે. જીવનો એવો કોઈ ભાવ નથી કે જેનું નિભિત પામીને સમ્યક્તવમોહનીયપ્રકૃતિ કે સમ્યક્રમિથ્યાત્વમોહનીય પ્રકૃતિ બંધાય; જીવને પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ થવાના કાળમાં (-ઉપશમ કાળમાં) મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિના ગ્રાણ ટુકડા થઈ જાય છે, તેમાંથી એક મિથ્યાત્વરૂપે રહે છે. એક સમ્યક્તવપ્રકૃતિરૂપે થાય છે અને એક સમ્યગ્મિથ્યાત્વપ્રકૃતિરૂપે થાય છે. ચારિત્રમોહનીયના પચીસ ભેદ છે તેનાં નામ સૂત્રમાં જ જણાવ્યાં છે. એ રીતે બધાં મળીને ૨૮ ભેદ મોહનીયકર્મના છે.

અનંતાનુબંધીનો અર્થ — અનંત=મિથ્યાત્વ, સંસાર; અનુબંધી=તેને અનુસરીને બંધાય. તે મિથ્યાત્વને અનુસરીને જે ક્ષાય બંધાય છે તેને અનંતાનુબંધી ક્ષાય કહેવામાં આવે છે. અનંતાનુબંધી કોધ-માન-માયા-લોભની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ છે -

(૧) આત્માના શુદ્ધસ્વરૂપની અરુચિ તે અનંતાનુબંધી કોધ છે. (૨) ‘હું પરનું કરી શકું’ એવી માન્યતાપૂર્વક જે અહંકાર તે અનંતાનુબંધી માન-અભિમાન છે. (૩) પોતાનું સ્વાધીનસ્વરૂપ ન

સમજાય એવી આડ મારીને વિકારીદશા વડે આત્માને ઠગવા તે અનંતાનુભંધી માયા છે. (૪) પુષ્યાદિ વિકારથી લાભ માનીને પોતાની વિકારીદશાને વધાર્યા કરવી તે અનંતાનુભંધી લોભ છે.

અનંતાનુભંધી કષાય આત્માના સ્વરૂપાચરણ ચારિત્રને રોકે છે. શુદ્ધાત્માના અનુભવને સ્વરૂપાચરણ ચારિત્ર કહેવાય છે. તેની શરૂઆત ચોથા ગુણસ્થાનથી થાય છે અને ચૌદમા ગુણસ્થાને તેની પૂર્ણતા થઈને સિદ્ધદશા પ્રગટે છે. ॥ ૮ ॥

આયુકર્મના ચાર ભેદ — સૂત્ર - ૧૦ : નારકતૈર્યાંયોનમાનુષદૈવાનિ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ : નરકાયુ, તિર્યાચાયુ, મનુષ્યાયુ અને દેવાયુ—એ ચાર ભેદ આયુકર્મના છે. ॥ ૧૦ ॥

નામ કર્મના બંતાલીસ ભેદ

સૂત્ર - ૧૧ : ગતિજ્ઞતિશરીરાંગોપાંગનિર્માણબંધનસંઘાતસંસ્થાનસંહનનસ્પર્શ-
રસગંધવર્ણાનુપૂર્વાંગુરુલઘૂપધાતપરધાતાતપોદોતોચ્છ્વાસવિહાયોગતય:
પ્રત્યેકશરીર—ત્રસસુભગસુસ્વરશુભસૂક્ષ્મપર્યાંતિસ્થિરાદેયયશઃકીર્તિસેતરાણિ
તીર્થકરત્વં ચ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ : ગતિ (૪), જાતિ (૫), શરીર (૫), અંગોપાંગ (૩), નિર્માણ (૨), બંધન (૫), સંઘાત (૫), સંસ્થાન (૬), સંહનન (૬), સ્પર્શ (૮), રસ, ગંધ, વર્ણ (૫), આનુપૂર્વ (૪), અગુરુલઘુ, ઉપધાત, પરધાત, આતપ, ઉદ્ઘોત, ઉચ્છ્વાસ અને વિહાયોગતિ-એ એકવીસ, તથા પ્રત્યેક શરીર, ત્રસ, સુભગ, સુસ્વર, શુભ, સૂક્ષ્મ, પર્યાપ્તિ, સ્થિર, આદેય અને યશઃકીર્તિ એ દસ તથા તેમનાથી ઉલટા દસ અર્થાત્ સાધારણ શરીર, સ્થાવર દુર્ભંગ, દુસ્વર, અશુભ, બાદર (- સ્થૂળ), અપર્યાપ્ત, અસ્થિર, અનાદેય અને અયશઃકીર્તિ - એ દસ, અને તીર્થકરત્વ - એ રીતે કુલ બંતાલીસ ભેદ નામકર્મના છે.

ગોત્રકર્મના બે ભેદ, અંતરાયકર્મના પાંચ ભેદ

સૂત્ર - ૧૨ - ૧૩ : ઉચ્ચચૈનીચૈશ્ ॥ ૧૨ ॥ દાનલાભભોગોપભોગવીર્યાણામ્ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ : ઉચ્ચગોત્ર અને નીચગોત્ર એ બે ભેદ ગોત્રકર્મના છે. ॥ ૧૨ ॥ દાનાંતરાય, લાભાંતરાય, ભોગાંતરાય, ઉપભોગાંતરાય અને વીર્યાંતરાય — એ પાંચ ભેદ અંતરાય કર્મના છે. ॥ ૧૩ ॥

ઉવે સ્થિતિબંધના ભેદોનું વર્ણન કરે છે —

જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, વેદનીય અને અંતરાયકર્મની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ

સૂત્ર - ૧૪ : આદિતસ્તિસૃષ્ટામન્તરાયસ્ય ચ ત્રિંશત્સાગરરોપમકોટીકોટ્ય:
પરા સ્થિતિઃ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ : પહેલેથી ગ્રાણ (અથર્ત્વ) જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ તથા વેદનીય અને અંતરાય - એ ચાર કર્મોની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમ છે.

આ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો બંધ મિથ્યાદષ્ટિ સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તિક જીવને જ થાય છે. (૨) એક કરોડને એક કરોડથી ગુણતાં જે ગુણાકાર આવે તે કોડાકોડી છે. || ૧૪ ||

મોહનીયકર્મની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ, નામ અને ગોત્રકર્મની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ
સૂત્ર - ૧૫ - ૧૬ : સમતિર્મોહનીયસ્ય || ૧૫ || વિંશતિનામગોત્રયો: || ૧૬ ||

અર્થ : મોહનીયકર્મની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ સિતેર કોડાકોડી સાગરોપમ છે. આ સ્થિતિ પણ મિથ્યાદષ્ટિ સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તિક જીવને જ બંધાય છે. || ૧૫ || નામ અને ગોત્રકર્મની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ વીસ કોડાકોડી સાગરોપમ છે. || ૧૬ ||

આયુકર્મની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ, વેદનીયકર્મની જધન્યસ્થિતિ
સૂત્ર - ૧૭ - ૧૮ : ત્રયાંશસાગરોપમાણ્યાયુષ: || ૧૭ || અપરા દ્વાદશમુહૂર્તા
વેદનીયસ્ય || ૧૮ ||

અર્થ : આયુકર્મની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ તેત્રીસ સાગરોપમ છે. || ૧૭ || વેદનીયકર્મની જધન્યસ્થિતિ બાર મુહૂર્ત છે. || ૧૮ ||

નામ અને ગોત્રકર્મની જધન્યસ્થિતિ અને બાકીનાં જ્ઞાનાવરણાદિ પાંચ કર્મોની જધન્યસ્થિતિ
સૂત્ર - ૧૯ - ૨૦ : નામગોત્રયોરષ્ટૌ || ૧૯ || શેષાણામંતમુહૂર્તા || ૨૦ ||

અર્થ : નામ અને ગોત્રકર્મની જધન્યસ્થિતિ આઠ મુહૂર્તની છે. || ૧૯ || બાકીનાં એટલે કે જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, મોહનીય, અંતરાય અને આયુ-એ પાંચ કર્મોની જધન્યસ્થિતિ અંતમુહૂર્ત છે. || ૨૦ ||

ઉવે અનુભાગબંધનું વર્ણન કરે છે (અનુભાગબંધને અનુભવબંધ પણ કહેવાય છે.) –

અનુભવબંધનું લક્ષણ, (અનુભાગબંધ) કર્મના નામ અનુસાર થાય છે.

સૂત્ર - ૨૧ - ૨૨ : વિપાકોઽનુભવઃ || ૨૧ || સ યથાનામ || ૨૨ ||

અર્થ : વિવિધ પ્રકારનો પાક તે અનુભવ છે (૨૧). તે અનુભાગબંધ કર્મના નામ પ્રમાણે જ થાય છે (૨૨).

મોહકર્મનો વિપાક થતાં જીવ જે પ્રકારનો વિકાર કરે તે પ્રકારે જીવે ફળ ભોગવ્યું કહેવાય છે; તેનો અર્થ એટલો છે કે જીવને વિકાર કરવામાં મોહકર્મનો વિપાક નિમિત્ત છે. કર્મનો વિપાક કર્મમાં થાય, જીવમાં થાય નહિ. જીવને પોતાના વિભાવભાવનો અનુભવ થાય તે જીવનો

વિપાક-અનુભવ છે.

આ સૂત્ર પુદ્ગલકર્મના વિપાક-અનુભવને સૂચવનારું છે. બંધ થતી વખતે જીવનો જેવો વિકારીભાવ હોય તેને અનુસરીને પુદ્ગલકર્મમાં અનુભાગ બંધ થાય છે અને તે ઉદ્યમાં આવે ત્યારે કર્મનો વિપાક, અનુભાગ કે અનુભવ થયો-એમ કહેવાય છે. || ૨૧ ||

જે કર્મનું જે નામ છે તે કર્મમાં તેનો જ અનુભાગબંધ પડે છે. જેમ કે - જ્ઞાનાવરણકર્મમાં 'જ્ઞાન જ્યારે રોકાય ત્યારે નિમિત્ત થાય' એવો અનુભાગ હોય છે; દર્શનાવરણકર્મમાં 'દર્શન જ્યારે રોકાય ત્યારે નિમિત્ત થાય' એવો અનુભાગ હોય છે. || ૨૨ ||

ફળ આપ્યા પછી કર્મનું શું થાય છે - સૂત્ર - ૨૩ : તત્ત્વ નિર્જરા || ૨૩ ||

અર્થ : તીવ્ર, મધ્યમ કે મંદ ફળ (અનુભાગ આપ્યા પછી તે કર્મની નિર્જરા થઈ જાય છે) અર્થાતું ઉદ્યમાં આવ્યા પછી કર્મ આત્માથી જુદાં થઈ જાય છે.

આઠે કર્મો ઉદ્ય થયા પછી નિર્જરી જાય છે; તેમાં કર્મની નિર્જરાના બે ભેદ છે - સવિપાક નિર્જરા અને અવિપાક નિર્જરા.

(૧) સવિપાક નિર્જરા - આત્મા સાથે એક ક્ષેત્રે રહેલાં કર્મ પોતાની સ્થિતિ પૂરી થતાં જુદાં થઈ ગયાં તે સવિપાક નિર્જરા છે. (૨) અવિપાક નિર્જરા - ઉદ્યકાળ પ્રામ થયા પહેલાં જે કર્મો આત્માના પુરુષાર્થના કારણે આત્માથી જુદાં થઈ ગયાં તે અવિપાક નિર્જરા છે. તેને સકામનિર્જરા પણ કહેવાય છે.

નિર્જરાના બે ભેદ બીજી રીતે પણ પડે છે તેનું વર્ણન -

(૧) અકામનિર્જરા - તેમાં બાધ્ય નિમિત્ત તો ઈચ્છા રહિત ભૂખ-તૃષ્ણા સહન કરવી એ છે અને ત્યાં જો મંદ કષાયરૂપ ભાવ હોય તો પાપની નિર્જરા થાય અને દેવાદિ પુણ્યનો બંધ થાય - તેને અકામનિર્જરા કહે છે. જે અકામનિર્જરાથી જીવની ગતિ કંઈક ઊંચી થાય છે તે પ્રતિકૂળ સંયોગો વખતે જીવ મંદકષાય કરે છે તેથી થાય છે, પણ કર્મો જીવને ઊંચી ગતિમાં લઈ જતાં નથી. (૨) સકામનિર્જરા - તેની વ્યાખ્યા ઉપર આવી ગઈ છે.

આ સૂત્રમાં ચ શબ્દ છે તે નવમા અધ્યાયના ગ્રીજા સૂત્ર સાથે સંબંધ ધરાવે છે. || ૨૩ ||

હવે પ્રદેશબંધનું વર્ણન કરે છે -

પ્રદેશબંધનું સ્વરૂપ - સૂત્ર - ૨૪ : નામપ્રત્યયાઃ સર્વતો

યોગવિશેષાત્સૂક્ષ્મૈક્ષેત્રાવગાહસ્થિતાઃ સર્વાત્મપ્રદેશોષ્વનંતાનંતપ્રદેશાઃ || ૨૪ ||

અર્થ : જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મપ્રકૃતિઓનું કારણ, સર્વ તરફથી અર્થાતું સમસ્ત ભવોમાં, યોગ-

વિશેષથી, સૂક્ષ્મ, એકકોત્રાવગાહરૂપ સ્થિત અને સર્વ આત્મપ્રદેશોએ જે કર્મપુદ્ગલના અનંતાનંત પ્રદેશો (પરમાણુઓ) છે તે પ્રદેશબંધ છે. નીચેની છ બાબતો આ સૂત્રમાં જણાવી છે –

(૧) સર્વ કર્મના જ્ઞાનાવરણાદિ મૂળપ્રકૃતિરૂપ, ઉત્તરપ્રકૃતિરૂપ અને ઉત્તરોત્તરપ્રકૃતિરૂપ થવાનું કારણ કાર્મણવર્ગણા છે. (૨) ત્રિકાળવર્તી સમસ્ત ભવોમાં (-જન્મોમાં) મન-વચન-કાયાના યોગના નિભિતે તે કર્મો આવે છે. (૩) તે કર્મો સૂક્ષ્મ છે-ઇન્દ્રિયગોચર નથી. (૪) આત્માના સર્વ પ્રદેશોની સાથે દૂધ-પાણીની જેમ એક કોત્રમાં તે કર્મો વ્યામ છે. (૫) આત્માના સર્વ પ્રદેશોએ અનંતાનંત પુદ્ગલો સ્થિત થાય છે. (૬) એક આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશ છે, તે દરેક પ્રદેશો સંસારી જીવને અનંતાનંત પુદ્ગલસ્કર્ધો વિઘમાન છે. ॥ ૨૪ ॥

આ રીતે ચારે પ્રકારના બંધનું વર્ણન કર્યું. હવે કર્મપ્રકૃતિઓમાંથી પુણ્યપ્રકૃતિ કેટલી છે તથા પાપપ્રકૃતિ કેટલી છે તે જણાવીને આ અધ્યાય પૂરો કરે છે.

પુણ્ય પ્રકૃતિઓ – સૂત્ર - ૨૫ : સદ્ગદશુભાયુનાર્મગોત્રાણિ પુણ્યમ् ॥ ૨૫ ॥

અર્થ : સાતાવેદનીય, શુભ આયુ, શુભ નામ અને શુભ ગોત્ર એ પુણ્ય પ્રકૃતિઓ છે.

૧. ધાતિકર્માની ૪૭ પ્રકૃતિઓ છે; તે બધી પાપરૂપ છે; અધાતિકર્માની ૧૦૧ પ્રકૃતિઓ છે; તેમાં પુણ્ય અને પાપ બંને પ્રકાર છે; તેમાંથી ૬૮ પ્રકૃતિઓ પુણ્યરૂપ છે, તે નીચે પ્રમાણે –

૧. સાતાવેદનીય, ૨. તિર્થચાયુ. ૩. મનુષ્યાયુ, ૪. દેવાયુ, ૫. ઉચ્ચ ગોત્ર, ૬. મનુષ્યગતિ, ૭. મનુષ્યગત્યાનું પૂર્વી, ૮. દેવગતિ, ૯. દેવ ગત્યાનુપૂર્વી, ૧૦. પંચેન્દ્રિય જાતિ, ૧૧-૧૫. પાંચ પ્રકારના શરીર. ૧૬-૨૦. શરીરનાં પાંચ પ્રકારના બંધન, ૨૧-૨૫. પાંચ પ્રકારના સંધાત, ૨૬-૨૮. ત્રણ પ્રકાર અંગોપાંગ, ૨૯-૪૮. સ્પર્શ, વણાદિકની વીસપ્રકૃતિ, ૪૯. સમયતુરખસંસ્થાન, ૫૦. વજ્રભનારાચસંહનન, ૫૧. અગુરુલધુ, ૫૨. પરધાત, ૫૩. ઉચ્છવાસ, ૫૪. આતપ, ૫૫. ઉદ્ઘોત, ૫૬. પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, ૫૭. ત્રસ, ૫૮. બાદર, ૫૯. પર્યાપ્તિ, ૬૦. પ્રત્યેક શરીર, ૬૧. સ્થિર, ૬૨. શુભ, ૬૩. સુભગ, ૬૪. સુસ્વર, ૬૫. આદેય, ૬૬. યશઃકીર્તિ, ૬૭. નિર્માણ અને ૬૮. તીર્થકરત્વ ભેદ વિવક્ષાએ આ ૬૮ પુણ્યપ્રકૃતિ છે અને અભેદ વિવક્ષાથી ૪૨ પુણ્યપ્રકૃતિ છે, કેમ કે વણાદિકના ૧૬ ભેદ, શરીરમાં અંતર્ગત ૫ બંધન અને ૫ સંધાત એમ કુલ ૨૬ પ્રકૃતિઓ ઘટાડવાથી ૪૨ પ્રકૃતિ રહે છે.

૨. પૂર્વે ૧૧માં સૂત્રમાં નામકર્મની ૪૨ પ્રકૃતિ જણાવી છે તેમાં ગતિ, જાતિ, શરીરાદિના પેટાભેદો જણાવ્યા નથી; પરંતુ પુણ્યપ્રકૃતિ અને પાપપ્રકૃતિ એવા ભેદ પાડતાં તેમના પેટા ભેદ આવ્યા વગર રહેતા નથી. ॥ ૨૫ ॥

પાપપ્રકૃતિઓ – સૂત્ર - ૨૬ : અતોઽન્યત્પાપમ् ॥ ૨૬ ॥

અર્થ : તે પુણ્યપ્રકૃતિઓથી અન્ય અર્થાત્ અસાતાવેદનીય, અશુભ આયુ, અશુભ નામ

અને અશુભ ગોત્ર એ પાપપ્રકૃતિઓ છે. ૧. પાપપ્રકૃતિઓ નીચે પ્રમાણે છે.

૪૭. ઘાતિકમોની સર્વ પ્રકૃતિઓ, ૪૮. નીચ ગોત્ર, ૪૯. અસાતાવેદનીય, ૫૦. નરકગતિ, ૫૧. નરકગત્યાનુપૂર્વી, ૫૨. તિર્યંગતિ, ૫૩. તિર્યંગત્યાનુપૂર્વી, ૫૪-૫૭. એકેન્દ્રિયથી ચતુરિન્દ્રિય એ ચાર જાતિ, ૫૮-૬૩. પાંચ સંસ્થાન, ૬૪-૬૮. પાંચ સંહનન, ૬૯-૮૮. વર્ણાદિક વીસ પ્રકાર, ૮૯. ઉપધાત, ૯૦. અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, ૯૧. સ્થાવર, ૯૨. સૂક્ષ્મ, ૯૩. અપર્યામિ, ૯૪. સાધારણ, ૯૫. અસ્થિર, ૯૬. અશુભ, ૯૭. દુર્ભગ, ૯૮. દુઃસ્વર, ૯૯. અનાદેવ અને ૧૦૦. અયશ:કીર્તિ ભેદ વિવક્ષાએ આ ૧૦૦ પાપપ્રકૃતિઓ છે; અને અભેદવિવક્ષાએ ૮૪ છે; કેમ કે વર્ણાદિકના ૧૬ પેટાભેદ ઘટાડવાથી ૮૪ રહે છે. આમાંથી પણ સમ્યક્કમિથ્યાત્વપ્રકૃતિ તથા સમ્યક્તવમોહનીય પ્રકૃતિ એ બે પ્રકૃતિઓનો બંધ થતો નહિ હોવાથી તે બે બાદ કરતાં ભેદવિવક્ષાઓ ૯૮ અને અભેદવિવક્ષાઓ ૮૨ પાપપ્રકૃતિઓનો બંધ થાય છે; પરંતુ તે બે પ્રકૃતિઓની સત્તા તથા ઉદ્ય હોય છે તેથી સત્તા અને ઉદ્ય તો ભેદવિવક્ષાએ ૧૦૦ તથા અભેદવિવક્ષાએ ૮૪ પ્રકૃતિઓના થાય છે.

વર્ણાદિક ચાર અથવા તો તેના ભેદ ગણવામાં આવે તો વીસ પ્રકૃતિઓ છે તેઓ પુણ્યરૂપ પણ છે અને પાપરૂપ પણ છે તેથી તે પુણ્ય અને પાપ બંનેમાં ગણાય છે.

ઉપસંહાર : આ અધ્યાયમાં બંધતત્ત્વનું વર્ણિન છે; પહેલા સૂત્રમાં મિથ્યાત્વાદિ પાંચ વિકારી પરિણામોને બંધના કારણ તરીકે જણાવ્યાં છે, તેમાં પહેલું મિથ્યાદર્શન જણાવ્યું છે કેમ કે તે પાંચે કારણોમાં સંસારનું મૂળ મિથ્યાદર્શન છે. તે પાંચે પ્રકારના જીવના વિકારી પરિણામોનું નિમિત્ત પામીને આત્માના એકેક પ્રદેશે અનંતાનંત કર્મજીવર્ગણારૂપ પુદ્ગાલ પરમાણુઓ એકસેત્રાવગારરૂપે બંધાય છે, તે દ્વયબંધ છે.

બંધના ચાર પ્રકાર વર્ણિયા છે. કર્મબંધ જીવ સાથે કેટલા વખત સુધી રહીને પછી તેનો વિયોગ થાય એ પણ આમાં જણાવ્યું છે. પ્રકૃતિબંધમાં મુખ્ય આઠ ભેદ પડે છે, તેમાંથી એક મોહનીયપ્રકૃતિ જ નવા કર્મબંધમાં નિમિત્ત થાય છે.

મિથ્યાત્વ સંબંધમાં પહેલા સૂત્રમાં જે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે તે બરાબર સમજવું.

બંધતત્ત્વ સંબંધી ખાસ જ્યાલમાં રાખવા યોગ્ય સિદ્ધાંત એ છે કે શુભ તેમ જ અશુભ બંને ભાવો બંધનું જ કારણ છે તેથી તેમનામાં તકાવત નથી અર્થાત્ બંને બૂરાં છે. જે અશુભભાવ વડે નરકાદિરૂપ પાપબંધ થાય તેને તો જીવ બૂરાં જાણે છે, પણ જે શુભભાવો વડે દેવાદિરૂપ પુણ્યબંધ થાય તેને તે ભલા જાણે છે; એ રીતે દુઃખ સામગ્રીમાં (-પાપબંધના ફળમાં) દ્વેષ અને સુખસામગ્રીમાં (-પુણ્યબંધના ફળમાં) રાગ થયો; માટે જો પુણ્ય સારું અને પાપ બરાબ એમ માનીએ તો રાગ-દ્વેષ કરવા યોગ્ય છે એવી શ્રદ્ધા થઈ; અને જેવા આ પર્યાપ્ત સંબંધી રાગ-દ્વેષ કરવાની શ્રદ્ધા થઈ તેમ ભાવી પર્યાપ્ત સંબંધી

પણ સુખ-દુઃખ સામગ્રીમાં રાગ-દ્રેષ્ટ કરવા યોગ્ય છે એવી શ્રદ્ધા થઈ. અશુદ્ધ (શુભ-અશુભ) ભાવો વડે જે કર્મબંધ થાય તેમાં અમુક ભલો અને અમુક બૂરો એવા ભેદ માનવા તે જ મિથ્યાશ્રદ્ધા છે; એવી શ્રદ્ધાથી બંધતત્ત્વનું સત્ય શ્રદ્ધાન થતું નથી. શુભ કે અશુભ બંને બંધભાવ છે, તે બંનેથી ઘાતિકર્મોનો બંધ તો નિરંતર થાય છે; સર્વે ઘાતિકર્મો પાપરૂપ જ છે અને તે જ આત્મગુણના ઘાતમાં નિમિત્ત છે. તો પછી શુભભાવથી જે બંધ થાય તેને સારો કેમ કહેવાય ?

જીવના એક સમયના વિકારી ભાવમાં સાત કર્મના બંધમાં અને કોઈ વખતે આઠે પ્રકારનાં કર્મના બંધમાં નિમિત્ત થવાની લાયકાત કેવી રીતે છે તે અહીં બતાવવામાં આવે છે –

(૧) જીવ પોતાના સ્વરૂપની અસાવધાની રાખે છે, તે મોહકર્મના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. (૨) સ્વરૂપની અસાવધાની હોવાથી જીવ તે સમયે પોતાનું જ્ઞાન પોતાના તરફ ન વાળતાં પર તરફ વાળે છે તે ભાવ જ્ઞાનાવરણકર્મના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. (૩) તે જ સમયે, સ્વરૂપની અસાવધાનીને લીધે પોતાનું દર્શન પોતાના તરફ ન વાળતાં પર તરફ વાળે છે તે ભાવ દર્શનાવરણકર્મના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. (૪) તે જ સમયે, સ્વરૂપની અસાવધાની હોવાથી પોતાનું વીર્ય પોતાના તરફ ન વાળતાં પર તરફ વાળે છે તે ભાવ અંતરાયકર્મના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. (૫) પર તરફના લક્ષે પરનો સંયોગ થાય છે તેથી તે સમયનો (- સ્વરૂપની અસાવધાની સમયનો) ભાવ શરીર વગેરે નામકર્મના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. (૬) જ્યાં શરીર હોય ત્યાં ઊંચા-નીચ આચારવાળા કુળમાં ઉત્પત્તિ હોય, તેથી તે જ સમયનો વિકારી ભાવ ગોત્રકર્મના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. (૭) જ્યાં શરીર હોય ત્યાં બહારની સગવડ, અગવડ, સાજું, માંદુ વગેરે હોય; તેથી તે સમયનો ભાવ વેદનીયકર્મના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. અજ્ઞાનદશામાં આ સાત કર્મો તો સમયે સમયે બંધાયા જ કરે છે; સમ્યગ્દર્શન થયા પછી ક્રમે જેમ જેમ ચારિત્રની અસાવધાની દૂર થાય તેમ તેમ જીવમાં અવિકારીદશા વધતી જાય અને તે અવિકારી ભાવ પુદ્ગલકર્મના બંધમાં નિમિત્ત થાય નહિ તેથી તેટલે અંશે બંધન ટળે છે. (૮) શરીર તે સંયોગી વસ્તુ છે, તેથી જ્યાં તે સંયોગ હોય ત્યાં વિયોગ પણ થાય જ, એટલે કે શરીરની સ્થિતિ અમુક કાળની હોય. ચાલુ ભવમાં જે ભવને લાયક ભાવ જીવને થાય તેવા આયુનો બંધ નવા શરીર માટે થાય છે.

કર્મબંધનાં જે પાંચ કારણો છે તેમાં મુખ્ય મિથ્યાત્વ છે અને તે કર્મબંધનો અભાવ કરવા માટે સૌથી પહેલું કારણ સમ્યગ્દર્શન જ છે. સમ્યગ્દર્શન થતાં જ મિથ્યાદર્શનનો અભાવ થાય છે અને ત્યાર પછી જ ક્રમે અવિરતિ વગેરેનો અભાવ થાય છે.

એ પ્રમાણે શ્રી ઉમાસ્વામી વિરચિત મોક્ષશાસ્ત્રના આઠમા અધ્યાયની ગુજરાતી ટીકા પૂરી થઈ.

પ્રેષક : બ્ર.નિ. રસિકભાઈ

૦૦ ૦૦ ૦

સંતનો સાથ, પિતાનું હાઈ

ધર્મભાવનાથી ભૂષિત કુટુંબના વડીલ પોતાના સમસ્ત પરિવારમાં ઉચ્ચતમ સંસ્કારોનું સિંચન કરી સદાચાર અને સ્નેહભર્યા જીવનની સાથોસાથ આંતર-જાગૃતિ ખીલે એવા જાગૃત અધ્યાત્મ ભાવનું પોષણ પણ આપે છે. તેમની પ્રેરણા અને આશીર્વાદથી કુટુંબના વિનયી સભ્યોમાં એક સંકલ્પ બંધાય છે અને ક્રમશઃ આધ્યાત્મિક ઉત્થાન જ્યારે જીવનનું વ્રત બની જાય છે ત્યારે પ્રાપ્ત મનુષ્ય ભવ સફળ થઈ જાય છે. આદરણીય ચંચળબા આવાં જ એક વડીલ થઈ ગયાં કે જેમણે લંડનમાં રહેતાં આખાએ મહેતા પરિવારને ધર્મ સન્મુખ કર્યા. આગામી ભવમાં પોતાની દિવ્ય મોકષયાત્રાનો આરંભ કરતાં પહેલાં ચંચળબાએ કુટુંબીજનોને યથાર્થ રીતે દોરવી, સંતનું શરણ અપાવ્યું. આજે તેમની ચોથી પેઢી પણ પોતાનું કલ્યાણ સાધવા માટે પુરુષાર્થી બની છે.

ચંચળબાના જધેછ પુત્ર સ્વર્ગસ્થ આત્માર્થી હરસુખભાઈ શાંતિલાલ મહેતાની ૧ પમી પુણ્યતિથી નિભિતે પરિવારના મોટા ભાગના સભ્યો ભારત પધાર્યા હતા. સાયલા તેમ જ ધરમપુર આશ્રમના આત્મઉદ્ઘારક સંતોની પવિત્ર નિશ્ચામાં રહી તેઓએ ખરા અર્થમાં પોતાના પિતાને યોગ્ય રીતે શ્રદ્ધાંજલી અપી.

૧૯મી ઓક્ટોબરના રોજ પ.પુ.ભાઈશ્રી સાથે કુલે ૬૦ વ્યક્તિઓ ઉદ્ઘાસ માટે માઉન્ટઆબુ તીર્થક્ષેત્રે ગયા હતા. યાત્રા મધ્યેની તમામ વ્યવસ્થાનો સૂક્ષ્મ વિચાર કરી બધું જ આયોજન એવી રીતે કરવામાં આવ્યું હતું કે જે આત્મલક્ષનો ધ્યેય હતો તે પૂર્ણ થાય અને આમંત્રિત મુમુક્ષુજનો તથા સ્નેહી-સંબંધીઓની શ્રેષ્ઠ સગવડ પણ સચ્યાવાય. આવેલાં બાળકો વધુ દ્યાવાન અને સેવાભાવી બને તથા પૂ. ભાઈશ્રી જેવા અધ્યાત્મનિષ્ઠ સંતના જ્ઞાન આચરણનો પ્રત્યક્ષ વેધક પરિચય થાય. યાત્રામાં આધ્યાત્મિકતાની સાથોસાથ નિર્દોષ આનંદ તેમ જ સાત્ત્વિક નિર્જિયતાથી જીવનઉપાધિના થાકને ઉતારવાની જોગવાઈ પણ હતી.

આત્માર્થી હરસુખભાઈ સાથેનો અંગત પરિચય અને તેમના ગુણિયલ જીવનને સંભારી બધાએ એમને અંજલી આપી હતી.

આ યાત્રા દરમ્યાન પ.પુ.ભાઈશ્રીના ઉત્તમ સ્વાધ્યાયો દ્વારા એવો બોધ પ્રાપ્ત થતો કે જે જીવનમાં તુરંત અપનાવી શકાય અને ગુણવિકાસથી આપણું જીવન શાંત મધુર અને લક્ષપ્રધાન બને. મીનળબેન, રસિકભાઈ તથા વિકમભાઈની ઉપસ્થિતિને કારણે યુ.કે.માં ઉછરેલાં નાનાં બાળકો તેમ જ યુવાનો સાથે અંગ્રેજમાં વાતચીત કરી તેમના પ્રશ્નોનું સમાધાન તેઓ કરી આપતા.

માઉન્ટઆબુમાં પહેલા દિવસે રાત્રીએ હોટેલ હિલ્સોકમાં સચિન લીમયેનું ભક્તિ સંગીત સાંભળતાં હૃદયમાં દિવ્યભાવોનો ગુંજારવ અનુભવવાયો. વિશ્વભરમાં કલાકૃતિ માટે પ્રભ્યાત એવાં દેલવાડાનાં દેરાસરજીમાં પ.પુ. ભાઈશ્રી સાથે સેવાપૂજા અને ચૈત્યવંદન કરવાનો લાભ મળ્યો. નખીલેકમાં નૌકા વિહાર સાથે સંસાર સમુદ્ર પાર કરવાની ભાવના આપી. સનસેટ પોઈન્ટ ઉપર જીવનનો સુયુસ્ત થાય તે પહેલાં અનિત્ય જીવનમાં નિત્યતાને સમજ લેવાનો સંકલ્પ જાગ્યો. બ્રહ્માકુમારીના ધર્મ સંકુલનમાં સંતુષ્ટ, પવિત્ર, ગુણસભર નિવૃત્ત જીવન જીવવાની પ્રેરણા પ્રાપ્ત થઈ. પ્રકૃતિના સૌંદર્યમાંથી સમસ્ત જીવરાશિ પ્રત્યે છલકાતા વિશ્વપ્રેમની ધન્યતા અનુભવી. આમ આ ત્રાણ દિવસોમાં પૂ.ભાઈશ્રીની નિશ્ચામાં સતત

ધર્મોત્સવનો માહોલ બંધાયો હતો. કુટુંબની દરેક વ્યક્તિ ભાવઉલ્લાસ સાથે જોડાઈ હતી. નાના મોટા સહુએ પોતપોતાની રીતે આ યાત્રાને અનોખો રંગ પ્રદાન કર્યો હતો. તમામ સભ્યોના અંતરમાં એક જ ભાવ કે હું ભાઈશ્રીને ભક્તિભાવથી રીજવી દઉં.

આત્માર્થી પુષ્પાબેનનાં મોટાં પુત્રવધૂ સોનાલીબેને માઉન્ટઆબુના આ ગ્રણ દિવસ દરમ્યાન બધાંને ઉ પૃથક્ક રંગના (લાલ, કેસરી અને વાદળી) પહેરવેશ માટે વિનંતી કરી હતી. તેઓ રોજ તે રંગ સાથે પોતાના પવિત્ર ભાવોને જોડી તે રંગનું આધ્યાત્મિક મહત્વ સહુ સમક્ષ વ્યક્ત કરતાં. પ. પૂ. ભાઈશ્રી જમવા પધારે ત્યારે સમગ્ર કુટુંબીજનો સાથે મળી ભાઈશ્રીનું ભાવપૂર્ણ સ્વાગત કરતાં. રોજ ભાઈશ્રી પ્રત્યેના અહોભાવને અંગ્રેજમાં, સુંદર અક્ષરોમાં લખી સોનાલીબેન એક ચિહ્ની જમવાના ટેબલ પર રાખતાં. તે ચિહ્ની જ્યારે જાહેરમાં વંચાતી ત્યારે બધા જ તેના ભાવમાં જોડાઈને ધ્યાનને અનુભવતા.

માઉન્ટઆબુ બાદ સર્વે સાયલા આશ્રમ આવ્યાં અને દિવસની ભગવાન મહાવીરના નિર્વાણ કલ્યાણકની ઉજવણીમાં જોડાઈ ગયાં. સંસ્થાની સમાજ સેવા પ્રવૃત્તિઓમાં ખૂબ રસ લઈ, કન્યાશાળા, આંખની હોસ્પિટલ, આરોગ્ય કેન્દ્ર તથા વિકલાંગ કેન્દ્રની મુલાકાત લીધી. વિકલાંગ કેન્દ્રમાં દિવાળીના દીપ પ્રગટાવી ત્યાંના બાળકોને બેટ તેમ જ નાસ્તો આપ્યો. તેઓ અન્ય મુમુક્ષુઓ સાથે જઈ સાયલાની આજુભાજુના ગામોની ગરીબ ગ્રામીણ પ્રજાને મળી તેમની પરિસ્થિતિને સમજી આશ્રમ વતી તેઓએ અનાજ વિતરણ કર્યું હતું. આ સેવાકીય પ્રવૃત્તિને જોઈ કુટુંબનાં બધાં જ સદસ્યોને પોતાના કાકા કાકી, શ્રી જયસુખભાઈ તથા ઈલાબેને આશ્રમનાં લોકકલ્યાણનાં કાર્યોમાં જે સિંહજાળો આપ્યો છે તેનો ઘ્યાલ આવ્યો. આ યાત્રા નિમિત્તે આશ્રમ દ્વારા થતી સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓ માટે આત્માર્થી પુષ્પાબેન તથા તેમના સુપુત્રો, ચિ. નેમિષ, અશ્વિન, કમલ તથા રવિને સારું એવું આર્થિક યોગદાન આપ્યું.

આશ્રમના વાસુપૂર્જ્ય જિનાલયમાં બાળકોએ પોતાની માતાઓ સાથે રહી ભગવાનની આંગી સજાવી અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમમાં પણ ભાગ લીધો હતો. આશ્રમના વિશાળ પ્રાંગણમાં જોઈતી મોકળાશ મળતાં ઘરે આવ્યાનો ભાવ તેઓને વેદાયો હતો.

આશ્રમમાં રહી પોતાનાં દાદીમા આત્માર્થી પુષ્પાબેન કેવું પવિત્ર જીવન જીવે છે, કર્મક્ષયનો અપૂર્વ માર્ગ ભાઈશ્રીની કૃપાથી કેવો અપનાવ્યો છે અને તે માર્ગે ચાલતાં તેઓ પણ સુખી થશે એવું શ્રદ્ધાન્ન સાથે તેઓ લંડન પરત ગયાં.

॥ ॥ ॥

માર્ચ-૨૦૧૨ની શિબિરની તારીખમાં ફેરફાર

ઈ. સ. ૨૦૧૨ના માર્ચ મહિનાની પચાસમી એકાંત મૌન આરાધના શિબિર તથા આરાધના શિબિરની તારીખ ૨૪, શનિવારથી ૨૮, બુધવાર સુધીની જાહેરાત કરવામાં આવેલ તેમાં ફેરફાર કરી તા. ૨૧, બુધવારથી તા. ૨૫, રવિવાર કરવામાં આવેલ છે. સર્વે સાધકોને નોંધ લેવા વિનંતી.

મુમુક્ષુઓના સદ્ગુરૂભાગ્યનો ઉદ્ય - પૂ. ભાઈશ્રીનો જન્મોત્સવ

જેમનો જન્મ સંતપ્ત, હુઃખી અને ત્રાહિત મનુષ્યોને ભવભ્રમણમાંથી મુક્ત કરાવે, જેમનું સાંનિધ્ય આત્મલક્ષી બનાવે અને અનંતની યાત્રામાં જોડી રાખે, જેમનો બોધ મોહ-મિથ્યાત્વમાંથી ઉગારે, જેમનું દિવ્ય ચારિત્ર્ય ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર કરાવે એવા પરમ પૂજનીય ભાઈશ્રી તેમ જ ગુરુમાનો જન્મોત્સવ મુંબઈમાં તા. ૨૪-૧૨-૨૦૧૧ના ગુરુવારે કણ્ણાટકા સંઘના માટુંગા સ્થિત ઓડિટોરિયમમાં ભાવઉલ્લાસ સાથે રાજ-સોભાગના મુમુક્ષુ પરિવારે ઉજવ્યો હતો.

આધ્યાત્મિક ઉથાન જેમના જીવનની અખંડ સાધના બની છે એવા મુમુક્ષુ માટે આ સાધનાના કેન્દ્ર, શક્તિઓત એવા પૂ. ભાઈશ્રીનો જન્મ દિવસ એટલે સહૃથી મોટો અનેરો પર્વનો દિવસ. આ ધરા પર ભાઈશ્રીનું આગમન એટલે ‘ગુરુ તારાં પગલાં પડ્યાં ને સૂરજ ઉગ્યો.’

નિર્મળ ગુણ મણિ રોહણ ભૂધરા, મુનિજન માનસ હંસ;
ધન્ય તે નગરી ધન્ય વેળા ધરી, માત પિતા કુલ વંશ જિનેશ્વર.

ધર્મનાથ સ્વામીના સ્તવનમાં હર્ષકીર્તિન કરતા યોગેશ્વર આનંદધનજી મહારાજ ગાઈ ઊઠે છે કે, ‘હે ધર્મનાથ ભગવાન ! રોહણાચલ પર્વતમાં થતા નિર્મળ મણિ જેવા આપ ગુણવાન છો. મુનિજનનો માટે તો આપ માનસરોવરમાં વિહરતા હંસ જેવા છો. હે ભગવાન ! આપની જન્મભૂમિ, નગર, સમય, માતા-પિતા, કુળ, વંશ બધું જ ધન્ય છે. આવી પુલકિત મનોવૃત્તિ સાથે સર્વે મુમુક્ષુઓ આ ઉત્સવમાં જોડાયાં હતાં.

ચકોર પક્ષી ચંદ્રને નિહાળવા, નદી સાગરને મળવા, સૂરજમુખીનું ફૂલ સૂર્યના કિરણોના સ્પર્શ માટે જેમ આતુર હોય છે તેમ આ મંગલકારી દિવસે મુમુક્ષુઓ ભાઈશ્રી પધારે તેની આતુરતાપૂર્વક રાહ જોઈ રહ્યાં હતાં.

જેમનો પરમ યોગ વિશ્વમાં સકલ જીવરાશને નિર્મળ પ્રેમ, માધુર્યથી ભરી દે છે; જેમની સમતુલ્ય પરિણાતિ અને પરિતોષપણું સહૃને તૃપ્તિ અને સંતોષ પમાડે છે, જેમની ઉપસ્થિતિ પર્યવરણમાં દિવ્યતા પ્રસરાવે છે એવા પૂ. ભાઈશ્રી જ્યારે ઓડિટોરિયમમાં દાખલ થયા ત્યારે મુમુક્ષુઓનાં હુદય આર્દ્ર બન્યાં, નેત્રોમાં તેજ ઊભરાયું અને મન પૂ. ભાઈશ્રીમાં એકાગ્ર બન્યું.

ભગવાન મહાવીર, પરમ કૃપાળુ દેવ તથા પ. પૂ. બાપુજીને ત્રિકરણ યોગે ત્રણ વંદણા કર્યા બાદ પૂ. ભાઈશ્રી મંચ પર બિરાજિત થયા. અન્ય બે મુમુક્ષુ જેમની વર્ષગાંઠ તે જ દિવસે હતી એવા નાનો નેમીમ શેઠ તેમ જ કુંદનબેન સંઘવીને સાથે રાખી બ્ર. મિનળબેન અને ભાઈશ્રીનાં બને માસીઓ - નીરુબેન તેમ જ મૂડુલાબેને બધા વતી પ્રમોદભાવે ગુરુઆરતી ઉતારી. અમેરિકા રહેતા મૂકેશભાઈ અજમેરા વતી તેમનાં ભાબીએ ભાલતિલક કર્યું અને મમતાભાબીએ ભાઈશ્રીને વરમાળા પહેરાવી પતિમાં જ પરમેશ્વરને સ્થાપ્યા.

જન્મોત્સવના કાર્યક્રમનું સંચાલન કરતા વિકમભાઈએ ભક્તિના રંગો ઉમેરી પ્રસંગને વધુ ભાવનાત્મક બનાવ્યો. આ શુભ અવસરે ‘મુમુક્ષુઓ પૂ. ભાઈશ્રીને શું ભેટ આપી શકે ?’ તેની વાત કરતાં સહૃને પ્રેરિત કર્યા કે જીવન વધુ પવિત્ર કરવા સહૃએ પોતાની શક્તિ અને સંજોગોને લક્ષમાં રાખી આજ્ઞાઓ ઉપરાંત વધુ ધર્મચરણ કરવાનો સંકલ્પ કરી પોતાની પ્રતિજ્ઞા ચિંહીમાં લખી, અલગથી રાખેલી પેટીમાં તે ચિંહી નાખવી. મુમુક્ષુઓએ ધ્યાન, મૌન, તપ, જપ, આશ્રમમાં વધુ દિવસ રહેવું આવા વિવિધ સંકલ્પો દ્વારા ભાઈશ્રી પ્રયેની પોતાની ભેટ-

ભક્તિ જાહેર કરી.

દેશ-પરદેશનાં મુમુક્ષુઓએ સંદેશા મોકલ્યા હતા. જન્મદિનની ઉજવણી અલગ-અલગ ક્ષેત્રોમાં પૃથ્વે પૃથ્વે રીતે થઈ હતી. જીવનાં સત્કાર્યોમાં મુમુક્ષુઓએ આર્થિક ધોગદાન આપ્યું હતું.

દેવ અને ગુરુના ચિત્રપટોની મધ્યે બેઠેલા ભાઈશ્રી ઉપર મીઠી નજર માંડીને ચિત્રપટોમાંથી તેઓ જોતા હોય ને અંદરોઅંદર પોતાનું જ પ્રકૃષ્ટ કાર્ય કરતા પૂ. ભાઈશ્રી ઉપર શુભાશિષ વરસાવતા હોય એવો અનુભવ નીચેથી જોતાં મુમુક્ષુઓને થતો હતો. સંતો તત્ત્વજ્ઞાનના સિદ્ધાંતોને બિનસામ્રદાયિક, સરળ ભાષામાં પીરસત્તા હોય છે. એક સાધારણ માનવી પણ તે બોધને સમજી શકે અને આચરી શકે તેવી તેમની અનોખી સહજ શૈલી હોય છે. જીવનમાં વ્રત અને નિયમો જરૂરી છે પણ સદ્ગુણો ખીલવવાની વાત ઉપર તેઓ વધારે ભાર આપતા હોય છે.

‘સત્ત્વ એ જ સમૃદ્ધિ’ આ વિષયને લઈ પૂ. ભાઈશ્રીએ અપૂર્વ બોધ આપ્યો હતો. સહિષ્ણુતા, ઉદારતા, ધીરજ, ગંભીરતા, કષાયમંદતા, વાસનાઓ ઉપર વિજય, સરળતા, ધ્યેયબદ્ધતા, વિચારશક્તિ, જેવા અનેક ગુણો ઉપરના સામાન્ય તેમ જ મહામાનવોનાં દાખાંતો આપી સમૃદ્ધિ એ બહારના વૈભવમાં, ભોગ-ઉપભોગના સાધનમાં નહિ પણ અંતરના ગુણવિકાસમાં રહેલી છે એ દઢ કરાયું. અનાસક્ત ભાવે લોભરહિત માનવી પોતામાં પૂર્ણ છે. જ્યારથી હું અને મારાપણાનો ભાવ વિલય પામે છે ત્યારથી તે આત્મા ત્રણેય લોકનો અધિપતિ બને છે. કોઈ પણ બહારની દુનિયાની સ્થળ-સ્કુલ અસરથી આપણું મન મુક્ત થવું જોઈએ. આ મનના સહજે અચેતન પદાર્થ તરફ જતા આત્માને પાછો વાળવાનો છે. વિવેક દ્વારા ભેદ પાડી આત્માને શરીરથી જુદો અનુભવવાનો છે. નિઝામતા અને અભયતા એ આત્માની ખુમારી છે ને એ ખુમારીથી આપણે જીવવાનું છે. અંતમાં, સત્ત્વની સમૃદ્ધિ પામી મુમુક્ષુનું જીવન ધન્ય બને તે માટે સત્ત્વશીલતાના આશીર્વાદ પૂ. ભાઈશ્રીએ આપ્યા હતા.

ત્યારબાદ વિકમભાઈએ ભાઈશ્રીના બોધમાંથી મુખ્ય મુદ્દાઓની વાત કરીને જણાવ્યું કે જો આ બોધ આપણામાં સ્થિર થશે તો આવતા વર્ષે આ જ દિવસે, પૂ. ભાઈશ્રીને ફરી મળીશું ત્યારે આપણો વિકાસ જોઈ ભાઈશ્રી આનંદિત થશે.

આશ્રમના વિનય ઉપાસક યુવાન આત્માર્થી ભાઈ સુજીતે ફોટાઓના આધારે પૂ. ભાઈશ્રીની કેલાસ-માનસરોવર-અષાપદની ધર્મયાત્રા પર એક લઘુ દર્શય-શ્રાવ્ય ફિલ્મ તૈયાર કરી હતી. આ સુઅવસરે તે બતાવવામાં આવી. ફિલ્મ એટલી બધી ભાવપ્રેરક અને ઉત્સાહવર્ધક હતી કે તમામ મુમુક્ષુઓ તેને જોઈ એક જુદી જ પારમાર્થિક અવસ્થામાં થીજ ગયા. તે ફિલ્મ જાણે અમૃતના કુંડમાં દુબાડી હોય અને અમરત્વ પ્રદાન કરતી હોય એવો અનુભવ સર્વને થયો. ભાઈશ્રીની સાથે મુમુક્ષુઓને આ પૃથ્વીનાં ઉચ્ચ શિખરો પર આરૂધ થઈ વીતરાગ ભગવાનની સ્તવના-સેવા-પૂજા કરતા જોઈ અંતરમાં આદ્ભુતાદનો, ગૌરવનો ભાવ વેદાયો. ઋષભદેવ ભગવાનની નિર્વાણભૂમિ, ગુરુ ગૌતમની તીર્થયાત્રા ભૂમિ, ભરત ચક્રવર્તીની ચૈત્યભૂમિને જોઈ મન જાણે અધ્યાત્મના ગગનની મુક્તતા માણતું હતું. પૂ. ભાઈશ્રીનું સંકલ્પબળ, તેજસ્વિતા, આત્માનો જાગૃત આલેખ, નિર્ભય નેતૃત્વ - આવા અનેક ગુણો આ ફિલ્મ દ્વારા પ્રગટ થતા હતા. ફિલ્મ જોતાં જોતાં પૂ. ભાઈશ્રી પ્રત્યેનું શ્રદ્ધાન્દ તેમ જ અહોભાવ અનેક ગણો વધી રહ્યો હતો. આવા સંત, સદ્ગુરુની પ્રાપ્તિની ધન્યતા અનુભવાતી હતી. માનસરોવર, કેલાસ પર્વત અને અષાપદજીના દર્શનથી કોઈ અલૌકિક દિવ્યતા વેદાતી હતી. ભાઈશ્રીના અંતરમાં તીર્થકરદેવ અને તેમની કલ્યાણકભૂમિ પ્રત્યેનો ઉચ્ચતમ પ્રેમાદર - ભાવને જોઈ મુમુક્ષુઓના ભાવ પણ વર્ધમાન થયા હતા.

જન્મોત્સવની ઉજવણી ઔપચારિકપણે કેક કાપીને કરવામાં આવી. ભાઈશ્રીના કુટુંબીજનોની હાજરીમાં તેમના દીર્ઘ તંદુરસ્ત આયુષ્યની પ્રાર્થનાની સુરાવલી વચ્ચે કેકની મીઠાશ માણસુધી વતી મિનળબેને તે વિધિને ન્યાય આપી ગુરુમાને પ્રત્યક્ષ કર્યા હતાં.

આજના દિવસે દરેક મુમુક્ષુ પોતાના પ્રાણખ્યારા સદ્ગુરુને વ્યક્તિગત મળીને પોતાની શુભેચ્છાઓ આપી શકે અને પ્રસાદ લઈ શકે તે માટે કમમાં પ્રથમ બહેનો પછી ભાઈઓ એક પછી એક ભાઈશ્રીને અભિનંદન પાઠવવા આવ્યાં.

સંધ્યાકાળે દક્ષિણ ભારતીય ભોજનને માણી બધાં પોતાની બેઠક પર ફરી ગોઠવાઈ ગયાં. ઉજવણીના ઉત્તરાર્થમાં, પ્રાચીન અને અર્વાચીન કાળમાં એક સ્વીની ક્રૈંબિક, સામાજિક, આર્થિક અને આધ્યાત્મિક પરિસ્થિતિનો જ્યાલ આપતું નાટક ‘મીરાં’ની ઉત્તમ રજૂઆત ગુજરાતી રંગભૂમિના કલાકારોએ કરી, સહુને મંત્રમુંગ કર્યા હતાં. કાળ કોઈ પણ હોય સંસારની ઉપાધિઓ એવી ને એવી જ છે. કર્મની વિષમતામાંથી કોઈ છૂટી શક્યું નથી. ભાઈ મીરાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણમાં પૂજાપણે સમર્પિત થઈ ગયાં. ગોપકન્યાઓની જેમ ચિત્ત શ્રીકૃષ્ણમય બનતાં તેમનો બધો ભાર ભગવાન વાસુદેવે ઉપાડી લીધો. જીવનની તમામ અવસ્થાઓમાં મીરા સુખમય સ્વસ્થ રહેતા. શ્રદ્ધા અને સમર્પણનું કવચ પહેરતાં ભાઈ મીરાંને દુઃખ દુઃખી કરી શક્તું નહોતું. પૂ. ભાઈશ્રી જેવા સમર્થ ગુરુ મજ્યા પછી ઈશ્વરાર્પણ, ગુરુસર્પણ થતાં મીરાંની નિશ્ચિતતા, અભયતા, પ્રસંગતા પ્રાપ્ત કરવી મુમુક્ષુ માટે સુલભ છે. સંવાદો, અભિનય, વેશભૂતા, સંગીત, મીરાંનાં ભજનોનું અર્થમાધુર્ય, રંગ-બેરંગી પ્રકાશનો ઉપયોગ - આવી વિશેષતાઓથી તે નાટ્યપ્રયોગ ઘણો સફળ, બોધપ્રેરક રહ્યો.

સત્પુરુષોનું યોગબળ કેવી રીતે જગતનું કલ્યાણ કરી રહ્યું છે, તેનું જીવંત નિરૂપણ એટલે પ્રત્યક્ષ પરમ પૂજ્ય ભાઈશ્રી. આવી સજીવન મૂરત ત્રિકાળ જીવંત વર્તો, જીવંત વર્તો. આમ ભાઈશ્રીનો હી મો જન્મદિન તેમની નિશ્ચામાં પવિત્રતાનું પાન કરતાં, ધર્મધ્યાનમાં સ્થિર રહી ગુરુભક્તિમાં ભીજાઈને પૂર્ણ થયો. □

પ.પૂ. ભાઈશ્રીના જન્મોત્સવની સાયલા ખાતે થયેલ ઉત્સાહસભર ઉજવણી : તા. ૨૪ નવેમ્બરે પૂ. ભાઈશ્રીના જન્મદિનની ઉજવણી દર વર્ષે મુંબઈ ખાતે કરવામાં આવે છે. તા. ૨૦-૧૧-૧૧ના રોજ શિબિરની પૂર્ણાહૂતિ પ્રસંગે પૂ. ભાઈશ્રી સાયલા આશ્રમ ખાતે ઉપસ્થિત હોવાથી તેઓ શ્રીના જન્મદિનની ઉજવણી ઉત્સાહસભર કરવામાં આવેલ. અત્રપૂર્ણ હોલમાં કેક કાપવાના પ્રસંગે દરેકના હાથમાં દીપક પ્રગટાવી રાખવામાં આવેલ. બ્ર.નિ. શ્રી વિકમભાઈ પદો-સ્તુતિગાન ગાતા હતાં તેમાં સહયોગ પ્રદાન કરેલ. તા. ૨૪-૧૧-૧૧ના રોજ પ.પૂ. ભાઈશ્રી મુંબઈ ખાતે હોવાથી સવારના ૭.૩૦ કલાકે ફોન દ્વારા સાયલા ખાતે રહેલ મુમુક્ષુઓએ દીઘયુષ્ય-શુભકામના પાઠેલ. પ.પૂ. ભાઈશ્રીએ સહુને આશીર્વાદ આપેલ હતા. ઉપરાંત તા. ૨૪-૧૧-૧૧નો સમગ્ર દિવસ પ.પૂ. ભાઈશ્રીને અર્પણ કરવા અંગે વિચારણા કરી બ્ર.નિ. શ્રી કરશનભાઈની નિશ્ચામાં કાર્યક્રમ નક્કી કરેલ તે પ્રમાણે આરાધક શિબિર માઝક ચાર વખત ધ્યાન ગોઠવેલ, સ્વાધ્યાય થયેલ. દરેક મુમુક્ષુએ સવાર અને બપોરના સ્વાધ્યાય દરમ્યાન પોતાના અનુભવો વ્યક્ત કર્યા હતાં. સદ્ગુરુદેવ માટે સ્વરચિત પદો પણ પ્રસ્તુત કરવામાં આવેલ. પ.પૂ. ભાઈશ્રીના દેહ આયુષ્ણનાં હી વર્ષો પૂર્ણ થતાં હોવાથી તે અંગે ‘પરમ ગુરુ નિર્ણથ સર્વજાને’ની માળા બધાએ સમૂહમાં ગણેલ હતી.

□ □ □

તપોભૂમિ ઈડરની ધર્મયાત્રા

ઈડર એટલે પરમ કૃપાળુ દેવની તપોભૂમિ. પરમ કૃપાળુ દેવ ઈડરના પહાડો અને જંગલોમાં વિચરતા. મુમુક્ષુ આત્માઓ માટે તો આ શાશ્વતી ભૂમિ, કેમકે અહીં પરમ કૃપાળુ દેવની હાજરીના આણુ-પરમાણુઓની પ્રતીતિ થાય છે. ઈડર યાત્રાની આવી સોનેરી તક રૂપાબેન અને હિમાંશુભાઈએ ઝડપી લીધી. પ.પૂ.ભાઈશ્રી, બ્રહ્મનિષ્ઠો અને મુમુક્ષુઓની સાથે યાત્રા કરવાના આવા ઉત્કૃષ્ટ ભાવને આપણે બિરદાવીએ છીએ. ઈડર યાત્રામાં મુંબઈના-૧૬૧, અમદાવાદના-૩૨, સાયલાના-૨૧, રાજકોટના-૨૨, બોટાદના-૧૧, ઈન્દ્રોરના-૫, દિલ્હીના-૨, એન.આર.આઈ.-૧૫ મુમુક્ષુઓ (યુ.કે.ના-૮, યુ.એસ.એ.ના-૫, મલેશિયાના-૧, નેરોઝીના-૧) એમ કુલ - ૨૬૮ મુમુક્ષુઓ જોડાયા.

૨૫ નવેમ્બર ૨૦૧૧ના રોજ પ.પૂ.ભાઈશ્રી અને મુમુક્ષુઓ ગુજરાત મેલ દ્વારા અમદાવાદ પહોંચ્યાં. સાયલા અને અમદાવાદના મુમુક્ષુઓ પણ બસ દ્વારા અમદાવાદ સ્ટેશને આવી પહોંચ્યાં. સર્વે મુમુક્ષુઓએ ઉત્સાહ અને આનંદ સાથે ધૂન ગાઈને પ.પૂ. ભાઈશ્રીનું સ્વાગત કર્યું. સ્ટેશનથી ઉંબરાની બસોએ ચંદ્રલબ્ધિ તીર્થસ્થાન - ધરાપ તરફ પ્રયાણ કર્યું. આ તીર્થસ્થાનમાં શ્રી શંખેશ્વર પાર્વતીનાથ ભગવાનની મૂળ પ્રતિમાજી અને ૧૦૮ શ્રીપાર્વતીનાથ ભગવાનના શિખરબંધી દેરાસરો છે. પ્રશભમરસ નિમગ્ન શ્રીપાર્વતીનાથ ભગવાનની પ્રતિમાજી અલૌકિક છે. પહેલે માળે શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીની મૂળ પ્રતિમાજી અને નવગ્રહોની પ્રતિમા છે. અહીં બધાએ દર્શન અને સ્તુતિ કર્યા બાદ નાસ્તો કરીને ઈડર તરફ જવા પ્રયાણ કર્યું.

ઈડર એટલે પ.કૃ.દેવની સાધના ભૂમિ અને તેમાં સાધના કરતા સાધકો સાથે પ.પૂ.ભાઈશ્રીનું સાંનિધ્ય, તથા વિકમભાઈ અને મિનળબેનની અનન્ય ભક્તિ - પદ્ધી તો જાણે સોનામાં સુગંધ ભજી. પ.પૂ.ભાઈશ્રીના સથવારે ઘંટિયા પહાડનાં ૪૬૮ પગથિયાં મોટી ઉંમરનાં મુમુક્ષુ ભાઈઓ તથા બહેનો દઢ નિશ્ચય અને શ્રદ્ધાથી ચડી ગયાં. વિકમભાઈ અને હિરેનભાઈએ એવી ધૂન જગાવી હતી કે ખબર ૪ ન પડી કે ઘંટિયો પહાડ કર્યારે ચડી ગયા. ‘ગુરુ કૃપા બલ ઔર હે; પંગુ ગિરિ ચઢ જાય.’

પ.કૃપાળુદેવ ઈડર શહેરથી ઘંટિયા પહાડ પર ૧૦ મુનિઓ સાથે આવ્યા હતા. ત્યાં એક વિશાળ શિખર પર બિરાજી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર અને દ્વય-સંગ્રહ ગ્રંથ વાંચ્યો હતો. પ.કૃ. દેવે કહ્યું, ‘આ સિદ્ધશિલા છે અને જે બેઠાં છે તે સિદ્ધ છે.’ આ જગ્યા પર પ.કૃ.દેવનું મંદિર બનાવેલ છે. શ્રી મુનિસુવત ભગવાનનું જિનાલય છે. જિનાલય ખૂબ જ સુંદર અને અવાર્ણનીય બનાવેલ છે. પ.પૂ.ભાઈશ્રી તથા મુમુક્ષુઓએ ત્યાં પૂજા અને ચૈત્યવંદન કર્યો. સ્વાધ્યાય ખંડમાં પ.કૃપાળુ દેવનાં ત્રણ અલૌકિક ચિત્રપટોનાં દર્શન કર્યો. પહેલે માળે પ.કૃપાળુ દેવ જ્યારે ૧૬ વર્ષના હતા ત્યારે પાધડી પહેરીને જે પ્રતિમા બનાવેલ હતી, તેનાં દર્શન કર્યાં અને દેરાસરમાં શ્રી મહાવીર સ્વામી ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં.

બપોરે જમ્યા બાદ વિશ્રામ હતો. પણ પવિત્ર ભૂમિનો સ્પર્શ અને તેનો અનુભવ દરેક મુમુક્ષુ કરી રહ્યા હતા. માટે તેઓ વિશ્રામ ન કરતાં ધ્યાન અને સત્સંગ કરવા લાગ્યા. ચા પીધા પદ્ધી શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીની દેરીમાં પ.પૂ.ભાઈશ્રી સાથે મુમુક્ષુઓએ દર્શન કર્યા અને બ્ર. વિકમભાઈએ શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીનું ચૈત્યવંદન, સ્તવન અને થોય લીધાં. ગુજરાતનાં પણ દર્શન કર્યાં. પ.પૂ.ભાઈશ્રીના સ્વાધ્યાયનો વિષય ‘ઉપદેશ છાયા’ હતો. જ્ઞાની પુરુષો પોતાના જ્ઞાનસામર્થ્યથી જ્ઞાનજ્યોત પ્રગટાવી કર્માનો નાશ કરે છે. વિચારવાન જીવે બીજાં આલંબનો મૂકી દઈ આત્માના વિકાસનો જ્ય થાય તેવું આલંબન લેવું. કર્મના આવેગને ન જોતાં તેથી મુક્ત થવાનો પુરુષાર્થ કરવો. અંતે

આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ કરી લઈ વિજય ધવજ ફરકાવી દેવો. ઉચ્ચ વૈરાગ્યની વૃત્તિ અને વૃદ્ધિ થાય એવો આ ક્ષેત્રનો પ્રભાવ સર્વને જણાતો હતો. દરેક મુમુક્ષુઓમાં તે જળહળતો હતો. સાંજનું પૌણિક ભોજન લીધા પછી બ્ર.મિનળબેને ઈડર તીર્થનો ઈતિહાસ વાંચી સંભળાવ્યો. ત્યાર બાદ આરતી, મંગળદીવો, પ.કૃ.દેવના સાયંકાળના દેવવંદનમાં સર્વએ ભાગ લીધો. રાતના પ.પૂ.ભાઈશ્રીનો પરમ સત્સંગ અને ભક્તિનો કાર્યક્રમ હતો, જેમાં હિમાંશુભાઈના માતાએ પ.પૂ.ભાઈશ્રીને તિલક કરી માળા પહેરાવી. હિમાંશુભાઈએ શાલ ઓઢાડી પ.પૂ.ભાઈશ્રીનું સન્માન કર્યું. પ.પૂ.ભાઈશ્રીએ તેમને ભગવાનનાં પ્રતિમાજ આપ્યાં. ઈડરના ટ્રસ્ટી શ્રી સુપ્રીમભાઈનું અભિવાદન કરી અને ત્યાંના જિનાલય માટે પૂજાની સામગ્રી અર્પણ કરી. રૂપાબેનની હોંશને વધાવી સૌએ ગરબાની રમણી રમણ જમાવી. ‘રંગે રમે, આનંદે રમે, આજ રાજ-ભક્તો સંગે રમે.’ એવા ભક્તિભાવ ઉલ્લાસથી સૌ મુમુક્ષુઓએ આખો દિવસ પસાર કર્યો.

બીજા દિવસે પ.કૃ.દેવના મંદિરમાં સવારે પ.૦૦ થી દ.૦૦ ધ્યાન અને આજ્ઞાભક્તિ કર્યાં. ત્યાર બાદ સવારનો નાસ્તો કરી ધંટિયા પહાડની નીચે ઊતર્યા. પૃથ્વી શિલાની મુલાકાત લીધી. જ્યારે પ.કૃ.દેવ અહીં આવ્યા ત્યારે પૂર્વભવમાં શ્રી મહાવીર સ્વામી તથા ગૌતમ સ્વામી સાથે અહીં આવ્યા હતા તેનો આભાસ થયો હતો. શ્રી મહાવીર સ્વામીએ કઈ રીતે ધ્યાન કર્યું હતું તે જણાયું હતું, માટે ઈડરની ભૂમિમાં આપણાને પ.કૃ.દેવના ચરણરાજની સાથે સાથે મહાવીર સ્વામીની ચરણરાજનો પણ સ્વાર્થ થાય છે. નીચે ઊતરી ઈડરિયો ગઠ ચડ્યા. ત્યાં શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું પ્રાચીન દેરાસર અને શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનું ર૫૦૦ વર્ષ જૂનું દિગમ્બર જિનાલય છે. ત્યાંથી જ ભૂરા બાવાની ગુફાનો રસ્તો શરૂ થાય છે. પ.કૃ. દેવ એકલા ગઠ ચઢીને આ ગુફામાં આવતા અને દિવસો સુધી સાધના કરતા. અહીં આવ્યા બાદ દરેક મુમુક્ષુઓને ધ્યાન કરવાની સહજ ભાવના થતી હતી. પરંતુ સમયની મર્યાદા હોવાથી બ્ર.વિકમભાઈએ ખૂબ જ સુંદર ભજન લીધું અને પ.પૂ.ભાઈશ્રીએ કવિ આ ભજન દ્વારા શું સમજાવવા માગે છે તેની સમજણ આપી કે જ્યાં સુધી હું અને મારાપણાનો નાશ થશે નહીં ત્યાં સુધી આત્માનાં દર્શન થશે નહીં.

સત્સંગ સાંભળી ગુફામાં અંદર જઈ સૌએ દર્શન કર્યાં અને ગઠ નીચે ઊતર્યા. દિગમ્બર દેરાસરમાંની વિશિષ્ટતા જાણી કે શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનની ત્રણ પ્રતિમાઓ દરિયામાંથી મળી આવી અને બીજી થોડી પ્રતિમાઓ પહાડમાંથી પણ મળી આવી છે. દેરાસરમાં નંદીશ્વર દ્વીપ બનાવેલ છે, જેમાં ભગવાનની નાની નાની પ્રતિમાજાઓ છે, જે દુનિયામાં અહીં એક જ સ્થળે જોવામાં આવે છે. સૌએ તેના દર્શન કર્યાં. ત્યાર બાદ શેતાંબર જિનાલયમાં શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના દર્શન કર્યાં. બપોરનું સ્વાદિષ્ટ ભોજન અને વિશ્રામ બાદ છત્રીનાં દર્શન કરવા પહોંચ્યાં. જ્યારે પ.કૃ.દેવ સાધુ મુનિ રાજયંત્રના ભવમાં હતા ત્યારે બે મુનિઓ સાથે વિહાર કરી અહીં આવ્યા હતા. પણ ઈડરના રહેવાસીઓને તે ગમ્યું નહિ અને તેમના ભોજનમાં ઝેર બેળવ્યું. સાધુ મુનિ રાજયંત્રજીને જ્ઞાન દ્વારા આ વાતની ખબર પડી ગઈ હતી. તેમણે બીજા બે સાધુઓને ધ્યાનમાં બેસી જવાની આજ્ઞા આપી. અને ગ્રાણ સાધુઓ ધ્યાનમાં બેઠા અને એ જ અવસ્થામાં તેઓ કાળધર્મ પાભ્યા. પ.પૂ.ભાઈશ્રી સાથે સૌ મુમુક્ષુઓએ ત્યાં દર્શન કરી નીચે ઊતરી સ્મરણ તરફ પ્રયાણ કર્યું. જ્યાં શંકર ભગવાનનું મંદિર અને ભૂરા બાવાની સાચી ગુફાનાં પણ દર્શન કર્યાં. ત્યાર બાદ અમદાવાદ તરફ જવા પ્રયાણ કર્યું. અમદાવાદમાં વિન્ટેજ ફાર્મમાં જૂની ગાડીઓનું પ્રદર્શન હતું તે જોયું અને રાત્રીનું ભોજન લઈ સ્ટેશન તરફ જવા રવાના થયા. અહીં આ યાત્રા સુખદ અને સફળ રીતે પૂર્ણ થઈ. સૌ મુમુક્ષુઓ પ.પૂ.ભાઈશ્રીની કૃપા અને પરમકૃપાળુદેવની તપોભૂમિ ઈડરનાં મધુર સંભારણાં લઈ પોતાને સ્થાને જવા નીકળી પડ્યા.

એકાંત મૌન આરાધના તથા આરાધના શિબિર

“જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા છે તે, ભવમાં જવાને આડા પ્રતિબંધ જેવી છે.”

પ.પુ. ભાઈશ્રીની નિશ્ચામાં દર મહિને એકાંત મૌન આરાધના શિબિર અને આરાધના શિબિર યોજવામાં આવે છે. આ શિબિરથી સાધકના જીવનમાં આમૂલ પરિવર્તન સર્જાતું હોય છે અને સાથે સાથે સાધનામાં પણ ખૂબ જ મ્રગતિકારક પરિણામ જોવા મળે છે.

નવેમ્બર-૨૦૧૧ની એકાંત મૌન આરાધના શિબિર : ૪૭

નવેમ્બર માસમાં તા. ૧૬-૧૧-૧૧ થી ૨૦-૧૧-૧૧ સુધી એકાંત મૌન આરાધના શિબિર નં. ૪૭ તથા આરાધના શિબિર યોજવામાં આવેલ. એ. મૌ. આરાધના શિબિરમાં કુલ-૬૦ સાધકોએ ભાગ લીધો જેમાં ઉચ્ચ શ્રેણીમાં ૧૪ સાધકો, ચિંતનના સાધકો ૨, પૂર્ણ પ્રાપ્તિના-૨૮ અને અર્ધપ્રાપ્તિના ૧૬ સાધકો હતા.

એકાંત મૌન આરાધના શિબિરમાંના પ્રશિક્ષણમાં પ.પુ.ભાઈશ્રીએ પ.પુ.મહોપાધ્યાય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી વિરચિત ‘જ્ઞાનસાર’ માંથી ‘મોહત્યાગાષ્ક’ તથા ‘સ્થિરતા અષ્ક’ વિષય લીધેલ. પ.પુ. ભાઈશ્રીએ પ્રશિક્ષણમાં આ વિષય ખૂબ જ સુંદર રીતે સૂક્ષ્મતાપૂર્વક, સાધક સહેલાઈથી સાધનામાં સક્ષમ બને તે રીતે સમજાવેલ જેનાથી સર્વ સાધકો ખૂબ જ પ્રભાવિત થયેલ.

આરાધના શિબિરમાંના પ્રશિક્ષણમાં પ.પુ.ભાઈશ્રીનો વિષય પ.પુ.મહોપાધ્યાય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી વિરચિત ‘જ્ઞાનસાર’ માંથી ‘મોહત્યાગાષ્ક’ તથા ‘સ્થિરતા અષ્ક’ વિદ્યિયો દ્વારા લાઈવ બતાવવામાં આવેલ હતો.

બ્ર. રસિકભાઈનો વિષય શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રણીત ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશ’ તથા ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના પરમસખા શ્રી સૌભાગ્યભાઈ અને સાયલા’ પુસ્તકમાંથી પત્રાંક નંબર ૮૫૮થી આગળ લીધેલ હતો.

ઉપરોક્ત શિબિરમાં યુ.એસ.એ., લંડન, મુંબઈ, કલક્તા, અમદાવાદ, રાજકોટ, ભૂજ, ઈન્ડોર, સુરેન્દ્રનગર, જામનગર, પેટલાવદ, કૃષ્ણાંગનગર, બોટાદ, વલસાડ અને સાયલા એમ જુદા જુદા ક્ષેત્રોથી આવેલા સાધકોએ ભાગ લીધો.

એકાંત મૌન આરાધના શિબિર - નવેમ્બર ૨૦૧૧ના સાધકોની ફળશુદ્ધિ

- ★ આ શિબિરમાં મારાં બધાં ધ્યાનો એટલાં બધાં એકાગ્રતાપૂર્વક થયેલ કે જેથી આંતરિક શાંતિ, આનંદ, સુખની અનુભૂતિ કેમ દર્શાવવી તેની ખબર પડતી નથી. મોક્ષમાર્ગ-આત્મજ્ઞાન ભણી આગળ આ જીવ વધી જ રહ્યો છે તેવી સ્પષ્ટ પ્રતીતિ થઈ રહી છે. હે પરમ કૃપાળું ભાઈશ્રી ! આપની જ કૃપા જાણે મારા ઉપર વરસ્તી રહી હોય તેમ લાગી રહ્યું છે. — ઉચ્ચ શ્રેણી
- ★ મને સાધનામાં ખૂબ જ શ્રદ્ધાન્ન થયું છે. આગળ વધાતું લાગે છે. વિષય-કખાયની મંદતા વધતી જાય છે. અંદરમાં આનંદ, શાંતિ, નિરાકૃષ્ણતા વર્ગે વેદાય છે. આ બધું ગુરુદેવની કૃપાથી જ છે. સંસારમાં

સ્વસ્થળે જઈને ટકી રહેવાનો પુરુષાર્થ જરૂર કરીશ.

— ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી

★ ધ્યાનમાં ચિંતન એકાગ્રતા સાથે ગાંધું થતું જાય છે. તેમ તેમ દેહ અને આત્મા જુદા છે તેવો અનુભવનો સમય વધતો જાય છે, તેથી આત્મ નિશ્ચય બળવાન થાય છે. ધ્યાન સિવાયના સમયમાં અંતર્મુખ ઉપયોગ સાથે સુવિચારણા ચાલુ હોય છે, તેથી ફાલતુ વિચારોને અવકાશ રહેતો નથી. — ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી

★ એકાંત મૌન આરાધના શિબિર એ મારી સાધનાનું અથાગ પ્રેરક બળ છે. શિબિર તો મારા માટે આત્માના ભાવોને વારંવાર જગાડવાનો દર મહિનાનો પાંચ દિવસીય ટ્રેનિંગ પિરિયડ છે. જ્યાં સુધી સાધક જીવન જ સાધનામય બનાવીને આત્માથી પરમાત્મા બનવાની યાત્રા પૂરી ન કરે ત્યાં સુધી આ ટ્રેનિંગ પિરિયડમાં પ્રતિકૂળતા હોય કે અનુકૂળતા હોય, હાજરી તો આપવી જ.

— પૂર્ણ પ્રાપ્તિ

★ આ વખતે શિબિરના ધ્યાનોમાં જાણો રોજ જગૃતિ વધતી હોય તેમ લાગતું. ઉપયોગ સૂક્ષ્મ થતો હોય તેવું લાગે, વિચારોને સાક્ષી થતો હોય તેવું લાગે, વિચારોને સાક્ષી ભાવે જોઈ શકાય, અંદરથી શ્રદ્ધા વધતી હોય તેમ લાગે. અંદર શાંતિ જણાય. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ

★ આ વખતે ધ્યાન દરખાન સારી એવી પ્રગતિ તેમ જ સ્થિરતા પ્રાપ્ત થયેલ. ચારેક મિનિટ સુધીની સ્થિરતાનો અનુભવ થતાં આનંદ અને શાંતિનું વેદન અનુભવાયું. જો આ રીતે પુરુષાર્થી રહી શકાય તો ધારેલી પ્રગતિ થશે, એવો વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થયેલ છે એમ કહી શકાય. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ

★ Rest of dhyans were better. I feel I have progressed in term of quietening my mind and staying more in drashtabhad. I am not still doing this all the time but, I have decreased getting involved in thoughts. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ

★ શિબિરો દ્વારા મારી પ્રગતિ ખૂબ સારી થાય છે એવું મને સ્પષ્ટ જણાય છે. કષાયો મોળા પડેલા જણાય છે. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ

★ ઘનિષ્ઠ સાધનામાં જ્યારે ધ્યાનમાં તથા અંતરમુખતામાં ઉત્તરોત્તર સ્થિરતામાં વધારો થયા કરે છે તેમ જ આત્મા જ્યારે અંતરમુખતાના અભ્યાસમાં સાધના કરતો ડૂબી જાય છે ત્યારે તેમાં એકજાતનો સુખદ અનુભવ માણવા મળે છે. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ

★ ધ્યાનમાં ઉપયોગ સાધન પર રહે છે. સ્થિરતાનો અનુભવ થાય છે. શાંતિ અને આનંદ જ અનુભવાય છે. ક્યારેય કંટાળો આવતો નથી. ઉલ્લાસ ભાવ જ રહે છે. હવે તો ઘરમાં પણ જરાયે ગમતું નથી. લોક સંગ પણ ગમતો નથી. મૌન રહેવાની ટેવ પડી ગઈ છે અને એકાંત જ ગમે છે; સમજણ શક્તિ અને વિચાર શક્તિ વધતી જાય છે. ઘરમાં રાગ-દ્વેષ તેમ જ હું અને મારાપણું ઓછું થતું જ જાય છે. શિબિર ભરવાથી અને સત્સંગથી અવલોકનમાં બહુ બહુ સમજ પડતી જાય છે. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ

★ સાધક જીવને બહિરાત્મામાંથી અંતરાત્મા અને અંતરાત્મામાંથી પરમાત્મા બનવા સુધીની પ્રક્રિયાનું શિક્ષણ આપવાના ઉત્તમ વિચારને પ્રેક્ટિકલ રૂપ આપવાનું આયોજન એટલે એકાંત મૌન આરાધના શિબિર. — અર્ધપ્રાપ્તિ

- ★ અત્યાર સુધી હું સાયલા આવતી હતી પણ બોધ અંત:કરણમાં ઉત્ત્યો ન હતો. સાંભળીને આનંદ આવતો હતો, ધ્યાનમાં પણ યથાયોગ્ય પુરુષાર્થ નહોતી કરતી. “I expected to progress; I used to walk around feeling; I am doing a lot so much દંભ” આ મારી પહેલી શિબિર છે જેમાં હું સાચી મહેનત કરું દ્યું. પહેલા બે દિવસ તો ઉલ્લાસ હતો અને ધ્યાનમાં પ્રગતિ પણ જણાતી હતી. ચકાસણીનો વખત આવ્યો એટલે મને કહેવામાં આવ્યું કે કેમ જડપથી આગળ નથી વધતી ? હવે નક્કી કર્યું છે કે Come what may - હું પ્રગતિ કરીશ જ. — અર્ધપ્રાપ્તિ
- ★ એકાંત શાંત વાતાવરણમાં રહીને સાધના કરવાના ભાવ હૃદયમાં સતત રહ્યા કરે છે અને જ્યારે આ ભાવ સફળ થાય છે ત્યારે હૃદયને આનંદ થાય છે. સાધના સારી થાય છે. મન આત્મલક્ષ તરફ વધારે ઢળતું જાય છે. સાધના કરવાના ભાવમાં વૃદ્ધિ થાય છે. — અર્ધપ્રાપ્તિ
- ★ આ શિબિરથી મને એ પણ સમજાયું કે મારું જીવન કેટલું દંભી છે. સતત રીતે મનમાં કાંઈક ને કાંઈક ચાલતું જ હોય છે અને વચનમાં કાંઈક હોય અને કિયામાં કાંઈક હોય. — અર્ધપ્રાપ્તિ

આરાધના શિબિર ડિસેમ્બર - ૨૦૧૧

ડિસેમ્બર માસમાં તા. ૨૫-૧૨-૨૦૧૧ થી ૩૧-૧૨-૨૦૧૧ આરાધના શિબિર યોજવામાં આવેલ, જેમાં કુલ ૧૦૮ સાધકોએ ભાગ લીધેલ છે જેમાં ઉચ્ચ શ્રેણી-૧૮, ચિંતનમાં-૨, પૂર્ણપ્રાપ્તિ-૮ અને અર્ધપ્રાપ્તિ-૪૮ જેમાંથી રાજમાર્ગ યોગારોહણમાં જોડાયેલા-૫૮ સાધકો હતા.

આરાધના શિબિરના પ્રશિક્ષણમાં ભાઈશ્રીએ શ્રી બહુલીન શ્રી સ્વામી શિવાનંદ સરસ્વતી કૃત “વિચારશક્તિ” વિષય લીધેલ. પ.પુ.ભાઈશ્રીએ પ્રશિક્ષણમાં આ વિષય ખૂબ જ સુંદર અને સૂક્ષ્મતાપૂર્વક, મનની સ્થિરતા લાવવામાં ઉપયોગી થઈ પડે તે રીતે સમજાવેલ. જેનાથી સર્વ સાધકો પ્રભાવિત થયેલ. તથા બ્ર. રસિકભાઈનો વિષય ‘દેશના શતક’ - લેખક અનામી હતો.

આ શિબિરમાં જુદા જુદા ગામોના મુમુક્ષુઓ જેમકે યુ.એસ.એ-૪, લંડન-૧૧, નાઈરોબી-૩, દુબઈ-૧, મુંબઈ-૩૩, કલકતા-૫, અમદાવાદ-૧૪, વડોદરા-૩, રાજકોટ-૧૮, સુરેન્દ્રનગર-૪, બોટાદ-૬, દહીસરા-૧, સાયલા-૨, આણંદ-૧, થાનગઢ-૧ આમ કુલ ૧૦૮ સાધકોએ ભાગ લીધેલ છે.

ડિસેમ્બર-૨૦૧૧ માસની આરાધના શિબિરના મુમુક્ષુઓની ફળશ્રુતિ

- ★ આ વર્ષનું સરવૈયું કાઢતાં થોડી પ્રગતિ થઈ છે, કોષ ઉપર અંશતઃ કાબુ આવ્યો છે. દેહાધ્યાસમાં ફેરફાર જણાય છે. આત્મલક્ષી વલણ વધતું જાય છે. બહારના કામમાં નિરસતા લાગે છે. કાર્ય કરતાં સૂક્ષ્મ અવલોકન રહ્યા કરે છે કે બંધનનું કારણ ન થાય, પણ પ્રકૃતિ જોર કરી જાય છે અને જાણવા છતાં દોષ થઈ જાય છે, જાણે ‘તલવારની ધાર પર ગોળ કેમ મીઠો ન લાગતો હોય’ તેના જેવું છે. — ઉચ્ચ શ્રેણી
- ★ સ્વતંત્ર સાધના સારી રહી. છઢા દિવસે ધ્યાનમાં ભેદજાનના ચિંતને બિનાનાનું ભાસન ક્ષણ પૂરતું રહ્યું તે ધારા અખંડ ચાલી. ચાલતાં વ્યવહારમાં રહી. — ઉચ્ચ શ્રેણી

-
- ★ બશે પગમાં દુઃખાવો હતો પણ દઢ સંકલ્પ કરીને શિબિરમાં ભાગ લીધો. એવા વિચાર આવ્યા કે દેહનું કામ દેહ કરશે. મારું કામ તો જેમ બને તેમ ત્વરાથી કરી લેવું કેમકે આયુષ્યનો ભરોસો નથી. માટે સાધનામાં પ્રમાદ કરવો નહીં.
- ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી
- ★ ધ્યાન બહુ જ સારાં થયાં, ધ્યાનમાં સતત આનંદ જ અનુભવાયા કરાતો હોવાથી ચિંતન પણ ક્યારેક બંધ પડી જતું તેનો પણ જ્યાલ રહેતો ન હતો. ઉપયોગ સ્વરૂપમાં લીન બની જતો હોય તેવો લાગતો હતો.
- ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી
- ★ શિબિર દરમ્યાન સમૂહધ્યાનથી કલ્યાણ હોલનાં સાત્ત્વિક વાયબ્રેશનો પરમ શાંતિ અને ધ્યાનની પરમ સ્થિરતા વધારવામાં ખૂબ ખૂબ લાભદાયક લાગેલ, ધ્યાનના સધન અભ્યાસથી - પુરુષાર્થથી પરમ શાંતિ-આનંદ-સુખની દિવ્ય અનુભૂતિમાં સહજ રીતે સ્થિરતા વધતી જતી હોય તેમ અનુભવેલ.
- પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ ધ્યાનમાં જ્યારે મનની એકાગ્રતા હોય ત્યારે પરમશાંતિનો અનુભવ થતો. વાતાવરણમાં શીતલતા અને ઠંડકનો અનુભવ થતો. શરીર સાવ હલકું લાગે, આજુબાજુનું વાતાવરણ મનને અસર ન કરે આમ આવાં બધાં પરિણામો ધ્યાનમાં થયાં હતાં.
- પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ ધ્યાનમાં એકાગ્રતા આવે છે. ધ્યાનમાં અનુભવો પણ થાય છે. ક્યારેક નાદ સંભળાય. સામે કાંઠે પ્રાર્થના થતી હોય એવું પણ સંભળાય. અંદર શાંતિ, આનંદ, ઉત્સાહ અને સ્ફૂર્તિ લાગે. સ્થિરતા એકાદ મિનિટ રહે છે. ધ્યાનમાં ચારથી પાંચ વાર થાય છે.
- પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ આ વખતની શિબિરમાં ધ્યાનમાં પ્રગતિ થઈ છે. વિચારો ઘણા ઓછા થયા છે. દ્રષ્ટાભાવ સારો રહેતો અને આનંદ અને શાંતિ વધતાં રહ્યાં. જ્યારથી ધ્યાન માર્ગ મળ્યો છે ત્યારથી શરીરનો દુઃખાવો ભૂલી જવાય છે અને ગઈ શિબિર પછી મન રાગ-દ્વેષ ઓછા કરે છે અને મન વર્તમાનમાં રહે છે અને એકાગ્રતા વધી છે.
- અર્ધપ્રાપ્તિ
- ★ ઘણા ધ્યાનોમાં ખૂબ જ શાંતિની ક્ષણો અનુભવી છે. સાથે સાથે મનની વિચારધારાઓએ પણ ઘમસાણ મચાવ્યું જ છે એ ઘમસાણ વચ્ચે મને ઊભેલો મેં પોતાને ભાગ્યો છે. ક્યારેક ભજેલો તો ક્યારેક ન સમજ પડે તેવી રીતે ઊભેલો જોયો છે. ચકાસણી વખતની સલાહ પ્રમાણે ફક્ત સાધન પરના ધ્યાનનો જ પુરુષાર્થ કરતાં શાંતિ, ઠંડક, શીતળતા - ક્યારેક ઝીણી ઝણાણાટી અનુભવાતી અને વિચારોમાં ભળવાપણું ઓછું થતું હોવા છતાં એવું લાગતું કે કાંઈક અસંબંધ સ્થિતિ છે જેનું વર્ણન કરી શકતો નથી.
- અર્ધપ્રાપ્તિ
- ★ સારા ધ્યાન વખતે શાંતિ અને હળવાશ વધતાં હોય તેવું લાગતું. કોઈ વિશાળ સ્વરૂપમાં ધીરે ધીરે પ્રવેશી રહ્યા હોય તેવો અનુભવ થતો. ચિત્તમાં શાંતિનો અનુભવ અને શરીર હળવું થઈ ગયું હોય તેમ લાગતું.
- અર્ધપ્રાપ્તિ

૦૦ ૦૦ ૦

પ.પૂ. બાપુજીનો ૧૪મો દેહોત્સર્ગદિન

‘સુંદર કહેત એસો સાધુ કોઉ શૂરવીર,
વૈરિ સભ મારિકે, નિયંત હોઈ સૂતો હે.’

માગશર સુદુ દશમ એટલે પરમઉપકારી, પરમશ્રદ્ધેય, આપણા સૌના લાડીલા પ.પૂ. બાપુજીનો સમાધિદિન. આ પ્રસંગ નિમિત્તે બ્ર.નિ. મિનળબેન કે જેઓની વાણીના લગભગ દરેક ત્રીજા વાક્યમાં પ.પૂ. બાપુજીનું નામ રમતું હોય, તેઓ તા. ઉના સાયલા પદ્ધાર્યા. સવારના સ્વાધ્યાયની શરૂઆતમાં જ મિનળબેન કહું કે જ્ઞાનીપુરુષોનું સમગ્ર જીવન જ એક સંદેશો હોય છે માટે તેમના જન્મદિવસે તથા દેહોત્સર્ગ દિને તેમને ખાસરૂપે યાદ કરવામાં આવે છે. માટે આ બે દિવસ આપણે જ્ઞાનીપુરુષોના ગુણ ગ્રાહ્ય કરીશું તથા તેમના ગુણોને આપણા જીવનમાં સ્થાપિત કરી આત્મોન્તતિ કરવાનો પ્રયત્ન કરીશું. સવારના સ્વાધ્યાયમાં પત્રાંક પ૪૧ લેવામાં આવ્યો. જ્ઞાનીપુરુષ કોને કહેવાય, તેઓ સમયે સમયે અનંતા સંયમપરિણામ વર્ધમાન કરે છે અને આ સંયમ વિચારની તીક્ષ્ણ પરિણતિ તથા બ્રહ્મરસની એકાગ્રતાથી સાધી શકાય છે. કૃપાળુદેવનાં વાક્યોને તેઓએ બાપુજીના જીવનપ્રસંગો વર્ણવી સમજાવ્યા. સતત અનુભૂતિ કરાવી કે ભલે બાપુજી દેહરૂપે આપણી સાથે નથી પરંતુ ગુણસ્વરૂપે તેઓ આપણી સાથે જ છે. પ.પૂ. ગુરુમાએ સમગ્ર ગુણોને પોતાના જીવનમાં વર્ણી લીધા હતા અને પ.પૂ. ભાઈશ્રીમાં બાપુજીના દરેક ગુણને આપણે પ્રત્યક્ષ જોઈ શકીએ છીએ. બપોરે સ્વાધ્યાયમાં અધ્યાત્મસારમાંથી સમતા અધિકારનો ૧૧મો શ્લોક લેવામાં આવ્યો. શ્લોકના અનુવાદમાં આવ્યું કે જ્ઞાનીપુરુષોની સમતાની ઉચ્ચ સાધનાને લીધે તેમની નિશ્ચામાં આવેલ પ્રાણી પણ પોતાનો વેરભાવ ભૂલી જઈ પાસે પાસે બેસે છે. બ્ર.મિનળબેન કહું કે આપણે તો સત્પુરુષોની નિશ્ચામાં રહેતા મુમુક્ષુઓ છીએ છતાં આપણે સમતાનો ગુણ કેમ પ્રગટાવી શકતા નથી? જેમ દેરાસરજીમાં પ્રવેશતી વખતે આપણે ત્રણ વાર ‘નિસીહિ’ બોલી સંસારની ઉપાધિને બદાર છોડીએ છીએ તો આશ્રમમાં સંસારી દોષોના પોટલાને કેમ સાથે લાવીએ છીએ? સમતા એ ઉત્કૃષ્ટ ગુણ છે. જ્ઞાનીપુરુષોને આત્માની સતત અનુભૂતિ સાથે સમતાની ગંગા પણ સતત વહ્યા કરતી હોય છે. બાપુજી કહેતા કે આત્માની અનુભૂતિ થયા પછી જ્ઞાનીપુરુષોની બે ફરજો હોય છે. ૧. ઉદ્યમાં આવેલ કર્મને સમભાવે ભોગવવાં અને ૨. અન્ય જીવોનું કલ્યાણ કરવું. જ્ઞાનીપુરુષોના ગુણો બે પ્રકારના હોય છે - આંતરિક અને બાહ્ય. સમતા એ બાહ્ય ગુણોમાંનો એક ગુણ છે. આપણે સત્તસમાગમમાં હોઈએ ત્યારે જો પાંચે ઈદ્રિયોને જ્ઞાનીમાં જ સ્થિર કરીએ તો તે ગુણને અવશ્ય જોઈ શકીએ. આમ સમતા, રમતા, ઉર્ધતા, જ્ઞાયકતા, સુખભાસ, વેદકતા, ચૈતન્યતા એ સર્વે આત્માના ગુણોને બાપુજીનાં જીવનદણાંતો આપી યાદ કર્યા. રાત્રે શ્રીમદ્દના પ્રેરક જીવન પ્રસંગોમાંથી વડવાના યાદગાર પ્રસંગો બ્ર.મિનળબેને લીધા. આ સત્પુરુષના અંતરંગ જીવનમાં ડોકિયું કરવાનો પ્રસંગ છે એમ તેઓએ કહું. તા. ૪ - બાપુજીનો સમાધિદિન. આ પવિત્ર દિવસે બાપુજીની સમાધિએ ધ્યાન તથા આજ્ઞાભક્તિ રાખવામાં આવ્યાં. ત્યારબાદ બાપુજીના પાદચિહ્નની પૂજા કરી તેના પર હાર ચડાવવામાં આવ્યો અને બાપુજીની કુટિરમાં આવેલ પ્રતિમાજીનો હાર બદલવામાં

આવ્યો. બ્ર.નિ.લલિતાબેન પણ આગળની રાત્રે સાયલા આવી ગયાં હતાં. સવારે સ્વાધ્યાયમાં યાશિકાએ પ્રથમ ‘અમી ભરેલાં એ નયન’ પદ લીધું. ત્યાર પછી બ્ર. મિનળબેને વચનામૃતજ્ઞના પૃષ્ઠ ૧૮૭ પર આવેલ જ્ઞાનીપુરુષોના ગુણો વર્ણવતાં વાક્યોનો સ્વાધ્યાય બાપુજ્ઞના વધુ જીવનપ્રસંગો વણી લઈ કરાવ્યો. ત્યાર બાદ બ્ર.નિ. લલિતાબેને પોતાનાં બાપુજ્ઞ સાથેનાં સંસ્મરણો યાદ કર્યા. તેઓએ કહ્યું, ‘આપણે બીજાના દોષને મોટો કરીએ છીએ અને પૂ.બાપુજ્ઞ આપણા નાનામાં નાના શુણને મોટો કરીને આપણી સમક્ષ રાખતા’. પછી બ્ર.મિનળબેને અને યાશિકાએ સાથે એક પદ લીધું અને બ્ર.નિ. કરશનભાઈએ તેમના બાપુજ્ઞ સાથેના પ્રસંગોની વાત કરી. બાપોરે સ્વાધ્યાયમાં બ્ર.નિ. લલિતાબેને આત્મસિદ્ધિ શાખની ગાથા ૮થી ૧૩, શિક્ષામૃતમાંથી બાપુજ્ઞએ કરેલા વિશેષાર્થ સાથે સમજાવી. આમ આ બે દિવસ દરમ્યાન જ્ઞાનીપુરુષોના ગુણોનું ગુણગાન કરીને અંતે એ જ ઉદ્ગાર નીકળે છે કે, અહો સત્પુરુષનાં વચનામૃત, મુદ્રા અને સત્સમાગમ ! અહો તે વાતસલ્ય મૂર્તિ ! અહો કરુણાના સાગર ! અહો તે અસંગદશા અને અનોકાંતદિષ્ટિયુક્ત એકાંતદિષ્ટ સેવનાર ! આપ ત્રિકાળ જ્યવંત વર્તો ! જ્યવંત વર્તો !

મુંબઈમાં ઉજવણી : મુંબઈમાં પૂ. બાપુજ્ઞનો દેહવિલયદિન તિથિ પ્રમાણે તથા તારીખ પ્રમાણે એમ બે દિવસ પૂ.ભાઈશ્રીની નિશ્રામાં ઉજવવામાં આવેલ.

તિથિ પ્રમાણે તા. ૪-૧૨-૧૧ના રોજ દાદર-સ્થિત જશવંતભાઈ સંઘવીના ધરમંદિરમાં મુંબઈના મુમુક્ષુઓ ભેગા થયા હતા. પૂ.ભાઈશ્રીએ સ્વાધ્યાયમાં ‘જ્ઞાનીની દરશા’ દર્શાવતાં પ.કૃ.દેવનાં વચનો લઈ ઉ.નાંદું દન્નું વાંચન કરી અને પૂ.બાપુજ્ઞની જ્ઞાનદશા કેવી હતી તે વ્યક્ત કરેલ.

બ્ર. વિક્રમભાઈ, હિરેનભાઈ, કીર્તિભાઈ, દુલારીબેને ભક્તિ કરાવેલ. આ પછી પૂ.બાપુજ્ઞનાં પગલાં પર ફૂલ ચડાવી, આરતી કરવામાં આવેલ.

તારીખ પ્રમાણે તા. ૦૮-૧૨-૧૧ના રોજ ઘાટકોપર-ગાય>ધામના હોલમાં સ્વાધ્યાય-ભક્તિનો પ્રોગ્રામ રાખવામાં આવેલ. સ્વાધ્યાયમાં પૂ.ભાઈશ્રીએ ‘જ્ઞાની પુરુષની વાણી’ આ વિષય પર પ.કૃ.દેવનાં વચનો લઈ પત્રાંક ૬૭૮ લીધો હતો. બ્ર.વિક્રમભાઈ, હિરેનભાઈ, દુલારીબેન તથા કીર્તિભાઈએ ભક્તિ કરાવેલ.

૦૦ ૦૦ ૦

પરમકૃપાળું દેવના ૧૪૫મા

જન્મોત્સવની થયેલ ઉજવણી

દર વર્ષની માઝુક આ વર્ષે પણ સદ્ગુરુદેવ પ.પૂ.ભાઈશ્રીની શુભ નિશ્રામાં પરમકૃપાળું દેવના ૧૪૫મા જન્મોત્સવની ઉજવણી કારતકી પૂનમ એટલે કે, ગુરુવાર તા. ૧૦-૧૧-૨૦૧૧ના રોજ આનંદ-ઉત્સાહભર્યા વાતાવરણમાં કરવામાં આવેલ હતી.

સવારના ધ્યાન-આશા-ભક્તિ-ચૈત્યવંદન બાદ પ.પૂ.બાપુજ્ઞની કુટિર પાસેથી વાજે ગાજે શોભાયાત્રા કાઢવામાં આવેલ. શાશગારેલ ગાડીમાં પરમકૃપાળું દેવ શ્રીમદ્ભૂતના ચિત્રપટને ગોઈવવામાં આવેલ. ભાઈઓના માથા પર સાફાઓ શોભી રહેલ હતા. હોલ-ત્રાંસાના તાલે નાચતાં-ગાતાં મુમુક્ષુ, ભાઈ-બહેનો સમગ્ર આશ્રમમાં ફરેલ હતાં. પ્રશાંતનિલય નજીક બનાવવામાં આવેલ શર્નુજ્યના પહુંનાં દર્શન કરી ત્યાં જીઉમળકાભેર સમૂહ ચૈત્યવંદનનો કાર્યક્રમ યોજવામાં આવેલ હતો. તેમાં ભાગ લઈ શોભાયાત્રા સ્વાધ્યાયખંડ પાસે આવેલ હતી. સ્વાધ્યાયખંડના બેઝમેન્ટમાં પરમકૃપાળું દેવની પ્રતિમાજી સમક્ષ આરતી-મંગળદીવો કર્યા બાદ બધા ઉપર આવ્યા હતા. ભક્તિનાં પદોની રમજાટ પછી પ.પૂ.ભાઈશ્રીએ ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ વચનામૃતજ્ઞ’ના આધારે

જ્ઞાનીના ગુણો વિષે વિસ્તૃત સમજ આપેલ. બપોરના સ્વાધ્યાયમાં શરૂઆતમાં બ્ર.નિ.શ્રી મિનળબહેને મહાત્મા પુરુષોના જન્મદિનની ઉજવણી શા માટે કરવામાં આવે છે તે સમજાવેલ તો પ.પુ.ભાઈશ્રીએ પરમકૃપાળુ દેવમાં જ્ઞાન અને ગુણોનો ભંડાર હતો તેની છણાવટ કરી હતી તેમ જ મહાત્મા ગાંધીજી તેમ જ અન્ય મુમુક્ષુઓના પ્રત્યક્ષ રીતે થયેલ પ્રેરક ગ્રસંગો જણાવી શ્રીમદ્ભૂતમાં રહેલાં ઉદાસીનતા-સમતા-નિઃસ્પૃહતા-વીતરાગતાના ગુણો મુમુક્ષુગણો જીવનમાં અવધારવા અનુરોધ કરેલ હતો.

બ્ર.નિ.શ્રી વિકમભાઈ અને બ્ર.નિ. શ્રી મિનળ-બહેન દ્વારા અદ્ભુત ભક્તિ થયેલ હતી.

મુમુક્ષુઓ દ્વારા સંઘપૂજન પણ કરવામાં આવેલ હતું. આમ સમગ્ર દિવસ શ્રીમદ્ભૂત બની ગયેલ હતો. સારી સંખ્યામાં મુમુક્ષુઓની હાજરી રહેલ હતી.

પરમકૃપાળુ દેવના જન્મદિનની મુંબઈમાં ઉજવણી

પુ.ભાઈશ્રીની મુંબઈમાં હાજરી હોવાથી પ.કૃ.દેવના જન્મદિન નિમિત્તે દાદર જ્યવંત સંઘવીને ઘેર એક જાહેર સ્વાધ્યાય-ભક્તિનો પ્રોગ્રામ તા. ૬-૧૧-૧૧ બપોરે ૪ થી ૫.૩૦ રાખવામાં આવેલ.

સ્વાધ્યાયમાં પુ.ભાઈશ્રીએ ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃતા’માંથી ‘જ્ઞાની કોને કહેવાય?’ તે પ.કૃ.દેવના વચનો લઈ અને તેમના જ વચનથી તેમની જ્ઞાનદશા જણાવતાં વચનો લીધાં હતાં. મહાત્મા ગાંધીજીના ઉદ્ગારો, પ.કૃ.દેવની દશા વિષેનાં વચનો પણ લેવામાં આવેલ. બ્ર.વિકમભાઈ તથા મુમુક્ષુઓએ સુંદર ભક્તિ કરાવેલ.

આ પછી પ.કૃ.દેવના ચિત્રપટને હાર પહેરાવી આરતી તથા મંગળદીવો કરવામાં આવેલ. જ્યવંતભાઈ સંઘવી પરિવાર તરફથી અલ્યાહારની

વ્યવસ્થા પણ રાખવામાં આવેલ. મુંબઈના બધા જ બ્રહ્મનિષ્ઠો તથા મોટી સંખ્યામાં મુમુક્ષુઓએ આ પ્રોગ્રામનો લાભ લીધો હતો.

॥ ॥ ॥

નેત્રયજ્ઞ

બર્મિંગહામ-બ્રિટનમાં વસતા મુમુક્ષુભાઈ શ્રી પ્રભુલાલભાઈ જીવરાજ શાહ તથા લંડનનાં શોભાબેન દરીશભાઈ શાહ તરફથી ૮૬ થી ૮૭ આંખનાં ઓપરેશન કરવા માટે અર્થ-સહાય પ્રાપ્ત થતાં તા. ૧૪-૧૧-૧૧ના રોજ નેત્રયજ્ઞની શુભ શરૂઆત કરવામાં આવી. પુ.ભાઈશ્રી નલિનભાઈ કોઠારીએ દીપ પ્રગટાવી આ નેત્રયજ્ઞનું ઉદ્ઘાટન કર્યું. તેમણે મુમુક્ષુઓને શ્રી પ્રભુલાલ-ભાઈની ઓળખાણ કરાવી ધન્યવાદ આપ્યા. આ પ્રસંગે બ્રહ્મનિષ્ઠો, ભારત તથા લંડનનાં મુમુક્ષુઓ હાજર હતાં. પ્રભુલાલભાઈ તરફથી નેત્રયજ્ઞ સિવાયની અન્ય પ્રવૃત્તિ માટે પણ અર્થ-સહાય પ્રાપ્ત થયેલ છે. દરવર્ષે તેમના તરફથી ડોનેશન પ્રાપ્ત થતું હોય છે.

॥ ॥ ॥

દીપોત્સવી મહોત્સવની આનંદભેર થયેલ ઉજવણી

દરવર્ષની માફક આ વર્ષે પણ પ.પુ.ભાઈશ્રીની નિશ્ચામાં તારીખ ૨૪થી ૨૭ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૧ દરમ્યાન દીપોત્સવી મહોત્સવની આનંદભેર ઉજવણી કરવામાં આવેલ હતી.

દરરોજ ધ્યાન, આજ્ઞાભક્તિ, સમૂહ ચૈત્યવંદન ઉપરાંત ૩૬ માળાઓ ગણવામાં આવતી હતી. પ.પુ.ભાઈશ્રીએ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાંથી સ્વાધ્યાય કરાવેલ હતો. આ સૂત્રનો ગુજરાતી અનુવાદ મુનિશ્રી સંતભાલજીએ કરેલ છે. તે પુસ્તકમાં ઉદ્ઘયન છે. તેમાંથી પ્રથમ અધ્યયન ‘વિનયશુત’, તૃતીય

અધ્યયન ‘ચતુરંગીય’ અને ઓગણત્રીસમું અધ્યયન ‘સમ્યકૃત્વ પરાક્રમ’ સવિસ્તર સમજાવેલ.

વિનયશ્વુત અધ્યયનમાં વિનયનો અર્થ અર્પણાત્તા દર્શાવેલ છે, એને જ ભક્તિ કહેલ છે. તો ચતુરંગીય અધ્યયનમાં ભગવાન જણાવે છે કે, પ્રાણીમાત્રાને ચાર ઉત્તમ અંગો ૧. મનુષ્યત્વ, ૨. શુદ્ધિ (સત્ય શ્રવણ), ૩. શ્રદ્ધા અને ૪. સંયમની શક્તિ પ્રાપ્ત થવાં દુર્લભ છે. સમ્યકૃત્વ પરાક્રમ અધ્યયનમાં ઊઠ બોલ ભગવાને કહેલ છે. ભગવાન મહાવીર સ્વામી જણાવે છે કે, પરાક્રમ, શક્તિ કે સામર્થ્ય તો જીવમાત્રામાં છે પરંતુ સમક્રિત દદ્ધિ પાભ્યા પછી જે પુરુષાર્થ થાય છે તે જ સાચો પુરુષાર્થ કે સાચું પરાક્રમ કહેવાય છે.

ઉપરોક્ત સ્વાધ્યાય ચાર દિવસ ચાલેલ. ઉપરાંત પ્રથમ બે દિવસ રાત્રે પ.પુ.ભાઈશ્રીએ વાતાંઓ કરેલ. તા. ૨૪-૧૦-૧૧ના ‘ભક્તિ અને સમર્પણનો પંથ’ વાર્તા દ્વારા માળી સુદાસની સાચી ભક્તિ વિષે જણાવેલ તો તા. ૨૫-૧૦-૧૧ના માસ્તુષ મુનિની વાર્તા દ્વારા રાગ-દ્રેષ્ણને દૂર કરવાનો બોધ આપેલ.

તા. ૨૬-૧૦-૧૧ના દિવાળી નિમિત્તે રાત્રે સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ તેમ જ રાતના ૧૨ વાગ્યા પૂર્વે ગ્રાણ માળા તેમ જ ૧૨ વાગ્યા પછી ગ્રાણ માળા ગણવામાં આવેલ. પ.પુ.ભાઈશ્રીએ દીપ પ્રાગટ્ય દ્વારા સંવત ૨૦૬૮ના નવા વર્ષને વધાવેલ.

તા. ૨૭-૧૦-૧૧ના નૂતનવર્ષ નિમિત્તે સવારે પાંચ વાગે પ.પુ.ભાઈશ્રીના વરદ્ધ હસ્તે દહેરાસરજીના દ્વારોદ્ઘાટન બાદ ગૌતમસ્વામીને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્તિ અંગે સ્વાધ્યાયખંડમાં ગ્રાણ માળા ગણવાયા બાદ નૂતનવર્ષમાં સાધનામાં પ્રગતિ સાધવા પ.પુ.ભાઈશ્રીએ મુમુક્ષુગણને આશીર્વાદ આપેલ હતા.

દીપોત્સવી મહોત્સવમાં દિવાળીના શુભ દિવસે

નૂતન સ્વાધ્યાયખંડ કે જેનું બાંધકામ ચાલે છે તેના બેઝમેન્ટમાં શુદ્ધીકરણના હેતુથી પૂજાનો કાર્યક્રમ યોજવામાં આવેલ હતો. સવારના પાંચ કલાકે નવસ્મરણના કાર્યક્રમ બાદ સ્નાતપૂજા થયા બાદ પંચકલ્યાણક પૂજાનો કાર્યક્રમ પ.પુ.ભાઈશ્રીની શુભ નિશ્ચામાં સંપત્ત થયેલ હતો. આ અંગેની તમામ વ્યવસ્થા બ્ર.નિ.શ્રી વિકમભાઈએ સંભાળેલ હતી. બધાં જ બ્ર.નિ.શ્રીઓ, ટ્રસ્ટીશ્રીઓ તેમ જ મુમુક્ષુગણે અતિ ઉલ્લાસપૂર્વક ભાગ લીધેલ હતો. લાડવાની પ્રભાવના થયેલ.

સ્વાધ્યાય દરમ્યાન પ.પુ.ભાઈશ્રીએ આંખની હોસ્પિટલના ડૉ. કમલભાઈ તેમ જ મેમ્બર્સને ‘વિશ્વ દદ્ધિ દિન’ (તા. ૧૩-૧૦-૧૧)ના દિવસે ગુજરાત રાજ્ય અંધત્વ નિયંત્રણ સોસાયટી, ગાંધીનગર દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ પ્રશંસનીય કામગીરી બદલનો એવોર્ડ પ્રદાન કરેલ હતો તેમ જ અભિનંદન અર્પેલ હતા.

સમગ્ર મહોત્સવ દરમ્યાન દેશ-પરદેશનાં ૨૫૦ જેટલાં મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લીધેલ હતો.

૦૦ ૦૦ ૦

આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર અવતરણ દિનની થયેલ ઉજવણી

દર વર્ષની માફિક આ વર્ષે પણ આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર અવતરણ દિનની આનંદપૂર્વક ઉજવણી કરવામાં આવેલ હતી. સંવત ૧૮૫૨ના આસો વદ એકમના દિવસે પરમ કૃપાળુ દેવ શ્રીમદ્ભૂતે પૂ. સૌભાગ્ય-ભાઈ દ્વારા કરવામાં આવેલ વિનંતીના અનુસંધાનમાં નિર્ધાર ખાતે આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રનું અવતરણ કરેલ હતું. એ હિસાબે જોતાં સંવત ૨૦૬૭ના આસો વદ એકમના ૧૧૫ વર્ષ પૂર્ણ થયેલ છે. તે નિમિત્તે ગુરુવાર, તા. ૧૩-૧૦-૨૦૧૧ના રોજ આત્મસિદ્ધિ

શાસ્ત્રની વિધિવત્તુ પૂજા ભષાવવામાં આવેલ હતી. મુમુક્ષુગણે સારી સંખ્યામાં લાભ પ્રાપ્ત કરેલ હતો. સંઘપૂજન પણ થયેલ હતું.

અતિથિગૃહ વચ્ચેની જમીન પર નાનો હોલ બનાવવાનું નક્કી કર્યું. હોલનું બાંધકામ પૂરું થતાં આપણે તેમની જરૂરિયાત પ્રમાણે પેઇન્ટિંગ્સ તૈયાર કરી આપ્યાં.

॥ ॥ ॥

આસો માસની આયંબીલની

ઓળીની થયેલ ઉત્સાહભેર ઉજવણી

દર વર્ષની માફક આ વર્ષે પણ આસો માસ (૨૦૬૭)ની આયંબીલની ઓળીની આરાધના ઉત્સાહસભર વાતાવરણમાં થયેલ હતી. મંગળવાર, તા. ૦૪-૧૦-૨૦૧૧થી તા. ૧૨-૧૦-૨૦૧૧, બુધવાર સુધી ઉજવવામાં આવેલ હતી.

દરરોજ સવારના તેમ જ બપોરના બ્ર.નિ. શ્રી વિનુભાઈ શાહ દ્વારા શ્રીપાળ રાજના રાસનું વાંચન કરવામાં આવતું હતું. જ્ઞાનપૂજા પણ દરરોજ કરવામાં આવતી હતી. આશ્રમમાં રહી નવે નવ દિવસ આયંબીલની ઓળી કરનાર પાંચ મુમુક્ષુ હતાં.

શ્રી વિપીનભાઈ કામદાર, રાજકોટ તરફથી આખી આયંબીલની ઓળી કરનારને દ્રાયકૂટના બોક્સની પ્રભાવના કરવામાં આવેલ હતી.

॥ ॥ ॥

‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ જીવનદર્શન’નું

ઘાટકોપર જ્ઞાનમંદિરમાં ઉદ્ઘાટન

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ જ્ઞાનમંદિર, ઘાટકોપર, મુંબઈના ટ્રસ્ટીઓ તથા કાર્યકરો છેલ્લાં થાડાં વર્ષોથી શ્રીમદ્ રાજચંદ્જીના જીવનની માહિતી દર્શાવતું કાયમી પ્રદર્શન રાખવા માટે વિચારણા કરી રહ્યા હતા. શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળે તે પ્રદર્શન માટે જોઈતાં બધાં જ પેઇન્ટિંગ્સ ભેટ આપવા વચ્ચે આપેલ.

પ્રદર્શન માટે જગ્યા ફાળવવા તેઓએ ઘણી જ વિચારણા કરી અને છેલ્લે તેમના સ્વાધ્યાય હોલ અને

આ પ્રદર્શનનું ઉદ્ઘાટન આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રનો અવતરણ દિન, આસો વદ ૧ ને તા. ૧૩-૧૧-૧૧ના શુભદિને કરવામાં આવ્યું.

બ્ર. વિકમભાઈ તથા જ્ઞાનમંદિરના કાર્યકરોએ આ કામ માટે ઘણી મહેનત કરેલ છે.

॥ ॥ ॥

પર્લી આશ્રમના મુમુક્ષુઓએ સાયલા

આશ્રમની શિબિરમાં ભાગ લીધો.

તા. ૧૭થી ૨૧ નવેમ્બર-૨૦૧૧, શ્રીમદ્ રાજચંદ્ આત્મતત્ત્વ રિસર્ચ સેન્ટર-પર્લીનાં ૨૧ મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનો શિબિર અર્થે પદ્ધારેલ. એક આશ્રમનો બીજા આશ્રમ સાથે સહકાર વધે અને બધા એકબીજાથી પરિચિત થાય તેવી પૂ.પણ્ણાજ પ્રવિષાભાઈ મહેતાની શુભ ભાવનાથી પ્રેરાઈને આ પ્રોગ્રામ ગોઠવાયેલ. તેમની મુલાકાત વખતે આશ્રમમાં એકાંત મૌન તથા આરાધના શિબિરો ચાલી રહી હતી. શિબિરના બધા જ નિયમોનું પાલન કરી આરાધના શિબિરનો તેઓએ લાભ લીધો હતો. પૂ.ભાઈશ્રીએ તેમના માટે ખાસ સમય ફાળવી બપોરે ૪-૦૦થી ૫-૩૦ ‘વિચાર શક્તિ’ વિષય પર સ્પેશિયલ સ્વાધ્યાય કરાવ્યો હતો. રાત્રીના ભક્તિના પ્રોગ્રામ વખતે પણ તેઓ ભક્તિપદ રજૂ કરતાં હતાં. સુરેશભાઈ છેડાની સરદારી નીચે આવેલ આ મુમુક્ષુઓએ માર્ગ પ્રત્યેનો સમર્પિતભાવ તથા પ્રેમ-ભક્તિ વ્યક્ત કરેલ હતાં.

તેઓ આશ્રમ દ્વારા ચાલતી જનહિતાની પ્રવૃત્તિઓ પણ જોવા ગયાં હતાં. તેઓની આ મુલાકાત ભાવપૂર્ણ અને ઘણી જ સારી રહી.

Outstanding achievement of Raj Saubhag Satsang Mandal-Sayla

On 24th Dec-2011 there was opening of Mobility and Amusement Park in Aashirwad Trust for Differently Abled (ATD), managed by Shree Raj Saubhag Satsang Mandal (RSSM) and Technical support from Blind Peoples Association (BPA).

Executive Director of Blind People Association - Ahmedabad, Mr. Bhushan Punani spoke highly of P. P. Bhaishree and the impact of our Ashram's association with ATD. He said,

"I have never heard of a sensory park in a 'village'. All over India, Sayla is the only village that has a Sensory Park. ATD managed by RSSM has set an example for all organisations in India. No one can imagine that there will be such a well designed, well maintained and well managed organisation in a small place like Sayla. Such an organisation is no where in entire India. Its full credit goes to P. P. Bhaishree and HIS full team. This organisation is just not on Gujarat's map but it has made its place on World Map.

Sharing one experience with you - Our organisation conducts training for teachers all over India. One team had come to BPA. They were little unhappy with gujarati food, heat, walking long distances, etc. So I sent them to ATD for 5 days. After relishing ATD's bhakri, rotla and buttermilk they went for a field visit. On their return to BPA, I asked them for their feedback. One women stood up and started crying. She confessed, "I made a very big mistake. When I came here for training I was complaining a lot. But after visiting ATD and meeting Rajesh in the field visit, I feel my life had no

meaning. A person despite being deafblind has so many abilities, and I am doing nothing despite having all senses intact. My life has completely changed. From now onwards, I dedicate myself to this field. Disability field will remain the sole aim of my life".

Mr. Bhushan Punani continues, "The entire credit goes to ATD and RSSM. I am very happy that in a very short time this organisation has grown so much. The plus point of this organisation is that it involves Government in every project it undertakes.

Bhaishree, entire Disability field is grateful (કૃષી) to You for your unflinching support."

પ્રેષક : ભાવિકા

□ □ □

In September Shibir, P. P. Bhaishree explained Pujya Kalidasbhai's patra number 7. In it, Pujya Kalidasbhai has given the simplest definition of raag and dvesh. And P. P. Bhaishree's explanation makes all things clear.

P. Kalidasbhai, "પુદ્ગાલિક પદાર્થ અથવા તો માયિક પદાર્થ પામવાથી, તે પદાર્થ પ્રત્યે મોહ હોવાથી જીવમાં ઉલ્લાસ પરિણામ થાય તે 'રાગ' અને તે પદાર્થ મોહને લીધે જંખના કરતા પ્રાપ્ત ન થવાથી થતો જેદ તે 'દ્રેષ' .

When we get a thing we want, we feel happy/ excited / we like it. (હર્ષ થાય, ઉલ્લાસ થાય, આનંદ થાય, ખુશી થાય, ગમે.) - this is raag.

When we don't get a thing we want, we feel sad / dejected / disappointed / dislike it / worry. (દુઃખ થાય, અષાગમો થાય, નિરાશ થાય, ચિંતા થાય.) - this is dvesh.

પ્રેષક : ભાવિકા

વર્ષ ૨૪મું - પત્ર ક્રમાંક ૧૬૫

પરમ પૂજ્ય કેવળભીજસંપત્તિ,
સર્વોત્તમ ઉપકારી શ્રી સૌભાગ્યભાઈ, મોરબી
આપનાં પ્રતાપે અત્ર આનંદવૃત્તિ છે. પ્રભુ
પ્રતાપે ઉપાધિજન્ય વૃત્તિ છે.

ભગવાન પરિપૂર્ણ સર્વગુણસંપત્તિ કહેવાય
છે. તથાપિ એમાંય અપલક્ષણ કંઈ ઓછાં નથી !
વિચિત્ર કરવું એ જ એની લીલા ! ત્યાં અધિક શું
કહેવું !

સર્વ સમર્થ પુરુષો આપને પ્રાપ્ત થયેલાં જ્ઞાનને
જ ગાઈ ગયા છે. એ જ્ઞાનની દિન પ્રતિદિન આ
આત્માને પણ વિશેષતા થતી જાય છે. હું ધારું ધું કે
કેવળજ્ઞાન સુધીની મહેનત કરી અલેખે તો નહીં
જાય. મોક્ષની આપણને કંઈ જરૂર નથી.
નિઃશંકપણાની, નિર્ભયપણાની, નિમુજ્જનપણાની
અને નિઃસ્પૃહપણાની જરૂર હતી, તે ઘણો અંશે પ્રાપ્ત
થઈ જણાય છે, અને પૂર્ણ અંશે પ્રાપ્ત કરાવવાની
કરુણાસાગર ગુપ્ત રહેલાની કૃપા થશે એમ આશા
રહે છે. છતાં વળી એથીયે અલૌકિક દશાની ઈચ્છા
રહે છે. ત્યાં વિશેષ શું કહેવું ?

અનહદ ધ્વનિમાં મણા નથી. પણ ગાડી-
ધોડાની ઉપાધિ શ્રવણનું સુખ થોડું આપે છે.
નિવૃત્તિ વિના અહીં બીજું બધું ય લાગે છે.

જગતને, જગતની લીલાને બેઠા બેઠા
મફતમાં જોઈએ છીએ.

આપની કૃપા ઈચ્છાં ધું.

વિ. આજાંકિત રાયચંદ્રના પ્રણામ

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ સંચાલિત

આશીર્વાદ વિકલાંગ કેન્દ્ર - સાયલા

ક્ષમતા કેન્દ્ર - લીંબડી

ઉપાસના તે કેર સેન્ટર, જોરાવરનગર

ઑક્ટોબરથી ડિસેમ્બર-૨૦૧૧ કાર્ય અહેવાલ

આશીર્વાદ, ક્ષમતા અને ઉપાસના સેન્ટરમાં
અનુકૂમે આશીર્વાદમાં નવેમ્બરથી ડોળિયા ગામથી
નવાં બાળકોને ગાડીમાં લાવવાની શરૂઆત કરી અને
આશીર્વાદમાં ૪૭ બાળકો, ક્ષમતા કેન્દ્રમાં ૨૬
બાળકો અને ઉપાસના સેન્ટરમાં ૨૬ બાળકો મળીને
કુલ ૮૮ બાળકોને તે કેર સેન્ટરમાં તાલીમ, તબીબી
સારવાર અને ફિઝિયોથેરાપીની સારવાર વિનામૂલ્યે
આપવામાં આવે છે. તેમ જ આશીર્વાદના ૧૪,
ક્ષમતા કેન્દ્રના ૧૧ અને ઉપાસના સેન્ટરના ૧૧
મળીને કુલ ઉદ્ભાગોને ફિઝિયોથેરાપીની સારવાર
આપવામાં આવે છે.

દાતાશ્રી સ્વ. શાંતાબેન નંદલાલભાઈ શાહ તથા
શ્રી જયસુખભાઈ શાહ લંડન (ચોટીલાવાળા) હસ્તે
મોનીલ અને જહાનવી પંકજભાઈ શાહના આર્થિક
સહયોગથી આશીર્વાદ, ક્ષમતા અને ઉપાસના તે કેર
સેન્ટરનાં બાળકો તથા સ્ટાફ મેભરો નવા રણુંજા,
આરાધના ધામ, ગોપી તળાવ, રુક્મણી મંદિર,
નાગેશ્વર, દ્વારકા, બેટદ્વારકા, પોરબંદર, મૂળ
દ્વારકા, વીરપુર અને હરસિદ્ધ માતાના મંદિરે ગયા
જેમાં બાળકોને બોટમાં બેસાડી દ્વારકાથી બેટદ્વારકા
ગયા અને બાળકોએ ખૂબ મોજ મજા કરી.

આશીર્વાદ તે ક્ષમતા અને ઉપાસના તે કેર
સેન્ટરમાં નવરાત્રી પર્વની ઉજવણી કરવામાં આવી.

ક્ષમતા કેન્દ્ર, લીંબડી તથા ઉપાસના તે કેર
સેન્ટર, જોરાવરનગરમાં દાતાશ્રીઓની હાજરી તેમ

જ આશીર્વદ તે કેર સેન્ટર, સાયલામાં બ્રહ્મનિષ શ્રી વિકમભાઈ, શ્રી જયસુખભાઈ, શ્રી ઈલાબેન, શ્રી વિનાયકભાઈ તથા ફોરેનથી પધારેલ મુમુક્ષોના સાંનિધ્યમાં દિવાળી પર્વની ઉજવણી કરી જેમાં ફોરેનથી પધારેલ બાળકો તથા આશીર્વદનાં બાળકોએ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ રજૂ કર્યો અને શ્રી વિકમભાઈએ બાળકો, વાલીઓ તથા સ્ટાફ મેભરોને દિવાળીની શુભેચ્છા પાઠવી.

વિતરણ કેમ્પ / નિદાન કેમ્પ / સર્ટિફિકેટ કેમ્પ

જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા ખાતું અને આરોગ્ય વિભાગ દ્વારા વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે મેડિકલ સર્ટિફિકેટ કેમ્પનું આયોજન આશીર્વદ વિકલાંગ ટ્રસ્ટ, સાયલામાં કરવામાં આવ્યું, જેમાં જુદા જુદા નિષ્ણાતો જેવા કે આઈ સર્જન, ઈ.એન.ટી. સર્જન, ઓર્થોપેડિક સર્જન અને સાઇકિઅટ્રીસ્ટ ડોક્ટરોએ સેવા પૂરી પારી - જેમાં કુલ ૧૧૧ વિકલાંગ વ્યક્તિઓ આવ્યા અને તેમાંથી ૪૮ વ્યક્તિઓને વિકલાંગતા મુજબ મેડિકલ સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવ્યાં.

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ, લાયન્સ કલબ ઓફ ટારફેચ, મુંબઈ આયોજિત ફિલ્મિયોથેરાપી કેમ્પનું આયોજન આશીર્વદ વિકલાંગ ટ્રસ્ટમાં કરવામાં આવ્યું. જેમાં પ.પુ.ભાઈશ્રી દ્વારા દીપ પ્રાગટ્ય કરી કાર્યક્રમને ખુલ્લો મૂકવામાં આવ્યો. આ કેમ્પમાં ૭૦૫ વ્યક્તિઓ આવ્યા અને તેમાંથી જરૂરિયાત મુજબ ૮૮ વ્યક્તિઓને કમરપણા, ૧૮૨ વ્યક્તિઓને ઢીંચણપણા, ૧૫ વ્યક્તિઓને ગરદન પણા અને ૨૬૪ વ્યક્તિઓને કેલ્શિયમની ગોળીઓ આપવામાં આવી.

સ્ટાફ મેળવેલ તાલીમ / સેમિનાર

આશીર્વદના સંપૂર્ણ સ્ટાફની મીટિંગ અંધજન મંડળ વખ્તાપુર, અમદાવાદનાં શ્રી નંદિનીબેન રાવલ, શ્રી વિમલબેન થવાની અને શ્રી ભરતભાઈ

જોખીએ લીધી જેમાં કરેલ કાર્ય અને નવીન કાર્યની ચર્ચા કરી.

બેલ મહાકુંભ - ૨૦૧૧ મીટિંગમાં સુરસંગ રાઠોડ, દીપક ચૌહાણ અને ફરજાના મુલતાની સુરેન્દ્રનર ગયાં.

અંધજન મંડળ અમદાવાદ દ્વારા બારેજા ખાતે નેશનલ ટ્રસ્ટ અંતર્ગત ‘બઢતે કદમ’ જનજાગૃતિ કાર્યક્રમનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું જેમાં શ્રી આર. એસ. જાદવ અને શ્રી સુરસંગ રાઠોડ હાજરી આપી હતી.

સંસ્થા દ્વારા આપવામાં આવેલ તાલીમ

અંધજન મંડળ વખ્તાપુર, અમદાવાદ દ્વારા સ્પે. શિક્ષકો માટે સી.આર.ઈ. (કન્ટીન્યુ રિહેબિલિટેશન એજયુકેશન) ટ્રેનિંગ પ્રોગ્રામના તાલીમાર્થાઓ, વો ઈસ એન્ડ વિજન નોશનલ પ્રોગ્રામના તાલીમાર્થાઓને ગામડાંઓમાં લઈ જઈ વિકલાંગોની મુલાકાત કરાવી સમુદ્દ્રાય આધારિત પુનઃવસન યોજનાની તાલીમ આપી.

રમત ગમત કાર્યક્રમમાં મેળવેલ સિદ્ધિ

સુરેન્દ્રનગર જિલ્લા આઈ.ઈ.ડી. અંતર્ગત સાયલા, લીંબડી અને જોરાવરનગર બી.આર.સી. ભવનમાં રમતોત્સવ કાર્યક્રમ યોજાયો જેમાં ૬૫ બાળકોએ જુદી જુદી રમતમાં ભાગ લીધો અને ઈનામો મેળવ્યાં.

ગુજરાત રાજ્ય બેલ-મહાકુંભ - ૨૦૧૧ અંતર્ગત સ્પે. ઓલિમ્પિકમાં આશીર્વદ, ક્ષમતા અને ઉપાસના સેન્ટરના જિલ્લા કક્ષાએ રહે બાળકોએ ભાગ લીધો જેમાંથી ૧૬ બાળકોએ રાજ્ય કક્ષાએ ભાગ લીધો જેમાંથી ૬ બાળકો ફાઈનલ સુધી પહોંચ્યાં અને ૪ બાળકોએ સિદ્ધિ હાંસલ કરી.

પ્રોજેક્ટ ઈવેલ્યુઅશન

સાયલા તાલુકામાં અંધજન મંડળ દ્વારા સી.બી.એમ. ઓસેડ કો-ફિંગના આર્થિક સહયોગથી જનજાગૃતિ (ડેવલોપિંગ એ સસ્ટેનેબલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ફોર ધ ઈન્કલુઝન ઓફ ડિસેબલ પર્સન ઈન ગુજરાત) પ્રોજેક્ટ છેલ્લાં ૪ વર્ષથી ચાલે છે તે પ્રોજેક્ટના મૂલ્યાંકન માટે ભારતની વિકલાંગતા ક્ષેત્રે કામ કરતી સંસ્થાઓના નિષ્ણાતો જેમાં શ્રી ટેરેસા (સી.બી.એમ. ટીમ મેભર), શ્રી અમિતાભ મેહરોગા (ડાયરેક્ટર કમ સેકેટરી ઓફ વોલિન્ટરી ઓર્ગનાઇઝેશન એસ.પી.એ.આર. સી ઈન્ડિયા મેભર ઓફ ધ એડવાઈઝરી કમિટી ઓફ ધ મિનિસ્ટ્રી ઓફ હેન્ડિકેપ વેલફાર, સ્ટેટ ગવર્નેન્ટ ઓફ યુ.પી. એન્ડ મેભર ઓફ ધ લોકલ કમિટી ઓફ નેશનલ ટ્રસ્ટ ગવર્નેન્ટ ઓફ ઈન્ડિયા), શ્રી મુરલી, શ્રી નિરાદ (સી.બી.એમ. ટીમ મેભર) દ્વારા સાયલા તાલુકાના જુદા જુદા ગામમાં જઈ લાભાર્થીઓ તેમ જ પંચાયતના પદાધિકારીઓ સરકારશીના અધિકારીઓ સાથે મુલાકાત કરી પ્રોજેક્ટમાં થયેલ કામગીરી અને સિદ્ધિઓ વિષે જાણકારી મેળવી અને તેઓ વડિયા ગામમાં ફિલ્ડ વિઝિટ કરી અને આશીર્વાદમાં ટ્રસ્ટી શ્રી ભુપતભાઈ શેઠ, સરપંચ શ્રી, સાયલા બ્લોક ઓફિસર, જિલ્લા આઈ.ઈ.ડી. કો-ઓર્ડિનેટર એસ.એસ.એ. સી.આર.સી. કો-ઓર્ડિનેટર, વખતપર પ્રાથમિક શાળાના આચાર્ય, બાળવિકાસ ન્યુટ્રિશિયન આસિસ્ટન્ટ, આંગણવાડી વર્કર, મારગ સંસ્થાના મેભર, હેલ્થ વર્કર, આશા વર્કર, ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય તેમ જ વિકલાંગ ચુપ લીડરો, વાલીઓ અને વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો મળ્યા. આ મૂલ્યાંકન દરમિયાન તેમની સાથે અંધજન મંડળનાં પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર શ્રી નંદિનીબેન, શ્રી વિમલબેન થવાની,

શ્રી જ્યોતિષ ચૌધરી અને શ્રી ભરત જોડાયાં.

સેન્સ ઈન્ટરનેશનલ ઈન્ડિયા સંચાલિત ડેફ-બ્લાઇન્ડ પ્રોજેક્ટ મૂલ્યાંકનમાં સ્પાસ્ટિક સોસાયટી ફોર ચેમાઈના ડાયરેક્ટર શ્રી આલોક ગોહાએ જુદા જુદા ગામડામાં જઈ ડેફબ્લાઇન્ડ બાળકો, તેમના વાલીઓ, લીબડી બી.આર.સી. કો-ઓર્ડિનેટર, રીસોર્સ ટીચર, સી.આર.સી. કો-ઓર્ડિનેટરની સાથે મુલાકાત કરી મૂલ્યાંકન કર્યું. આ મૂલ્યાંકન દરમિયાન તેમની સાથે અંધજન મંડળનાં પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર શ્રી નંદિનીબેન, સેન્સ ઈન્ટરનેશનલના ડેફ્યુટી ડાયરેક્ટર શ્રી બીજુ મેથ્યુ જોડાયા.

જનજાગૃતિ

શ્રી સુરસંગ રાઠોડ નેશનલ ટ્રસ્ટ-દિલ્હી આયોજિત ‘બઢતે કદમ’ જનજાગૃતિ કાર્યક્રમમાં ગુજરાત રાજ્યના જુદા જુદા જિલ્લામાં જઈને કાર્યક્રમો કર્યા તેમાં વિકલાંગોના હક અને અધિકાર તેમ જ નેશનલ ટ્રસ્ટ અંતર્ગત ચાલતી સ્કીમો તેમ જ તેના વિષેની વિસ્તૃત માહિતી આપી.

નેશનલ ટ્રસ્ટ-દિલ્હી અંતર્ગત ‘બઢતે કદમ’ કાર્યક્રમ સર્વ શિક્ષા અભિયાન મિશન જિલ્લા કો-ઓર્ડિનેટર, સમાજ સુરક્ષા વિભાગના પ્રતિનિધિ, લીબડી, ચુડા બી.આર.સી.કો-ઓર્ડિનેટર, નેશનલ ટ્રસ્ટ સ્નેક કો-ઓર્ડિનેટર, લીબડી શહેરના અગ્રણી કાર્યક્રમો તેમ જ દાતાશ્રીઓની ઉપસ્થિતિમાં યોજાયો જેમાં આશીર્વાદનાં બાળકોએ પ્રાર્થનાથી કાર્યક્રમની શરૂઆત કરી તેમ જ ક્રમતા કેન્દ્રનાં બાળકોએ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ રજૂ કર્યો અને ‘બઢતે કદમ’ ટીમના મેભરોએ નેશનલ ટ્રસ્ટ વિષે વિસ્તૃત માહિતી આપી. આ કાર્યક્રમમાં લગભગ ૪૫૦ જેટલાં જુદી જુદી વિકલાંગતા ધરાવતાં બાળકો, વ્યક્તિઓ અને તેમના વાલીઓએ ભાગ લીધો.

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ દ્વારા પરદેશથી શ્રી મેનકાબેન પારેખ અને એલ.એમ.વોરા ગર્વસ હાઈસ્કુલમાંથી ૭૦ વિદ્યાર્થીની અને ૨ શિક્ષકોએ, ધર્મજથી ૨૫ સત્યો તેમ જ ડૉ. રવીન્દ્ર દવે, શ્રી દિવ્યેશનભાઈના પુત્ર સાથે ૮ મેભરોએ સંસ્થાની શુભેચ્છા મુલાકાત લીધી.

દાતાશ્રી કિશાનભાઈ રામચંદ્રભાઈ તરફથી બાળકોને કપડાં તેમ જ શ્રી રાજુભાઈ મુળીવાળા તરફથી કંપાસનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું.

□ □ □

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ પ્રેરિત

'પ્રેમની પરબ'

ઓક્ટોબર-૧૧થી ડિસેમ્બર-૧૧

ત્રિમાસિક ટૂંક અહેવાલ

ઓક્ટોબર-નવેમ્બર માસ પરીક્ષાઓ અને વેકેશનનો સમયગાળો છે. 'પ્રેમની પરબ' અંતર્ગત ૫-૬ સપ્ટેમ્બર-૧૧ના દિવસોએ "શિક્ષણ વિમર્શ" કાર્યક્રમ દ્વારા વૈચારિક રીતે મોટું કામ થયું. વળી ડિસેમ્બર માસ વાર્ષિક ઉત્સવની પૂર્વતૈયારીનો માસ ગણાય. આ ગણ માસ દરમ્યાન થયેલ પ્રવૃત્તિનો ટૂંક અહેવાલ પ્રસ્તુત છે.

તા. ૫-૬/૧૦/૧૧, ગુરુવાર અમદાવાદ મુકામે "શિક્ષણ પર્વ" ના આયોજન અને વ્યવસ્થાપન અંગેની અગત્યની મીટિંગ ગુજરાત કેળવણી પરિષદ ના નેજા નીચે મળી. શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ વાસ તેમાં ઉપસ્થિત રહ્યા. ગુજરાત કેળવણી પરિષદ સાથે 'પ્રેમની પરબ' સંકિય રીતે જોડાયેલ છે.

તા. ૫-૬/૧૧/૧૧, શનિ-રવિવારના બે દિવસોએ શ્રી રાજ-સોભાગ આશ્રમ-સાયલા ખાતે

'સુરેશ જોશી સાહિત્ય વિચાર ફોરમ' અને 'પ્રેમની પરબ'ના સંયુક્ત ઉપકમે "વાર્તા શિબિર" યોજાઈ. જેમાં પ્રસિદ્ધ સાહિત્યકાર વિવેચક સુમન શાહ, રાજેન્ર પટેલ, માય ડીયર જ્યુ, મોહન પરમાર, મનોહર ત્રિવેદી અને રમેશ આચાર્ય સહિત ગુજરાતના ૩૦ જેટલા પ્રસિદ્ધ વાર્તાકારોએ વાર્તા પઠન કર્યું. વાર્તાનાં વિવેચન થયાં. 'પ્રેમની પરબ'ની શાળાઓના શિક્ષકો અને સાહિત્યકારો મળી કુલ - ૫૦ વ્યક્તિઓએ બે દિવસ શિબિરમાં ભાગ લીધો. સાહિત્યની ખૂબ મૂલ્યવાન પ્રવૃત્તિ થઈ. શિબિરમાં મુમુક્ષુગણ પણ ઉપસ્થિત રહ્યો. બ્ર.નિ. શ્રી ભૂપતભાઈ શેડે પણ આધ્યાત્મિક ભાવવાળી વાર્તાનું પઠન કર્યું. શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈએ સમગ્ર શિબિરનું સંચાલન કર્યું.

તા. ૮/૧૧/૧૧, મંગળવાર ના રોજ સ્વજન સંસ્થાનાં સંચાલક અમર પંડિત 'પ્રેમની પરબ' પ્રોજેક્ટની પરિચય મુલાકાતે આવ્યા.

તા. ૨૨/૧૧/૧૧, મંગળવારના રોજ વખતપર પ્રા.શાળામાં શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિની મીટિંગ રાખવામાં આવેલ જેમાં આ વિસ્તારના શિક્ષણવિદ્ય તરીકે શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ વ્યાસનું સન્માન કરવામાં આવ્યું. ગ્રામજનો અને વાલીઓ સાથે મુલાકાત થઈ. વિદ્યાર્થીઓએ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ રજૂ કર્યો. દુંગલાંડથી આવેલ મેનકાબેન પણ આ સભામાં ઉપસ્થિત રહ્યાં. દુંગલાંડના શિક્ષણ વિશે તેમણે પણ ઉદ્ભોધન કર્યું.

તા. ૧૦/૧૨/૧૧, શનિવાર સાયલા પ્રા. શાળાનં.૧ માં પે.સે.નીચેની હ શાળાનાં ૨૦ જેટલા શિક્ષકો અને ૨૫ જેટલા વાલી પ્રતિનિધિઓની તાલીમ શિબિર ચાલતી હતી. તેમાં શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ વ્યાસે શાળા વ્યવસ્થાપન અંગે સૌ પ્રશ્નાઓ પ્રશ્નાયેલ કર્યું. દુંગલાંડથી આવેલાં મુમુક્ષુ ઉધાબહેન

મહેતા પણ આ સભામાં ઉપસ્થિત રહ્યાં.

તા. ૧૩/૧૨/૧૧, મંગળવાર ‘પ્રેમની પરબ’ અને ‘નહેરુ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર’ – મુંબઈના ઉપકર્મ વિજ્ઞાન વિષયની “શૈક્ષણિક સાધન નિર્માણ કાર્યશાળા” રાખવામાં આવી, જેનું ઉદ્ઘાટન પૂર્ણ ભાઈશ્રીના હસ્તે થયું. નહેરુ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના શિક્ષણ અધિકારી શ્રી એસ. એન. ભણે પ્રયોગોનું નિર્દર્શન કર્યું. હાજર ૮૪ શિક્ષકોએ જાતે વિજ્ઞાનના સાધનો બનાવ્યાં.

તા. ૧૪/૧૨/૧૧, બુધવારના રોજ નહેરુ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર મુંબઈના શ્રી એસ. એન. ભણે, પૂર્ણ એલ. એલ. વોરા ગલ્વ્સ હાઇસ્કૂલની મુલાકાતે આવ્યા અને બે કલાક વિજ્ઞાન જાગૃતિ માટે વ્યાખ્યાન આપ્યું. તેમ જ કેટલાક વિજ્ઞાન પ્રયોગો દ્વારા નિર્દર્શન આપ્યું.

તા. ૧૭/૧૨/૧૧, શનિવાર ‘શિક્ષણ-વિમર્શ પર્વ’ વખતે આવેલ ગાંધીસ્મૃતિ, ભાવનગરના શ્રી જ્યંતિભાઈ અંધારિયાના સૂચન મુજબ ગાંધી વિચારની પરીક્ષાઓ ‘પ્રેમની પરબ’ના સંયોજનથી લેવાઈ, જેમાં ૧૭ શાળાઓના ૬૫૦ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી.

તા. ૨૦/૧૨/૧૧, મંગળવારના રોજ સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીના ગુજરાતી વિભાગના વડા ડૉ. બળવંત જાની, પ્રાધ્યાપક ડૉ. અંબાદાન રોહંડિયા તથા દુંગલાંડમાં ગુજરાતી ભાષાના શિક્ષણનું અભિયાન ચલાવનાર નિવૃત્ત પ્રાધ્યાપક જગદીશભાઈ દવે આશ્રમની મુલાકાતે આવ્યા. પૂર્ણ ભાઈશ્રી સાથે ઘનિષ્ઠ મુલાકાત થઈ. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી દ્વારા અને મુખ્યમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીના નિર્દેશ મુજબ “શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર”ના અધ્યાત્મ જીવન વિચાર અંગે સંશોધન માટે બે ફેલોશિપ શ્રી રાજ સોભાગ આશ્રમ

દ્વારા સ્પોન્સરશિપ માટેની દરખાસ્ત અંગે ચર્ચા થઈ.

તા. ૨૩/૧૨/૧૧, શુક્રવારના રોજ આંતર રાષ્ટ્રીય શિક્ષણવિદ્ધ અને યુનેસ્કોના પૂર્વ ડાયરેક્ટર શ્રી રવીન્દ્ર દવે, ડૉ. પી.જી. પટેલ, ભણશાલી ટ્રસ્ટ રાધનપુર તથા જલારામ સેવા ટ્રસ્ટ ધર્મજના પ્રતિનિધિઓએ આશ્રમની મુલાકાત લીધી. આશીર્વાદ વિકલાંગ કેન્દ્ર તથા ‘પ્રેમની પરબ’નો વિસ્તૃત પરિચય મેળવ્યો. નાનચંદ્રજી સ્મારક પ્રા. શાળા નં. ૧ની મુલાકાત લીધી. પૂર્ણ ભાઈશ્રી સાથે પણ મુલાકાત થઈ.

તા. ૨૪-૨૫/૧૨/૧૧, શનિ-રવિવારના બે દિવસ રૂપાયતન સંસ્થા જૂનાગઢમાં ‘ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ’ના અધિવેશનમાં શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ વાસે હાજરી આપી. ‘ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ’ના સંસ્થા સંભ્ય તરીકે શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ-સાયલાનો સમાવેશ પરિષદની મધ્યર૥ સમિતિમાં કો-ઓપ્ટ સંભ્ય તરીકે કરેલ છે. મધ્યર૥ સમિતિની બેઠકમાં શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ વાસે સંસ્થા વતી હાજરી આપી હતી.

‘પ્રેમની પરબ’ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ચાલતા ‘જીવન વિજ્ઞાન કેન્દ્ર’ માં ઓક્ટોબર-૧૧થી ડિસેમ્બર-૧૧ દરમ્યાન ૧૫ શાળાઓના ૫૦૨ વિદ્યાર્થીઓ તથા ૧૮ શિક્ષકોએ મુલાકાત લીધી. પ્રશિક્ષણ મેળવ્યું. ૨૧૮ પુસ્તકો વંચાયાં. નહેરુ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર મુંબઈના શ્રી એસ. એન. ભણે તથા મુણી તાલુકાના સોમાસર ગામના શિક્ષકો-વિદ્યાર્થીઓ વિજ્ઞાન કેન્દ્રની વિશીષ મુલાકાતે આવ્યા.

— ચંદ્રકાંત વ્યાસ

૦૦ ૦૦ ૦

શ્રી રાજ-સોભાગ આશ્રમ - સાયલા

'એકાંત મૌન આરાધના'

અરજી પત્રક

(શ્રી રાજમાર્ગનું યોગારોહણ પ્રકલ્પમાં જોડાયેલ મુમુક્ષુ માટે જ)

નામ :	ઉંમર :	તારીખ/વર્ષ
સરનામું :	અર્પણાતા	
	અર્ધપ્રાતિ	
	પૂર્ણપ્રાતિ	
ફોન નં. :	ઉચ્ચ શ્રેણી	

સંસાર-તાપથી દુભાયેલા ગ્રાહિત દુઃખી આત્માઓનું દુઃખ જોઈ પ. પૂ. ભાઈશ્રીએ બહુ અનુકૂળ કરી 'એકાંત મૌન આરાધના' શિબિરનું આયોજન કર્યું છે. શ્રી રાજમાર્ગનું યોગારોહણમાં જોડાયા બાદ મારો અધ્યાત્મ પુરુષાર્થ હજી વધુ પ્રબળ, વધુ જોમવંત, ધ્યેયલક્ષી બને તે માટે આ 'એકાંત મૌન આરાધના' શિબિરમાં મારા આત્માના શ્રેયાર્થે મને તક આપવા નમ્ર વિનંતી છે.

આ શિબિર માટેના બધા જ નિયમો મેં વાંચ્યા છે અને તેનું ચુસ્તપણે પાલન કરવાની હું બાંધધરી આપું છું.

૧. 'એકાંત મૌન આરાધના' ની કેટલી શિબિરો ભરી છે ?
૨. હું 'એકાંત મૌન આરાધના'ની શિબિર નં..... તારીખ..... થી..... તારીખ
માટે અરજી કરું છું.

શ્રુપ લીડરનું નામ :

શ્રુપ લીડરનો અભિપ્રાય :

શ્રુપ લીડરની સહી :

સાધકની સહી :

નોંધ : (અ) શિબિર શરૂ થવાના એક મહિના પહેલાં અરજી પત્રક ભરીને આશ્રમમાં પહોંચાડવાનું રહેશે.

(બ) શ્રુપ લીડરના અભિપ્રાય વગરનું અરજી પત્રક અમાન્ય ગણવામાં આવશે.

(ક) શિબિરમાં પસંદગી પામેલ મુમુક્ષુઓને વહેલી તક જાણ કરવામાં આવશે.

ખાસ નોંધ : (ખ) પરદેશના તથા લાંબા કેતે રહેતા મુમુક્ષુઓ "શ્રી રાજમાર્ગનું યોગારોહણ" પ્રકલ્પમાં ન જોડાયેલ હોય તો પણ 'એકાંત મૌન આરાધના' શિબિર માટે અરજી કરી શકશે.

(પાછળ)

‘એકાંત મૌન આરાધના’ શિબિરના નિયમો

૧. એકાંત મૌન આરાધના શિબિર શરૂ થવાની હોય તે તારીખથી એક મહિના પહેલાં દેશ-પરદેશના મુમુક્ષુઓ અરજી પહોંચાડવાની રહેશે.
૨. શિબિરને આગામે દિવસે મુમુક્ષુઓએ આશ્રમમાં હાજર થઈ જવાનું રહેશે અને શિબિર પૂર્ણ થાય પછી જ આશ્રમ છોડીને જરૂર શકશે.
૩. રૂમમાં નાસ્તો કરવો નહીં.
૪. આખો દિવસ આત્માનું અનુસંધાન રહે તે રીતે દરેક કમ ઉપરાંત સતત ચિંતન-મનન અને સુવિચારણા કરવી.
૫. મૌનપણે એકાંતમાં રહેતા સાધકને વૈરાગ્ય-ઉપશમભાવ વધે તે પ્રમાણેની ચર્ચા ખૂબ જ ઉપયોગી થશે.
૬. શિબિર સંચાલક તરફથી જે કાંઈ સૂચના આપવામાં આવે તેનું ચુસ્તપણે પાલન કરવું.
૭. સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, ધ્યાન અને સત્સંગના સમયે પાંચ મિનિટ પહેલાં સ્થાન ગ્રહણ કરી લેવું.
૮. મોબાઇલ ફોન, છાપું કે પત્રવ્યવહાર શિબિર દરમ્યાન સંપૂર્ણ બંધ રાખવા.
૯. આશ્રમની બહાર જરૂર શકાશે નહીં.
૧૦. ઉપરોક્ત નિયમોનો બંગ કરનાર સાધકને શિબિર સંચાલક શિક્ષા રૂપે જે કાંઈ પ્રાયશ્ચિત આપે તેનું ચુસ્તપણે પાલન કરવાનું રહેશે.

જાન્યુઆરી - ૨૦૧૨ થી સપ્ટેમ્બર - ૨૦૧૨ સુધી રાખવામાં આવેલ શિબિર		
મહિનો	એકાંત મૌન આરાધના શિબિર	આરાધના શિબિર
જાન્યુ.-૧૨	અડતાલીસમી શિબિર તા. ૨૧ શનિવારથી તા. ૨૫ બુધવાર સુધી	તા. ૨૧ શનિવારથી તા. ૨૫ બુધવાર સુધી
ફેબ્રુઆરી-૧૨	ઓગણપચાસમી શિબિર તા. ૨૬ રવિવારથી તા. ૧ માર્ચ ગુરુવાર સુધી	તા. ૨૬ રવિવારથી તા. ૧ માર્ચ ગુરુવાર સુધી
માર્ચ-૨૦૧૨	પચાસમી શિબિર તા. ૨૧ બુધવારથી તા. ૨૫ રવિવાર સુધી	તા. ૨૧ બુધવારથી તા. ૨૫ રવિવાર સુધી
	શિબિરની તારીખમાં ફેરફાર કરવામાં આવેલ છે.	શિબિરની તા.માં ફેરફાર કરવામાં આવેલ છે.
એપ્રિલ-૧૨	એકાવનમી શિબિર તા. ૨૧ શનિવારથી તા. ૨૫ બુધવાર સુધી	તા. ૨૧ શનિવારથી તા. ૨૫ બુધવાર સુધી
મે-૧૨	બાવનમી શિબિર તા. ૧૬ બુધવારથી તા. ૨૦ રવિવાર સુધી	તા. ૧૬ બુધવારથી તા. ૨૦ રવિવાર સુધી
જૂન-૧૨	ત્રેપનમી શિબિર તા. ૧૫ શુક્રવારથી તા. ૧૮ મંગળવાર સુધી	આરાધના શિબિર રાખવામાં આવેલ નથી.
જુલાઈ-૧૨	ચોપનમી શિબિર તા. ૨૫ બુધવારથી તા. ૨૮ રવિવાર સુધી	તા. ૨૫ બુધવારથી તા. ૨૮ રવિવાર સુધી
ઓગસ્ટ-૧૨	પંચાવનમી શિબિર તા. ૨૫ શનિવારથી તા. ૨૯ બુધવાર સુધી	તા. ૨૫ શનિવારથી તા. ૨૯ બુધવાર સુધી
સપ્ટે.-૧૨	શિબિર રાખવામાં આવેલ નથી.	શિબિર રાખવામાં આવેલ નથી.

સમતાના દૃષ્ટાંતો

૧. કોધાવેશમાં આવી જઈ અશાંત બનેલા પ્રસંગયંદ્ર રાજ્ઞિએ નરક ભોગવવા લાયક પાપ બાંધ્યું અને બીજી જ કષે સમતાભાવને ધારણ કરતાં કેવળજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કર્યું. સમતાનો, સમાધિભાવનો કેવો પ્રભાવ !
૨. ભરત ચક્કવર્તીને અરીસા ભવનમાં કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ તેમાં સમાધિભાવ, સમતાભાવ, એકત્વભાવ, અન્યત્વભાવ જ મુખ્ય કારણરૂપ છે. ખરેખર ! નિરૂપાધિક એવી સમતાનો પ્રભાવ વાણીથી અગોચર છે, માત્ર અનુભવથી જ સમજાય તેમ છે.
૩. ‘આત્મા દેહથી ભિન્ન છે’ એ રીતે શરીર પરની મમતાનો ત્યાગ કરીને શુદ્ધભાવને, સત્ત્વભાવને ધારણ કરીને તથા આત્માના ચિદાનંદ સ્વરૂપમાં લીન થઈને સ્કંદક આચાર્યના શિષ્યોએ ભયંકર યંત્રમાં પીલાવા છતાં અખંડ સમભાવ ધારણ કરીને આત્મ કલ્યાણ સાધી લીધું. એ સમતાનો પ્રભાવ જ છે.
૪. મેતારાજ મુનિને તડકે ઊભા રાખીને તેમના મસ્તકને ભીના ચામડાની વાઘરથી બાંધી દેવામાં આવ્યું. તાપના કારણે વાઘર સંકોચાવા લાગી અને મુનિનું મસ્તક તડતડ તુટવા લાગ્યું, તો પણ મુનિએ સમતાભાવને ધારણ કરી એમ જ વિચાર્યું કે, ‘મને કર્મ ખપાવવાનો આ અપૂર્વ અવસર પ્રાપ્ત થયો છે.’ અને અપૂર્વ સમતાને ધારણ કરનારા મેતારાજ મુનિનું ચારિત્ર લોકોત્તર ગણાયું.
૫. મેઘદુમારે હાથીના ભવમાં સસલાની રક્ષા કરતાં પોતાનો પગ અકડાઈ જતાં, ઊભા નહીં રહી શકતાં પડી જવાથી અપાર દુઃખનું વેદન સમતાભાવે કરીને પોતાના સંસારને અદ્ય કરી નાખ્યો. તે પણ માર્ગની સન્મુખપણાના બીજરૂપ સમાધિ અને સમતા જ હતી.
૬. દુર્યોધને જેમના ઉપર પથ્થરાદિ મારવા વડે ઉપદ્રવ કર્યો અને પાંડવોએ જેમને ભારપૂરક નમસ્કાર કર્યો, છતાં સમભાવમાં સ્થિર એવા દમદંત મુનિએ પોતાના હદ્યમાં દુર્યોધન પ્રત્યે ન દ્રેષ કર્યો કે ન પાંડવો પ્રત્યે રાગ કર્યો એવા સમતાને પ્રાપ્ત થયેલા તે મુનિપુંગવની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ.
૭. ઈન્દ્રએ નમિરાજર્ણિને કહ્યું કે, “તારી ભિથિલાનગરી બળી રહી છે.” તે વખતે બળતી એવી ભિથિલાનગરી પ્રત્યે વિરક્ત થઈને નમિરાજર્ણિએ કહ્યું કે, “જે કાંઈ બળો છે તે મારું નથી, અને જે બળતું નથી તે હું છું.” આવો સમભાવ ધારણ કરીને નમિરાજર્ણિએ ઉત્તમ યશને પ્રાપ્ત કર્યો. □

હવે પછીના સંચાના કાર્યક્રમોની સૂચિ

૧. પ. પૂ. બાપુજીનો જન્મદિન,
શ્રી વાસુપૂર્જ્ય સ્વામી જિનાલયજીની
રજત જયંતિ નિમિત્તે પંચાન્હિકા
મહોત્સવ અને આશ્રમની વર્ષગાંઠ	- તા. ૨૧ થી ૨૫ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૨
મંગળવાર થી શનિવાર,
મહા વદ અમાસ થી ફાગણ સુદ-૩
(બે ત્રીજ આવે છે)
૨. પ્રેમની પરબનો વાર્ષિક પ્રોગ્રામ	- તા. ૩૦, ૩૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨
૩. ચૈત્ર માસની આંયંબિલની ઓળી	- તા. ૨૮ માર્ચથી ૬ એપ્રિલ, ૨૦૧૨ ગુરુવાર થી શુક્રવાર
ચૈત્ર સુદ - ૬ થી ૧૫ (તેરસનો કષ્ય છે)
૪. મહાવીર જયંતિ	- તા. ૪ એપ્રિલ, ૨૦૧૨, બુધવાર, ચૈત્ર વદ - ૧૨
૫. પ.કૃ.દેવનો દેહવિલય દિન	- તા. ૧૧ એપ્રિલ, ૨૦૧૨, બુધવાર, ચૈત્ર વદ - ૫
૬. પૂ.સોભાગભાઈનો દેહવિલય દિન	- તા. ૧૪ હજૂન, ૨૦૧૨, ગુરુવાર, જેઠ વદ - ૧૦
૭. ગુરુપૂર્ણિમા મહોત્સવ	- તા. ૨-૩-૪ જુલાઈ, ૨૦૧૨, સોમ-મંગળ-બુધવાર
અષાઢ સુદ - ૧૪ થી અષાઢ વદ - ૧
૮. પર્યુષણ મહાપર્વ	- તા. ૧૨ થી ૧૮ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૨ બુધવાર થી બુધવાર
પ્રથમ ભાદરવા વદ - ૧૧ થી દ્વિતીય ભાદરવા સુદ - ૪

“સત્પુરુષોનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો.”

BOOK-POST
PRINTED MATTER

To,

Printed by : Naishadh Printers, Naranpura, A'bad. Ph. : 27491627

From :
SHREE RAJ-SOBHAG SATSANG MANDAL
SHREE RAJ-SOBHAG ASHRAM
On National Highway no. 8-A,
Sobhagpara, SAYLA-363430
Gujarat, INDIA
Tel : 02755-280533
Telefax : 02755-280791